

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กาญจนบุรี, จังหวัด ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดกาญจนบุรี. ม.ป.ท., 2528.

การศึกษานอกโรงเรียน, กรม แผนพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539).

กรุงเทพฯ : หจก.ไอเดียสแควร์, 2534.

กิตติศักดิ์ วชิสุวรรณี. ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา.

วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

กุลวิจิตร กังกานนท์. นানাทัศนะเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น. วารสารการศึกษาแห่งชาติ

24 (สิงหาคม-กันยายน 2531): 3-9.

กุลลาบ ติยะสัคยกุลโกวิท. ความต้องการทางนิเทศการสอนวิชาสังคมศึกษาของครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2528.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. การนำหลักสูตรไปใช้

ชุดฝึกอบรมศึกษานิเทศก์ สปจ. สปอ./ก. เอกสาร สน. ที่27/2534.

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. ความหมายและขอบข่ายงานวัฒนธรรมพื้นบ้าน.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2535.

_____. วัฒนธรรมก้าวไปกับการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอัมรินทร์ พรินต์ติ้ง, 2533.

_____. ผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม พุทธศักราช 2536. กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์, 2536.

_____. ศิลปินแห่งชาติ พุทธศักราช 2536. กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์, 2536.

- จันทร์ศรี นิตยฤกษ์. ความรู้เรื่องคติชนวิทยา. ม.ป.ท., ม.ป.ป.
- จารึก บุญไชย ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของนักศึกษาในสหวิทยาลัยศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529
- จุลทัศน์ พยามรานนท์. ปูนปั้นเมืองเพชร ใน เอกสารการสัมมนาเรื่องเพชรบุรี พัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม. หน้า 126-144. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- ชัยรงค์ พรหมวงศ์. หลักการใช้สื่อการสอนวิชาสังคมศึกษา. เอกสารการสอนชุดวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. กรุงเทพมหานคร: หนึ่งเจ็ดการพิมพ์, 2526
- ชำนาญ วัฒนะ. การศึกษาสภาพการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- ชินโรส สุภาลัย. ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอน วิชา เศรษฐศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- ชลทิพย์ เอี่ยมสำอางค์ และวิศนี ศीलตระกูล. ภูมิปัญญาชาวบ้าน เทคโนโลยีพื้นบ้านและแหล่งวิทยาการชุมชน ใน การพัฒนาและการใช้แหล่งวิทยาการในชุมชน หน่วยที่ 1 - 8. หน้า 201-248. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2533.
- เชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์. ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชา พระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- จิตติมา ช่างไม้. การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่น จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524. (เอกสารอัดสำเนา)
- ตรี อมาตยกุล. เมืองราชบุรี. พระนคร: ชวนการพิมพ์, 2507.
- ทงศักดิ์ ปราวัตนากุล. การละครไทย. กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์, ม.ป.ป.

- ทัศนีย์ ศุภเมธี. หลักสูตรและการจัดการประถมศึกษา. ภาควิชาหลักสูตรและการศึกษา คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูธนบุรี สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์, 2532.
- ทองคำ พันนันทิ. กลองยาวศิลป์พื้นบ้าน. วารสารก้าวไกล. ปีที่ 5 (12 เมษายน 2538): 22-25.
- ธวัช ปุณโณธก. ภูมิปัญญาชาวบ้าน: ทัศนะของอาจารย์ ปรีชา พิณทอง ในเสรี พงศ์พิศ (บรรณาธิการ), ทิศทางหมู่บ้านไทย. หน้า 39-57. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมู่บ้าน, 2531.
- ธิดา สำราญเกษม. การศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูสังคมศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของกลุ่มโรงเรียนกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร กลุ่มที่ 3. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2530.
- นฤมล ดันธสุเรศจรู. สภาพปัจจุบันและแนวโน้มของการใช้สื่อเพื่อการศึกษาจากระบบ. ใน การพัฒนาและการใช้สื่อเพื่อการศึกษาจากระบบ หน่วยที่ 1-8. หน้า 281-332. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2533.
- นัฏวดี พูนผล. เอกสารประกอบการสอนวิชา ส 071 (ท้องถิ่นของเรา 1) จังหวัดสมุทรสงคราม โรงเรียนอัมพวันวิทยาลัย จ.สมุทรสงคราม (เอกสารอัดสำเนา)
- นิธิ เอี้ยวศรีวงศ์. ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการทรัพยากร วารสารทิศทางไท.5 (สิงหาคม 2536): หน้า 1-10.
- ประคอง กรรณสูตร. สถิติประยุกต์สำหรับครู. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2535.
- ประจวบคีรีขันธ์, จังหวัด. คำแนะนำจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. กรุงเทพฯ:รวมข่าวจักรวาล, ม.ป.ป. _____ . ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ม.ป.ท., 2528.
- ประชาสงเคราะห์, กรม. ภูมิปัญญาชาวบ้าน วารสารกรมประชาสงเคราะห์. 39 (6 พฤศจิกายน - ธันวาคม 2535) :9-18.
- ประภาพรรณ สุวรรณสุข. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในโรงเรียนมัธยมศึกษา เอกสารประกอบการสอนวิชาพฤติกรรมมัธยมศึกษา. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2525.
- ประเวศ วะสี. การสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนา ใน การสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง ภูมิปัญญาชาวบ้าน. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ วันที่ 10-12 กรกฎาคม 2533. (เอกสารอัดสำเนา)

- ประเวศ วะสี. การศึกษาชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ใน การสัมมนาทางวิชาการ เรื่องภูมิปัญญาชาวบ้านกับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมกับการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2534.
- ปราณี ศรีพงษ์. ความสัมพันธ์ระหว่างเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษากับเจตคติต่อวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. กรุงเทพมหานคร วิทยาลัยนพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- ปริศนา โนนพวรรณ. ปัญหาการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตามการรับรู้ของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้. วิทยาลัยนพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- ปรีชา สามัคคี. สภาพการปฏิบัติจริง ปัญหาและความต้องการของครูสังคมศึกษาในการวัดและประเมินผลในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา 3 วิทยาลัยนพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2530.
- พนอจิตต์ โกลลวาจ. สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาท้องถิ่นของเรา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยาลัยนพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- เพ็ญวิไล ไวยโรจน์. ปัญหาของครูสังคมศึกษาในการพัฒนาเจตคติต่อการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุของนักเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 6. วิทยาลัยนพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- เพชรบุรี, จังหวัด. ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดเพชรบุรี. ม.ป.ท., 2528.
- มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด. ภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาทางการและสิ่งแวดล้อม. วารสารทิศทางไท 6 (พฤศจิกายน 2536) : 10-12.
- ยุพา ทรัพย์อุไรรัตน์. การใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในงานการศึกษานอกระบบโรงเรียน. วิทยาลัยนพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- รัตนะ บัวสนธิ. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นระดับประถมศึกษา แนวคิดและปฏิบัติการ, สารพัฒนาหลักสูตร (กันยายน-ตุลาคม 2531): 12-17.
 . บทบาทของโรงเรียนประถมศึกษากับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น.
วารสารการศึกษาแห่งชาติ. 3 (12 เมษายน-พฤษภาคม 2533): 42-47

- รัชนี้ นุ่มเจริญ. สภาพและปัญหาการใช้สารนิเทศในการสอนสังคมศึกษาของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535
- รัศมี ภิบาลแทน. พฤติกรรมการสอนสังคมศึกษา 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2524
- ราชบุรี, จังหวัด. บันทึกเมืองราชบุรี. ม.ป.ท., 2534.
- _____. ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดราชบุรี. ม.ป.ท., 2528.
- โรงเรียนดาวรานุกูล. เอกลักษณ์ไทยจังหวัดสมุทรสงคราม. ม.ป.ท., 2525.
- วรลักษณ์ รัตติกาลชลากร. การใช้แหล่งชุมชนประกอบการเรียนการสอนสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- วณะ จุฑะวิภาต. ศิลปบนเนื้อทอง. ใน เพชรบุรีความงามแห่งฝีมือมนุษย์และธรรมชาติ. หน้า 87-91. เพชรบุรี: สำนักพิมพ์สารคดี, ม.ป.ป.
- วิจิตร สิ้นสิริ. การศึกษาและการสอนประวัติศาสตร์ ใน รายงานการสัมมนาประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราช. (ม.ป.ท., 2521.)
- วิชัย ต้นสิริ. สื่อพื้นบ้านเพื่อการศึกษา ใน รวบรวมบทความทางการศึกษานอกโรงเรียน เล่มที่ 9. หน้า 183-188. หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศาสนา, 2532.
- วิชาการ, กรม. คู่มือการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533). พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2535.
- _____. หลักสูตรสังคมศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2533.
- _____. หลักสูตรสังคมศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2533.
- วิจิต นันทสุวรรณ. ภูมิปัญญาชาวบ้านในงานพัฒนา, วารสารสังคมพัฒนา ฉบับที่ 8 (2528): 7
- วินัย วิริยะปานนท์. เครื่องจักรสาน. กรุงเทพมหานคร: แพร่วิทยา, 2527

- วิบูล เข็มเฉลิม. มองการศึกษา. วารสารการศึกษาแห่งชาติ. 21 (5 มิถุนายน-กรกฎาคม 2530) : 1-5
- วิรัช กลินสุบรรณ. ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาเหตุการณ์ปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- วีระ ชุ่มชลา. เอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชาท้องถิ่นของเรา (ส 071) จังหวัดสุพรรณบุรี. โรงเรียนสงวนหญิง จ.สุพรรณบุรี สุพรรณบุรี: มั่นสการพิมพ์, 2533.
- ศิลปากร,มหาวิทยาลัย. ลุ่มน้ำแม่กลอง:พัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมไทย. ม.ป.ท.,ม.ป.ป.
- ศึกษาธิการ,กระทรวง. เที่ยวเมืองไทย ตอนที่ 1 ภาคกลาง. กรุงเทพฯ: ครุสภา, 2514.
- ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี วิทยาลัยครูเพชรบุรี. เพชรบุรี:พระนครศรีอยุธยา-เมืองเพชร. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2529.
- เสน่ห์ จามริก. การแสวงหาภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนา. ชุมชนพัฒนา. 1 (กันยายน-ตุลาคม 2529): 6-7
- สนอง ประกอบชาติ. หนังสือเรียนสังคมศึกษาระายวิชา ส 071 ท้องถิ่นของเรา 1 จังหวัดเพชรบุรี. ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ม.ป.ท., 2533.
- สมควร สุขดา การสร้างประมวลการสอน รายวิชา ส 071 ท้องถิ่นของเรา 1 สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2534.
- สมบูรณ์ แก่นตะเคียน. ประวัติเมืองเพชรบุรี. ม.ป.ท., 2520.
- สมุทรสงคราม,จังหวัด. ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดสมุทรสงคราม. ม.ป.ท., 2528.
- สลิด ชูชื่น. เอกสารประกอบการเรียนวิชา ส 071 (ท้องถิ่นของเรา 1) ในส่วนของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. หมวดสังคมศึกษา โรงเรียนอ่าวน้อยวิทยานิคม อ.เมือง จ.ประจวบคีรีขันธ์ (เอกสารอัดสำเนา)
- สามารถ จันทร์สุรย์. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในเสรี พงศ์พิศ (บรรณาธิการ), ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท. หน้า 145-149. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมู่บ้าน, 2536.

สามารถ จันทรสุรีย์. ภูมิปัญญาชาวบ้านคืออะไร อย่างไร ใน การสัมมนาทางวิชาการ ภูมิปัญญาชาวบ้าน สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2534.

_____. ภูมิปัญญาชาวบ้านรากฐานในการพัฒนาบ้านเมือง วารสารวัฒนธรรมไทย 29 (กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม 2533) : 12-16

สุจารี จันทรสุรีย์ และคนอื่น ๆ. การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น วารสารการศึกษาแห่งชาติ. 22 (สิงหาคม - กันยายน 2531) : 40-42

สุพรรณบุรี, จังหวัด. ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดสุพรรณบุรี. ม.ป.ท., 2528.

_____. สุพรรณบุรี 400 ปี ยุทธหัตถี. สุพรรณบุรี: พิมพ์เจอร์เพรส, 2535.

สุรเชษฐ์ เวชพิทักษ์. รากฐานแห่งชีวิตวัฒนธรรมชนบทกับการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์หมู่บ้าน, 2533.

สุวรรณ ฤทธิมนตรี. สภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อการอนุรักษ์ วัฒนธรรมไทยของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535

เสรี พงศ์พิศ. คืนสู่รากเหง้า: ทางเลือกและทัศนะวิจารณ์ว่าด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน. กรุงเทพมหานคร: เทียนวรรณ, 2529.

_____. เกษตรการพึ่งตนเอง ใน พัฒนาวีถีชีวิต 2531-2533 แนวคิดและกิจกรรม. หน้า 62-66. ม.ป.ท., 2534.

_____. วัฒนธรรมพื้นบ้าน รากฐานของการพัฒนา ในเสรี พงศ์พิศ (บรรณาธิการ), ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท. หน้า 35-61. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมู่บ้าน, 2536.

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. แนวทางส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ม.ป.ป.

หมวดวิชาสังคมศึกษา, เอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชา ส 071 (ท้องถิ่นของเรา 1) ในส่วนราชบุรี. หมวดวิชาสังคมศึกษา โรงเรียนราชโบริกานุเคราะห์ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี (เอกสารอัดสำเนา), ม.ป.ท., ม.ป.ป.

อภิชาติ ทองอยู่. ภูมิปัญญาชาวบ้านกับปัญหาตามแบบพุทธปรัชญาในงานพัฒนา. วารสารสังคมพัฒนา
5 (2528): 13-18

อนันตชัย รุ่งพิทักษ์ไชย. การสร้างประมวลการสอนรายวิชา ส 071 ท้องถิ่นของเรา 1 สำหรับ
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดปราจีนบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์, 2534

อังกูล สมคะเนย์. สภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรในโรงเรียน
ประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2535.

ภาษาอังกฤษ

Berry, R; and Schug, Mark C. Young People and Community. In Mark C.
Schug and R. berry (ed.) Community Study: Applications and
Opportunities. pp. 1 - 28. Washington D.C., 1984.

Good, Cater V. Dictionary of Education. New York: Mc Graw Hill Book
Company, Inc., 1973.

Kibler, Robert J. and other. Objective for Instruction and Evaluation.
2 nd ed. Bost Massachusetts: Allyn and Bacon, Inc., 1981.

Michaelis, John U. Social Studies for Children in a Democracy; Recent
Trends and Developments. Englewood Cliffs, New Jersey
:Prentice-Hall, 1972.

Powell, Leonard S. Communication and Learning. New York: Pitman
Publishing, 1973.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. รองศาสตราจารย์ ธนู บุญยรัตพันธุ์   หัวหน้าศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้านแห่งชาติ
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
กระทรวงศึกษาธิการ
2. รองศาสตราจารย์ เฉลิมศรี ธรรมบุตร   กรรมการมูลนิธิภูมิปัญญา
3. อาจารย์ล้อม เฟื่องแก้ว   หัวหน้าศูนย์วัฒนธรรมสถาบันราชภัฏเพชรบุรี
จังหวัดเพชรบุรี
4. พระครูวรธรรมพิทักษ์   เจ้าอาวาสวัดม่วง อำเภอมะนัง จังหวัดราชบุรี
5. อาจารย์วีระ ชุ่มชลา   อาจารย์ 3 ระดับ 8 โรงเรียนสงวนหญิง
จังหวัดสุพรรณบุรี

ภาคผนวก ข

รายชื่อโรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง

รายชื่อโรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรตอบแบบสัมภาษณ์

1. จังหวัดกาญจนบุรี

1. โรงเรียนเทพมงคลรังษี
2. โรงเรียนกาญจนาอนุเคราะห์
3. โรงเรียนวิสุทธิรังษี
4. โรงเรียนท่าเรือพิทยาคม
5. โรงเรียนพนมทวนพิทยาคม

2. จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

1. โรงเรียนประจวบวิทยาลัย
2. โรงเรียนกุยบุรีวิทยา
3. โรงเรียนเมืองปราณบุรี
4. โรงเรียนหัวหิน

3. จังหวัดเพชรบุรี

1. โรงเรียนเบญจมเทพอุทิศ
2. โรงเรียนคงคาราม
3. โรงเรียนเขาย้อยพิทยาคม
4. โรงเรียนบ้านลาดวิทยา

4. จังหวัดราชบุรี

1. โรงเรียนเบญจมาศวิทยาสังขาม
2. โรงเรียนรัษฎาราษฎร์อุปถัมภ์
3. โรงเรียนสายธรรมจันทร์
4. โรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง
5. โรงเรียนราชโบริกานุเคราะห์

5. จังหวัดสมุทรสงคราม

1. โรงเรียนถาวรานุกูล
2. โรงเรียนอัมพวันวิทยาลัย

6. จังหวัดสุพรรณบุรี

1. โรงเรียนกรรมสูตรศึกษาลัย
2. โรงเรียนบริหารแจ่มใส 1
3. โรงเรียนธรรมโษิตศึกษาลัย
4. โรงเรียนศรีโรจน์ต์ "เมธีประมุข"
5. โรงเรียนสงวนหญิง
6. โรงเรียนสามชุกรัตนโภคาราม

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย

15 ธันวาคม 2537

เรื่อง ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

เรียน อาจารย์ผู้สอนสังคมศึกษา

ด้วยข้าพเจ้า นางสาวมาลินี สวycastle รหัสนักศึกษา C 641115 นิสิตบัณฑิตศึกษา สาขาการสอนสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ (บัณฑิตวิทยาลัย) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้รับ การอนุมัติให้ทำการวิจัยเรื่อง "การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5" การทำวิจัยครั้งนี้จะ สำเร็จลุล่วงได้จำต้องอาศัยความร่วมมือจากท่านช่วยตอบแบบสอบถามที่แนบมาพร้อมกับหนังสือนี้ จึงใคร่ขอความกรุณาจากท่านช่วยตอบแบบสอบถามตามสภาพที่เป็นจริงในการปฏิบัติของท่านจนครบ ทุกข้อเพื่อความสมบูรณ์ของการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

อนึ่ง ใคร่ขอเรียนชี้แจงว่าการตอบแบบสอบถามนี้ จะไม่กระทบกระเทือน หรือ เกิดความเสียหายต่อท่าน และโรงเรียนของท่านแต่ประการใด เพราะผลจากการศึกษาจะนำไป เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ของ ครูสังคมศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

หวังไว้เป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความช่วยเหลือจากท่าน และขอความกรุณาส่ง แบบสอบถามกลับคืน ภายในวันที่ 26 มกราคม 2538 ด้วย ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย.

ขอแสดงความนับถือ

(นางสาวมาลินี สวycastle)

ผู้วิจัย

ที่ ทม 0302/414/21

ภาควิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถนนพญาไท
เขตปทุมวัน กทม.10330

กุมภาพันธ์ 2538

เรื่อง ขอความร่วมมือในการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการ/อาจารย์ใหญ่ โรงเรียน

ด้วย นางสาวมาลินี สวยศำข้าว นิสิตชั้นปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา
สาขาการสอนสังคมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์
เรื่อง "การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5" โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิบูลศรี วาสนสมลิตธิ เป็น
อาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความประสงค์ที่จะเก็บข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยการ
สัมภาษณ์ครูสังคมศึกษาในโรงเรียนต่าง ๆ ของเขตการศึกษา 5 สังกัดกรมสามัญศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ ด้วยแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตได้เก็บ
ข้อมูลดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการด้วยจะขอบคุณยิ่ง.

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระชัย ปุริมโชติ)

หัวหน้าภาควิชามัธยมศึกษา

ภาควิชามัธยมศึกษา

โทร.2182625

ที่ ทม 0309/4516

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กุมภาพันธ์ 2538

เรื่อง ขอความร่วมมือในการวิจัย

เรียน อธิการบดีกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

- สิ่งที่ส่งมาด้วย
1. โครงร่างวิทยานิพนธ์
  2. แบบสัมภาษณ์
  3. รายชื่อโรงเรียน

เนื่องด้วย นางสาวมาลินี สวดยคำข้าว นิสิตชั้นปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์เรื่อง "การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน สังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิบูลศรี วาสนสมสิทธิ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยการแจกแบบสัมภาษณ์แก่ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 5

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ นางสาวมาลินี สวดยคำข้าว ได้เก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้.

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ ดร.สันติ ฤกษ์สุวรรณ)

ที่ ทม 0306/0618

กองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ กทม. 10300

21 กุมภาพันธ์ 2538

เรื่อง ขอความร่วมมือในการทำการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน

ด้วย นางสาวมาลินี สวยคำข้าว โสติดชั้นปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา
สาขาการสอนสังคมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์
เรื่อง "การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5" ในการนี้ดิฉันมีความประสงค์ขอความร่วมมือจาก
ครูสังคมศึกษา ตอบแบบสัมภาษณ์ตามที่ส่งมาพร้อมนี้ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการทำวิจัย

กองการมัธยมศึกษาพิจารณาแล้ว เห็นว่าการทำวิจัยดังกล่าวจะเป็นแนวทางในการ
พัฒนาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สมควรให้การ
สนับสนุน

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์และขอบคุณมา ณ โอกาสนี้.

ขอแสดงความนับถือ

(นายบุญรอด วัฒนชัย)

ศึกษานิเทศก์ 8 ปฏิบัติราชการแทน

ผู้อำนวยการกองมัธยมศึกษา

กลุ่มส่งเสริมมาตรฐานการศึกษา

โทร. 2828466

โทรสาร 2824096

ภาคผนวก ง
ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้แบ่งประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 5 หมวด คือ

หมวดที่ 1 หมวดขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ และศาสนา

หมวดที่ 2 หมวดภาษา และวรรณกรรม

หมวดที่ 3 หมวดศิลปกรรม และโบราณคดี

หมวดที่ 4 หมวดการเล่น ดนตรี และการพักผ่อนหย่อนใจ

หมวดที่ 5 หมวดชีวิตความเป็นอยู่ และวิทยาการ

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวของคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษา โดยจะแสดงรายละเอียดไว้พอสังเขป ดังนี้

หมวดที่ 1 หมวดขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ และศาสนา

สภาพการดำเนินชีวิตที่ถือปฏิบัติกันมาเป็นเวลานานจนเกิดเป็นประเพณีที่ได้อิทธิพลไว้ประกอบกับความสามารถของมนุษย์ที่เป็นคนช่างสังเกตเกี่ยวกับการเกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันในแต่ละช่วงเวลาทำให้เกิดความรู้ความคิด และแนวทางการประพฤติปฏิบัติตนภายในสังคม เพื่อสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข และพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ประเพณีต่าง ๆ ให้กับคนรุ่นหลังต่อไป

ผู้วิจัยได้จำแนกประเภทของขนบธรรมเนียมประเพณี ตามแนวทางของบุพชา ทรัพย์อุไรรัตน์ (2536) ที่ได้จำแนกประเภทของขนบธรรมเนียมประเพณีไว้ 4 ประเภท คือ

1. ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อแบบพุทธ ได้แก่

1.1 ประเพณีทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่

1.1.1 ประเพณีทำบุญวันเข้าพรรษา ตรงกับวันแรม 1 ค่ำเดือน 8

ของทุกปี วันเข้าพรรษาเป็นวันเริ่มต้นที่ไม้อนุญาตให้พระสงฆ์จาริกไปที่ใด ๆ ด้วยเหตุผลสำคัญตามที่ตำนานเล่าว่า ในสมัยโบราณพระภิกษุเที่ยวเดินจาริกทั่วไปในที่ต่าง ๆ ครั้นถึงฤดูฝนก็พากัน

เดินเหยียบย่ำคันกล้ำที่ชาวนาปลูกไว้เสียหาย อีกทั้งเมื่อเดินผ่านโคลนตมก็จะเหยียบสัตว์น้อยใหญ่ ตายเป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้ชาวนาจึงมาทูลเรื่องราวกับพระพุทธเจ้า ดังนั้น พระพุทธองค์จึงบัญญัติให้พระภิกษุหยุดจำพรรษา ณ ที่ใดที่หนึ่งตลอดระยะเวลาฤดูฝน ซึ่งกำหนด 3 เดือน คือ ตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำเดือน 8 ถึงขึ้น 15 ค่ำเดือน 11 เมื่อถึงวันนี้พุทธศาสนิกชนจะร่วมกันทำบุญ ตักบาตร ฟังเทศน์ และรักษาศีล เพื่อความเป็นสิริมงคลต่อตนเอง

1.1.2 ประเพณีทำบุญวันออกพรรษา ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 11 ของทุกปี ถือว่าเป็นประเพณีที่ทำต่อเนื่องมาจากประเพณีทำบุญวันเข้าพรรษา ภายหลังเมื่อครบกำหนด 3 เดือนแล้ว เมื่อถึงวันนี้พุทธศาสนิกชนจะร่วมกันทำบุญตักบาตร ฟังเทศน์ และรักษาศีล เพื่อความเป็นสิริมงคลต่อตนเอง

1.1.3 ประเพณีทำบุญวันมาฆบูชา ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 3 ของทุกปี ในวันนี้เป็นวันเกิดเหตุการณ์ที่สำคัญ 4 ประการคือ

ประการที่ 1 พระสงฆ์มาประชุมพร้อมเพรียงกัน โดยมีได้้นคหมาย
รวมจำนวนทั้งสิ้น 1,250 รูป

ประการที่ 2 พระสงฆ์มาประชุมร่วมกันครั้งนี้ล้วนเป็นเอหิภิกขุอุปสัมปทา

ประการที่ 3 พระสงฆ์ที่ได้มาประชุมล้วนแต่เป็นผู้ได้บรรลุลหณะแล้ว

ประการที่ 4 ในวันที่ประชุมใหญ่นั้นเป็นวันเพ็ญเต็มดวง จันทรเสวยมาฆฤกษ์

ในวันนี้พระพุทธเจ้า จึงได้แสดงโอวาทปาติโมกข์ในที่ประชุมของคณะสงฆ์ เมื่อถึงวันนี้พุทธศาสนิกชนจะถือปฏิบัติ ดังนี้ ในช่วงเช้าจะไปทำบุญตักบาตร รักษาศีล และ ฟังเทศน์ ช่วงเวลากลางคืนจึงพร้อมใจกันไปเวียนเทียนที่วัด

1.1.4 ประเพณีทำบุญวันวิสาขบูชา ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 6 ของทุกปี ในวันนี้เป็นวันเกิดเหตุการณ์ที่สำคัญ คือเป็นวันคล้ายวัน ประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน ของพระพุทธเจ้า เมื่อถึงวันนี้พุทธศาสนิกชนจะถือปฏิบัติดังนี้ ในช่วงเช้าจะไปทำบุญตักบาตร รักษาศีล และฟังเทศน์ ช่วงเวลากลางคืนจึงพร้อมใจกันไปเวียนเทียนที่วัด

1.1.5 ประเพณีทำบุญวันอาสาฬหบูชา ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 8 ของทุกปี ในวันนี้เป็นวันที่เกิดเหตุการณ์สำคัญ 3 ประการ คือ

ประการที่ 1 วันปฐมเทศนา คือ เป็นวันที่พระพุทธเจ้าเทศน์สอน
พุทธศาสนิกชนเป็นครั้งแรก

ประการที่ 2 เป็นวันที่พระอริยสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นในโลก

ประการที่ 3 เป็นวันที่รบองค์พระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์

เมื่อถึงวันนี้พุทธศาสนิกชนจะถือปฏิบัติดังนี้ ในช่วงเช้าจะไปทำบุญตักบาตร รักษาศีล และฟังเทศน์ ช่วงเวลากลางคืนจึงพร้อมใจกันไปเวียนเทียนที่วัด

1.2 ประเพณีการบรรพชาและอุปสมบท

ประเพณีการบวชเณร (บรรพชา) และการบวชพระ (อุปสมบท)

เป็นประเพณีที่พุทธศาสนิกชนถือปฏิบัติกันมาเป็นเวลาช้านานแล้ว ทั้งนี้ เพื่อสืบทอดอายุของพระพุทธศาสนา ให้ผู้บวชศึกษาพระธรรมวินัยเพื่อที่จะได้บุญกุศลจากการบวช รวมทั้งยังเชื่อว่าบิดามารดาจะได้กุศลจากการบวชของลูกชาย และได้ขึ้นสวรรค์เมื่อเสียชีวิตไปแล้ว

พิธีกรรมการบวชทั้งการบวชเณร และการบวชพระ นิยมบวชเมื่อมีโอกาสสำคัญ หรือตามแต่โอกาสอำนวย ส่วนใหญ่นิยมบวชตั้งแต่เดือน 4 ถึงเดือน 8 เนื่องจากในช่วงเวลานี้ใกล้ฤดูกาลเข้าพรรษา โดยผู้ที่มีความประสงค์จะบวชต้องจัดเตรียมเครื่องอุปโภคบริโภคสำหรับอำนวยความสะดวกขณะอยู่ในสมณเพศ และเข้าไปกระทำพิธีในพระอุโบสถกับพระอุปัชฌาย์ตามขั้นตอน และวิธีการที่กำหนดไว้เป็นแนวทางที่ถือปฏิบัติทั่วไป

1.3 ประเพณีการตักบาตรเทโว

ประเพณีการตักบาตรเทโว ตรงกับวันแรม 1 ค่ำเดือน 11 เป็น

ประเพณีของพุทธศาสนิกชนถือปฏิบัติกันมานานในช่วงเทศกาลออกพรรษา ตามตำนานกล่าวว่า พระพุทธเจ้าเสด็จไปจำพรรษาเพื่อเทศน์โปรดมารดา ณ สวรรค์ชั้นดุสิตจนครบ 3 เดือน จึงเสด็จกลับมายังโลกมนุษย์ในการลงมาครั้งนี้ เทวดาได้นิมนต์บันไดไว้ คือ บันไดทองอยู่ทางขวา บันไดแก้วอยู่ตรงกลาง และบันไดเงินอยู่ด้านซ้าย ซึ่งเป็นทางลงของเทวดา พระพุทธเจ้าและพระพรหมตามลำดับ โดยในช่วงการเดินทางเหล่าเทวดา และพระพรหมจะโปรยดอกไม้ถวายพรให้กับพระพุทธเจ้า รวมถึงเหล่าพุทธศาสนิกชนที่รอตักบาตรอยู่ แต่ด้วยมีคนรออยู่เป็นจำนวนมากทำให้ตักบาตรไม่ทั่วถึงจึงได้เกิดแนวคิดในการทำ "ข้าวต้มลูกโยน" (ข้าวห่อด้วยใบตองมัดด้วยดอกให้แน่น และมีหางยาวสำหรับจับโยน) เพื่อนำใส่บาตรพระสงฆ์ตามศรัทธาของตน

ปัจจุบันเมื่อถึงเทศกาลตักบาตรเทโวจึงนิยมทำข้าวต้มเพื่อใส่บาตร นอกจากนี้ยังมีอาหารแห้ง และผลไม้ใส่ไปพร้อมกันด้วย

1.4 ประเพณีทอดกฐิน-ผ้าป่า

การทอดกฐิน เป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เป็นการนำเอาผ้ากฐินไปวางไว้หน้าพระสงฆ์ ซึ่งมีจำนวนอย่างน้อย 5 รูป โดยไม่เฉพาะเจาะจงว่าถวายพระสงฆ์รูปใด การทอดกฐินมีกำหนดระยะเวลาตั้งแต่แรม 1 ค่ำเดือน 11 ถึง ขึ้น 15 ค่ำเดือน 12 เป็นเวลา 1 เดือนหลังออกพรรษา โดยผู้ทอดจะรวบรวมสิ่งของไปวัดและพระสงฆ์จะทำพิธีรับกฐินในโบสถ์ การทำบุญนี้มีจุดประสงค์เพื่อทำบุญตามแนวปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน และคำจูนพุทธศาสนาต่อไป

ส่วนการทอดผ้าป่า เป็นพิธีที่ไม่มีกำหนดเวลาจะทำเมื่อใดก็ได้ แล้วแต่ผู้ศรัทธา การทอดผ้าป่าในอดีตเป็นพิธีที่พระสงฆ์ไปเก็บผ้าที่ชาวบ้านทิ้งเอาไว้ตามที่ต่าง ๆ มาทำจีวรสำหรับนุ่งห่ม แต่ปัจจุบันเป็นการจัดหาจีวรสำเร็จรูป และเครื่องไทยทานไปถวายพระ โดยผู้ถวายจะตัดกิ่งไม้แล้วนำจีวรพาดไว้ และนิมนต์พระสงฆ์มาซักผ้า ทั้งนี้ เพื่อเป็นการทำบุญ และคำจูนพุทธศาสนาต่อไป ปัจจุบันวัดส่วนใหญ่ถือปฏิบัติการทอดกฐิน และผ้าป่าพร้อมกัน

1.5 ประเพณีหล่อเทียนเข้าพรรษา

ประเพณีหล่อเทียนเข้าพรรษา เป็นประเพณีที่ถือปฏิบัติตั้งแต่โบราณกาล จะกระทำเป็นประจำทุกปี ในช่วงเวลาก่อนเข้าพรรษาคตามพุทธาอนุญาตที่กำหนดให้พระสงฆ์ต้องจำพรรษาอยู่วัดในวันนั้น ๆ ในตอนเข้าพรรษาเป็นเวลา 3 เดือน โดยในช่วงเข้าพรรษาจึงต้องมีเทียนสำหรับให้พระสงฆ์สวดมนต์ทำวัตรทุกเช้ามีจุดและตอนค่ำ

ดังนั้น พุทธศาสนิกชนจึงร่วมมือใจกันหล่อเทียนแกะสลักอย่างสวยงาม และประดับด้วยดอกไม้หอมสำหรับให้พระสงฆ์จุดบูชาพระพุทธเจ้า และสวดมนต์ จากนั้นจึงนำเอาไปแห่รอบอุโบสถ เวียนขวา 3 รอบ โดยอาจมีดนตรีบรรเลงไปพร้อมกันขณะแห่เทียน พร้อมกับมีการร่ำรำของผู้แห่อย่างสนุกสนาน

1.6 ประเพณีถวายผ้าอาบน้ำฝน

ประเพณีถวายผ้าอาบน้ำฝน เป็นประเพณีที่มีมาตั้งแต่โบราณกาล โดยที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสให้ภิกษุแสวงหาผ้าอาบน้ำฝนตั้งแต่แรม 1 ค่ำเดือน 7 จนถึงขึ้น 15 ค่ำเดือน 8 โดยอนุญาตให้นุ่งห่มตั้งแต่แรม 1 ค่ำเดือน 3 เป็นต้นไป และห้ามไม่ให้พระสงฆ์

แสวงหาผ้านุ่งห่มเลยไปจากที่ทรงอนุญาตไว้ ดังนั้น พุทธศาสนิกชนจึงได้พร้อมใจกันบริจาคทรัพย์ และจัดหาผ้าอาบน้ำฝน เพื่อนำไปถวายแด่พระสงฆ์ในช่วงเวลาดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์สุข ของตน และเกื้อกูลพุทธศาสนาสืบไป

การถวายผ้าอาบน้ำฝน เมื่อถึงเวลานัดหมายจึงประชุมพร้อมกันเมื่อ พระสงฆ์ลงมายังที่นั่ง ผู้นำถวายจึงกล่าวคำถวาย จากนั้นนำผ้า และเครื่องปัจจัยไทยทานไปถวาย พระที่ตนจับฉลากได้หรือตามฉลากที่ติดไว้บนผ้าแล้วพระสวดอนุโมทนา ผู้ถวายกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศล ให้กับผู้ตาย

1.7 ประเพณีทำบุญสารทไทย

ประเพณีทำบุญสารทไทย เป็นประเพณีที่พุทธศาสนิกชนทั่วไปจัดทำขึ้น ในวันแรม 15 ค่ำเดือน 10 ในวันนั้นนอกจากจะมีการทำบุญ ตักบาตร รักษาศีล และฟังธรรมแล้ว ยังมีการจัดทำอาหารที่เรียกว่า กระจยาสารท กะละแม เพื่อนำไปทำบุญในโอกาสพิเศษ แจกจ่ายเพื่อนบ้าน และญาติพี่น้องพร้อมทั้งนำเอากระจยาสารทบางส่วนไปหว่านลงในที่นาของตน เพราะเชื่อว่าจะทำให้ข้าวอุดมสมบูรณ์ และได้ผลผลิตมาก

1.8 ประเพณีเทศน์มหาชาติ

ประเพณีเทศน์มหาชาติ เป็นประเพณีที่ถือปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน จะมีขึ้น ระหว่างเดือน 11 ถึง เดือนอ้าย (1) เทศน์มหาชาตินี้ประกอบด้วยพระคาถาพัน โดยมีความเชื่อ กันว่าถ้าผู้ใดได้ฟังเทศน์มหาชาติจบทุกกัณฑ์แล้วจะได้รับอานิสงส์อันยิ่งใหญ่ภายหลังจากที่ตายไปแล้ว จะได้ขึ้นสวรรค์

สำหรับการจัดสถานที่เพื่อประกอบพิธีเทศน์มหาชาติ โดยการจัดตั้ง โถงน้ำมนต์เพื่อประกอบพิธีที่เชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สามารถจับตูป่าสิ่งชั่วร้ายได้ รวมทั้ง ธรรมมาสมาธิสำหรับเป็นที่นั่งของพระสงฆ์ และบริเวณโดยรอบจะจัดสถานที่โดยสมมติให้เป็นป่าหิมพานต์ ด้วยการจัดวางต้นกล้วย และต้นอ้อย ภายหลังเมื่อพระเทศน์จบแล้วผู้ฟังเทศน์จะมีการนำน้ำมนต์ ผลกล้วย และอ้อยไปรับประทานเพราะถือว่าเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง

เนื้อหาที่ใช้เทศน์มหาชาติพระคาถาพันนี้ แบ่งออกเป็น 13 กัณฑ์ คือ กัณฑ์ทศพร กัณฑ์หิมพานต์ ทานกัณฑ์ กัณฑ์จนปเวศน์ กัณฑ์ชูชก กัณฑ์จุลพน กัณฑ์มหาพน กัณฑ์กุมาร กัณฑ์มัทรี กัณฑ์สักกบรรพ กัณฑ์มหาธาต กัณฑ์ฉกษัตริย์ และนครกัณฑ์ เป็นเรื่องราว ของพระพุทธเจ้าเมื่อครั้งที่เสวยชาติเป็นพระเวสสันดร ที่ถือบริจาคทานบารมีเพื่อทำพระกุศล

1.9 ประเพณีการทิ้งกระจาด

ประเพณีทิ้งกระจาดเป็นประเพณีตามแนวพิธีกรรมของพุทธศาสนิกายมหายาน โดยมีจุดประสงค์เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ตาย และจำเริญเมตตาคารมแก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว โดยนำเอาสิ่งของที่ผู้ตายเคยใช้สอยหรือของจำเป็นต้องใช้มาแจกให้กับผู้ยากไร้ และขาดแคลน

โดยมูลเหตุการเกิดประเพณีทิ้งกระจาดที่ปรากฏในพระสูตรของศาสนาพุทธนิกายมหายาน พอสรุปได้ดังนี้ สมัยพุทธกาล พระอานนท์ได้ตามเสด็จพระพุทธเจ้าไปประทับที่นิโครธาราม เมืองกบิลพัสดุ์ ขณะที่นั่งสมาธิในที่สุดได้บังเกิดเห็นอสุรกายตนหนึ่ง (เชื่อว่าเป็นภาคหนึ่งของพระโพธิสัตว์) มาแจ้งแก่พระอานนท์ว่าอีก 3 ราตรีจะมรภาพโดยแก้ไขเหตุร้ายนี้ด้วยการกระทำพิธีบูชาพระรัตนตรัยและบริจาคทานแก่ผู้ขัดสนและยากไร้ จากนั้นพระอานนท์จึงนำความไปปรึกษากับพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าจึงทรงแนะนำให้พระอานนท์กระทำพิธีบูชาพระรัตนตรัย ด้วยการนิมนต์พระมา เจริญพุทธมนต์ เพื่อแผ่ส่วนกุศลให้แก่อสุรกาย และบริจาคทานตามที่ปรากฏเป็นนิมิต ประเพณีการบริจาคทานให้กับผู้ขัดสน และยากไร้ ได้ถือปฏิบัติเป็นงานทิ้งกระจาด

งานทิ้งกระจาดเป็นประเพณีดั้งเดิมของคนไทยที่มีเชื้อสายจีน ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี นิยมถือปฏิบัติกันมาช้านานในช่วงเวลาหลังสารทจีนไปแล้ว 3 วัน งานจะมีจำนวน 5 วัน 5 คืน บริเวณที่ว่างหลังโรงเรียนอาชีวสุพรรณบุรี สำหรับวันทิ้งกระจาดจะเป็นวันที่ 3 ของงาน ซึ่งพิธีจะเริ่มในตอนเช้าด้วยการจัดขบวนที่บริเวณงานเพื่อไปอัญเชิญเจ้าพ่อหลักเมืองมาเป็นประธานในพิธีโดยอัญเชิญมาสถิตที่โรงงเด็กชั่วคราวที่จัดสร้างขึ้นในบริเวณที่จัดงาน จากนั้นพระสงฆ์จะทำพิธีทางพระพุทธศาสนา ต่อมาตอนบ่ายจะทำพิธีทิ้งตัวเพื่อใช้เป็นหลักฐานในการรับสิ่งของที่ผู้จัดงานได้จัดเตรียมไว้ให้

นอกจากนี้ยังมีงานประเพณีทิ้งกระจาดของชาวไทยที่มีเชื้อสายจีนในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยจัดที่วัดเจริญสุขาราม ตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งถือเป็นเทศกาลประจำปีประมาณเดือนกันยายนตามปฏิทินจีน กำหนดเวลา 2 วัน โดยที่ก่อนวันงานชาวบ้านจะร่วมบริจาคสิ่งของ เสื้อผ้า และอาหารอื่น ๆ เพื่อช่วยเหลือผู้ยากไร้ เมื่องานเริ่มขึ้นในวันแรกชาวบ้านนิมนต์พระมา เจริญพุทธมนต์เพื่อบูชาพระรัตนตรัย และปล่อยขบวนไปยังผู้ที่ล่วงลับไป ประกอบกับการเผากระดาษที่สร้างเป็นรูปนก ปลา และทหาร เพื่อให้เป็นทูตสื่อข่าวให้กับผู้ที่ล่วงลับไปมารับประทานในวันรุ่งขึ้น เมื่อวันที่ 2 ช่วงเช้าพระสงฆ์จะเจริญพุทธมนต์ แล้วร่วมกันถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์ ส่วนในช่วงบ่ายจึงทิ้งกระจาด โดยให้ผู้

ที่ต้องการสิ่งของเข้าแถวแล้วหีบของเอาไป เนื่องจากสิ่งของมีไม่มากพอกับผู้มารับบริจาค

1.10 ประเพณีสงกรานต์

วันสงกรานต์ เป็นวันขึ้นปีใหม่ของไทยมาตั้งแต่โบราณ ต่อมาจึงเปลี่ยนเป็นวันที่ 1 มกราคม ตามแบบสากลนิยม วันสงกรานต์ตรงกับวันที่ 13 เมษายน ของทุกปี เมื่อถึงวันนี้ทุกคนจะพากันไปทำบุญตักบาตร เพื่อเป็นการสร้างกุศลให้ตนเอง และอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ตาย นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอีกหลายอย่าง เช่น การก่อพระทรายที่วัดเนื่องจากเชื่อว่าจะได้กุศลแรง นอกจากนั้นเด็ก ๆ จะพากันไปรดน้ำดำหัว และกราบไหว้ผู้ใหญ่เพื่อขอพรให้ตนเองมีความสุข รวมทั้ง การปล่อยนก ปล่อยปลา เพื่อเป็นการทำบุญต่ออายุของตนเอง และหนุ่มสาวก็จะถือโอกาสพบปะกัน มีการเล่นอย่างสนุกสนานตามแต่ละพื้นที่ และในวันสุดท้ายจะมีการสรงน้ำพระ เพื่อความเป็นสิริมงคลต่อตนเอง

1.11 ประเพณีชักพระ

ประเพณีชักพระ เป็นประเพณีดั้งเดิมของชาวจังหวัดสมุทรสงคราม ในอดีตเริ่มต้นตั้งแต่แรม 1 ค่ำเดือน 12 จนถึงแรม 15 ค่ำเดือน 12 โดยที่การชักพระจะใช้เวลา 2 วัน โดยวันแรกจะจัดพิธีกระบวนแห่อัญเชิญพระพุทธรูปมาประดิษฐานบนบุษบกในพลับพลา หรือศาลาการเปรียญ หรืออัญเชิญพระพุทธรูปไว้บนเรือแล้วแห่ไปตามแม่น้ำลำคลอง ในวันรุ่งขึ้นจะมีการบำเพ็ญกุศลด้วยการถวายผ้าป่า พร้อมกับนำดอกไม้ ธูป เทียน และทองคำเปลวไปสักการะ เพราะเชื่อว่าจะเป็นกุศลแก่ตน และครอบครัวซึ่งในวันนั้นในช่วงบ่ายจะมีการแข่งเรือจนถึงเป็นแนวปฏิบัติอีกอย่างหนึ่ง สำหรับวัดที่มีการจัดงานประเพณีชักพระที่สำคัญสามารถยกตัวอย่างพอสังเขป ดังนี้

1. วัดเพชรสมุทร ในเขตอำเภอเมือง จะกำหนดขึ้นในวันแรม 7 ค่ำเดือน 12
2. วัดศรัทธาธรรม (วัดมอญ) ในเขตอำเภอเมือง จะกำหนดขึ้นในวันแรม 11 ค่ำเดือน 12

ฯลฯ

ประเพณีชักพระในสภาพปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป โดยลักษณะการจัดพิธีจะเป็นเพียงการนำเอาธูป เทียน ดอกไม้ และทองคำเปลวไปสักการะพระพุทธรูป และมีการทอดผ้าป่าเป็นบางโอกาสโดยไม่กำหนดระยะเวลาที่แน่นอนเหมือนจากเดิม และการแข่งเรือเริ่มลดน้อยลงไป

1.12 ประเพณีสลากภัต

สลากภัต หมายถึง อาหารที่ถวายพระภิกษุโดยวิธีการจับสลากมักจะทำตามวัดที่ประชาชนเลื่อมใสศรัทธา และมีสิ่งของมากพอที่จะเข้าสลากภัตก็นำมาถวายพระได้

มีเรื่องเล่าว่าในสมัยพุทธกาล ประเทศอินเดียเกิดยุคข้าวขาดมากแพ่งทำให้ข้าวของที่ให้นำมาถวายพระไม่ครบตามจำนวนพระจึงได้ร่วมกันคิดวิธีที่จะถวายของพระ คือ อุเทศภัต (ถวายคราวละ 1-3 รูป) นิมนตภัต (ถวายตามแต่จะนิมนต์พระรูปใด) สลากภัต (จับสลากภัตแล้วจึงถวายของ) และปฏิบัติ (ถวายในแรมค่ำหนึ่ง) จึงได้มีประเพณีสลากภัตมาจนถึงทุกวันนี้

สลากภัตนิยมทำในระหว่างเดือน 6 ถึงเดือน 8 โดยมีคตทายกจะไปบอกบุญกับพุทธศาสนิกชนให้นำจับสลากตามวันขึ้นคตหมาย เมื่อถึงวันคตหมาย พุทธศาสนิกชนจึงนำเครื่องไทยทานใส่พานไปถวายพระรูปที่ตนจับสลากได้

1.13 ประเพณีทำบุญสารทลาว

ประเพณีทำบุญสารทลาว เป็นประเพณีดั้งเดิมของชาวไทยที่มีเชื้อสายลาว ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ที่จัดขึ้นในวันแรม 14 ค่ำเดือน 9 โดยผู้ปฏิบัติตามประเพณีนี้จะร่วมกันจัดเตรียมอาหารคาว อาหารหวาน และผลไม้ ซึ่งมีอาหารที่สำคัญ คือ ข้าวตอก กระจ่างสารท กาละแม ข้าวเหนียวแดง และขนมกง แล้วนำไปทำบุญถวายพระสงฆ์ในตอนเช้าของวันดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อให้กุศลส่งผลให้พืชผลทางการเกษตรมีความเจริญเติบโต และอุดมสมบูรณ์

1.14 ประเพณีทำบุญหลังบ้าน

ประเพณีทำบุญหลังบ้าน เป็นประเพณีดั้งเดิมของชาวไทยที่มีเชื้อสายลาวพวน ในเขตตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ที่จัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 7 โดยบ้านที่ประสงค์จะทำบุญจะจัดเตรียมอาหารคาว อาหารหวาน และผลไม้ เอาไว้ใส่บาตร จากนั้นตอนเช้าของวันดังกล่าวก็จะทำการตักบาตรถวายอาหารแด่พระสงฆ์บริเวณหลังบ้านของตน เพื่อทำบุญกุศลให้ทุกคนในครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุข

1.15 ประเพณีพระเข้ากรรม

ประเพณีพระเข้ากรรม เป็นประเพณีดั้งเดิมของชาวไทยที่มีเชื้อสายลาวพวน ในเขตอำเภ่อู่ทอง และอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ที่จัดขึ้นในเดือน 3 หรือ

เดือน 4 ของทุกปี หรือแล้วแต่โอกาส หลังจากออกพรรษาแล้ว และชาวบ้านว่างเว้นจากการทำนา เป็นเวลา 9 วัน โดยพระสงฆ์ภายในวัดนั้นหรือวัดอื่น ๆ ที่มาเข้าร่วมพิธีจะเข้ากรรมด้วยการสวดมนต์ภายในพระอุโบสถ และจำวัคบริเวรรอบอุโบสถเวลากลางคืน ซึ่งจัดขึ้นเพื่อให้พระสงฆ์ได้ปลงอาบัติ ในช่วงเวลาดังกล่าวชาวบ้านเชื่อว่าถ้านำเอาอาหารมาถวายพระจะได้กุศลมาก และส่งผลให้ตนมีความสุข

ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อแบบพุทธ เป็นประเพณีที่พุทธศาสนิกชนได้ถือปฏิบัติ สืบต่อกันมาเป็นเวลานาน เพื่อความเป็นสิริมงคลกับชีวิตของตน ประกอบกับเป็นการสืบทอดอายุของพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ

2. ประเพณีเกี่ยวกับความเชื่อแบบพราหมณ์ ได้แก่

2.1 ประเพณีการเกิดของชาวไทยเชื้อสายมอญ

ประเพณีการเกิดของชาวไทยที่มีเชื้อสายมอญ เป็นประเพณีที่นิยมกระทำขึ้น อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนซึ่งถือปฏิบัติกันต่อมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ปรากฏให้เห็นได้ ในเขตจังหวัดกาญจนบุรี ประเพณีนี้จะจัดทำขึ้นเมื่อทารกคลอดได้จนมีอายุครบ 7 วัน ซึ่งในวันนี้ ผู้เป็น พ่อ แม่ และญาติใกล้ชิดภายในครอบครัวจะกระทำพิธีเรียกขวัญเด็กด้วยการจัดเตรียมด้ายสี ประจำวันเกิดของเด็กแต่ละคน เช่น เด็กเกิดวันอาทิตย์ ให้ใช้ด้ายสีแดง เป็นต้น แล้วนำมาผูกกับข้อมือของเด็ก พร้อมกับกล่าวคำอวยพรในลักษณะของการให้เด็กมีอายุยืน ฉลาด และเป็น เจ้าคนนายคน นอกจากนี้ยังให้สิ่งของ อาหาร และเงินทองแก่เด็กอีกด้วย

2.2 ประเพณีการแต่งงานของชาวไทยเชื้อสายลาวโซ่ง

ประเพณีการแต่งงานของชาวไทยเชื้อสายลาวโซ่ง ในเขตจังหวัดเพชรบุรี และสุพรรณบุรี เป็นประเพณีที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความเชื่อแบบพราหมณ์ และการนับถือผีบรรพบุรุษ กล่าว คือ การแต่งงานจะเริ่มต้นเมื่อฝ่ายชายแจ้งแก่พ่อ (อ้าย) และแม่ (เอม) ให้ไปสู่ขอ หญิงสาวที่ตนรักใคร่ชอบพอกันจากพ่อแม่ของฝ่ายหญิง โดยก่อนที่จะไปสู่ขอจะดูฤกษ์ยามในวันมงคล นิยมถือในวันขึ้น 1 - 3 ค่ำ เดือน 4, 6, 8 และ 12 (มีนาคม, พฤษภาคม, กรกฎาคม และพฤศจิกายน) แล้วกำหนดวันแต่งงานโดยใช้ช่วงเวลาที่ไม่ใกล้กัน และฤกษ์ดี

วันแต่งงาน ฝ่ายชายต้องจัดเตรียมค่าสินสอด เหล้า ห่อหมากพลู ใส่ในกะแหลับ แล้วให้หญิงที่พ่อแม่ยังมีชีวิตอยู่สะพายร่วมกันไปขณะจะพาเจ้าบ่าวไปทำพิธีที่บ้าน เจ้าสาว โดยที่เจ้าบ่าวและเจ้าสาวจะสวมใส่ชุดฮี (เจ้าบ่าวจะสวมเสื้อคอกลมแขนยาวสีดำ

หน้าอกด้านซ้ายจะมีลายเป็นทิวสีเหลือง กว้างประมาณ 1.5 นิ้ว เป็นทางตามลำตัว ที่ตะเข็บข้าง และแขนเสื้อจะปักลวดลาย และนุ่งกางเกงสีดำ ส่วนเจ้าสาว ใส่เสื้อเหมือนเจ้าบ่าว แต่จะใส่ผ้าถุงพื้นดำทิวขาว) และเพื่อนเจ้าบ่าวอีก 6 คน เมื่อขบวนของเจ้าบ่าวขึ้นบ้านของเจ้าสาวแล้ว หมอผีจำนวน 2 คน จะเรียกเจ้าบ่าว และเพื่อนพร้อมกับเจ้าสาวมาทำพิธีหน้ากะล่อห้อง โดยหมอผีจะทำพิธีฝากเขยฝากสะใภ้ และอบรมสั่งสอนคู่บ่าวสาว จากนั้นจึงกระทำพิธีไหว้ผี โดยให้เจ้าบ่าวกับเจ้าสาวและเพื่อนเจ้าบ่าวยื่นมือประสานกันแล้วเอ่ยชื่อปู่ย่าตายายและบรรพบุรุษทุกคน ในทุกครั้งที่ยื่นชื่อทุกคนจะต้องโค้ง 3 ครั้ง และกราบที่พื้น 1 ครั้ง ต่อมาจะทำพิธีไหว้ญาติพี่น้อง โดยเรียงลำดับอาวุโส ด้วยการเอ่ยชื่อ 1 คน ก็ไหว้ 1 ครั้ง จนหมดทุกคน จากนั้นจึงรับประทานอาหารร่วมกัน

2.3 ประเพณีลอยกระทง

การลอยกระทง เป็นประเพณีที่ชาวไทยได้ถือปฏิบัติมาตั้งแต่โบราณ ซึ่งตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 12 สันนิษฐานว่าริเริ่มในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี โดยท้าวศรีจุฬาลักษณ์ เป็นผู้ริเริ่มกระทำขึ้นด้วยการประดิษฐ์กระทง และตกแต่งจนสวยงามแล้วนำไปลอยถวายกษัตริย์เพื่อลอยลงในแม่น้ำ

การลอยกระทง เป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องเนื่องกับความเชื่อแบบพราหมณ์ และพุทธ กล่าวคือ ผู้ลอยกระทงจะประดิษฐ์กระทงให้สวยงามโดยใช้วัสดุที่หาได้จากท้องถิ่นแล้วประดับด้วยดอกไม้ รูปเทียน จากนั้นจึงนำไปลอยในแม่น้ำลำคลอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบูชาพระแม่คงคา และการกตัญญูคุณพร้อมกับขอขมาที่ได้ทิ้งสิ่งปฏิกูลลงสู่แม่น้ำตามแนวความเชื่อแบบพริพราหมณ์ ในขณะเดียวกันเป็นการบูชารอยพระพุทธรูปของพระพุทธรองค์ที่ได้ตั้งจิตประทับรอยพระบาทไว้บนเนินทรายบริเวณริมป่าแม่น้ำมหานทีตามแนวความเชื่อแบบพุทธ

แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันการลอยกระทงเป็นการตระหนักในคุณค่า และความสำคัญของน้ำที่เป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตนอกเหนือจากจุดมุ่งหมายเดิมที่กำหนดไว้

2.4 ประเพณีไหว้พระแช

ประเพณีไหว้พระแช เป็นประเพณีดั้งเดิมของชาวไทยเชื้อสายเขมร ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นประเพณีที่กระทำขึ้นเพื่อไหว้พระจันทร์ และเสียดายฝนประจำปีซึ่งเป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องเนื่องกับความเชื่อแบบพราหมณ์และพุทธ จะกระทำในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 12 ที่วัดประจำหมู่บ้าน โดยพราหมณ์ จำนวน 2 คน เป็นผู้กระทำพิธีด้วยการจัด

เตรียมเทียน จำนวน 3 เล่ม หรือ 6 เล่ม ที่มีน้ำหนักเท่ากัน แล้วนำมาปักไว้ที่ไม้วงกลมซึ่งหมุนคว่ำได้ แล้ววางไว้บนอ่างขนาดใหญ่ที่บรรจุน้ำไว้รอจนถึงเที่ยงคืน ขณะที่พระสงฆ์สวดพระพุทธรมนต์พรหมณ์ผู้ทำพิธีจะเริ่มเสียดเทียน (ถ้าใช้เทียน 3 เล่ม หมายถึง ดันปี กลางปี และปลายปี แต่ถ้าใช้เทียน 6 เล่ม หมายถึง แทนจำนวนเดือนต่าง ๆ ตั้งแต่เดือน 6 ลงมา คือ เดือน 7-12) ด้วยการจุดเทียนและหมุนบนวงกลม พร้อมกับสังเวยน้ำตาเทียนที่หยดลงอ่าง ดังนี้

ถ้าเทียนแตก   สันนิษฐานว่า ฟ้าดูด (เกิดฟ้าผ่ามาก)

ถ้าเทียนแลบแวววาบ   สันนิษฐานว่า ฟ้าแลบมาก

ถ้า น้ำตาเทียนหยดน้อย   สันนิษฐานว่า ปีนนั้นมีน้ำน้อย

ถ้า น้ำตาเทียนหยดมาก   สันนิษฐานว่า ปีนมีน้ำมาก

นอกจากนี้แล้ว หลังจากเสร็จพิธีชาวบ้านจะนำเอาขนมปังไปต้ม

และอาบชำระร่างกาย เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต

ประเพณีที่เกี่ยวข้องเนื่องกับพิธีพรหมณ์ เป็นประเพณีที่ถือปฏิบัติตาม "ผู้รู้" อันเป็นบุคคลผู้มีความรู้ และประสบการณ์ในเรื่องต่าง ๆ จึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนด วัน เวลา สถานที่ สิ่งของ และวิธีการกระทำพิธีให้บรรลุตามแนวทางที่ถือปฏิบัติกันมาอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติเกิดความมั่นใจในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

3. ประเพณีที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการนับถือผี ได้แก่

3.1 ประเพณีเสนเรือน (เฮือน)

ประเพณีเสนเรือน เป็นประเพณีของชาวลาวโซ่งที่จัดทำขึ้นเพื่อเซ่นไหว้ผีเรือนและผีบรรพบุรุษที่ได้เชิญมาให้อยู่ในที่ที่จัดไว้ในบ้านบริเวณมุมห้อง ที่เรียกว่า "กะล่อห้อง" ประเพณีนี้จะนิยมทำประจำทุกปี หรือ 2-3 ปีก็ได้ ส่วนจะทำในเดือนใดนั้นสุดแต่จะสะดวก ยกเว้นเดือน 9 กับเดือน 10 เนื่องจากทั้งสองเดือนนี้ เชื่อว่าผีเรือนกลับไปเป็นผีฟ้าอยู่บนสวรรค์

พิธีนี้เริ่มต้นตอนตีสามโดยเจ้าของบ้านจะให้แขกผู้มาช่วยงาน หรือคนในบ้านทำการฆ่าวัว ควาย หรือหมู จากนั้นนำไปเซ่นไหว้บรรพบุรุษ แล้วจึงนำเอามาชำแหละเนื้อออกเป็น ส่วน ๆ ตัดตรงหัว ข้อยา ซี่โครง หาง และส่วนอื่น ๆ อย่างละเล็กน้อย ต้มใส่กระบะพิธี พร้อมกับเหล้า 1 ขวด นอกจากนี้ยังมีอาหารประเภทขนมข้าวต้มมัด ข้าวเหนียวเปียก ขนมต้มแดงต้มขาว ข้าวหลามตัด จันอับ และอื่น ๆ ที่เจ้าของบ้านจัดทำขึ้นและญาตินำมาให้ นอกจากนี้ต้องมีกระบะเครื่อง เช่นอีกกระบะหนึ่ง ซึ่งจะต้องประกอบด้วยอาหารดังนี้ หมูย่างกับผักสด

ผสมเครื่องเทศรองด้วยใบตองสด ใส่หมู 7 กอง ข้าวเหนียว เนื้อหมูต้ม ไก่ต้ม 7 ห่อ ข้าวต้มมัด ไส้กล้วย 7 มัด มัน เผือกอย่างละ 7 หัว ผลไม้อื่นอย่างละ 7 ผล พร้อมตะเกียบ 7 คู่ เหล้า 1 ขวด หมาก พลุ บุหรี่ น้ำร้อน และน้ำเย็น จากนั้นยกไปเช่นไหว้ที่ทะล่อห้อง และเมื่อเวลาประมาณ 7.00 น. หมอเสน (ผู้ทำพิธี) จะบอกผีเรือนมากินโดยเอ่ยชื่อผีทุกคนจาก สมุดรายชื่อผีเรือน ซึ่งเป็นหนังสือประจำตระกูล การเลี้ยงผีจะต้องเจาะฝาบ้านให้เป็นรู 1 รู ถ้า ออกชื่อผีตนใดก็เอาตะเกียบ 1 คู่ คืออาหารลงทางรูนั้นจนหมด จากนั้นจึงห่ออาหารอีกหนึ่งห่อทิ้งลง ไปทางช่องเพื่อให้ผีเรือนนำไปฝากผีที่ไม่ได้มา .เสร็จแล้วจึงเรียกลูกเขย ลูกสะใภ้ (ถ้ามี) มา แนะนำให้ผีรู้จัก เพื่อจะได้รับความสะดวก จากนั้นจึงมีการกินเลี้ยงกันระหว่างเจ้าของบ้านและ ญาติพี่น้องที่มาร่วมงาน

3.2 ประเพณีปาดตง (ปากดง)

ประเพณีปาดตง (ปากดง) เป็นประเพณีดั้งเดิมของชาวไทยเชื้อสาย ลาวโซ่งที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดเพชรบุรี และสุพรรณบุรี นิยมกระทำขึ้นในช่วงที่เก็บเกี่ยวข้าว ในช่วงแรก หรือเมื่อได้ข้าวใหม่ ๆ ในช่วงเดือน 3 ถึงเดือน 4 ไม่กำหนดวันเวลาที่แน่นอน โดย เจ้าของบ้านจะจัดเตรียมข้าวเม่า หรือข้าวซางดำ (ข้าวเปลือกนึ่งสุกตากแห้ง แล้วนำไปตำ แล้วนำไปนึ่งให้สุก) พร้อมกับแกงหน่อไม้ใส่หมู หรือเนื้อ หรือไก่ อย่างใดอย่างหนึ่ง แกงหอยขม ผักจู้บ (ข่าถั่วฝักยาว ผักแว่น ถั่วลิสง และผักบุ้ง)

เมื่อถึงเวลาทำพิธีหม้อผีหรือผู้อาวุโสในบ้านจะนำอาหารไปเช่นไหว้ บรรพบุรุษที่ทะล่อห้อง จากนั้นจึงนำมาเช่นไหว้ที่ลานวัดข้าวภายหลังจากเสร็จพิธีจึงพากัน รับประทานอาหารร่วมกันระหว่างเจ้าของบ้านและญาติพี่น้องที่เชิญมาร่วมพิธีไม่มากนัก ซึ่งจุดมุ่งหมาย ในการปฏิบัติตามประเพณีนี้ เพื่อเป็นการเช่นไหว้บรรพบุรุษ

3.3 ประเพณีกินข้าวห่อ

ประเพณีกินข้าวห่อ เป็นประเพณีของชาวกะเหรี่ยง (ไทย-ตะนาวศรี) ในแถบจังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ โดยนิยมทำในเดือน 9 เพราะ เชื่อว่าในเดือนนี้ขวัญของคนจะหนีไปอยู่ในป่า ไม่นิยมกำหนดวันตายตัวแล้วแต่กำหนดนัดหมายกัน ซึ่งจุดมุ่งหมายในการจัดงานเพื่อเรียกขวัญให้กลับมาอยู่กับตัว การจัดงานใช้เวลา 2 วัน คือ วัน เตรียมงาน ชาวกะเหรี่ยงจะแช่ข้าวเหนียวในตอนเช้าพอบ่ายจะนำข้าวมาห่อใบตองรูปสามเหลี่ยม มัดด้วยดอกแล้วต้มให้สุกพร้อมกับกวนมะพร้าวกับน้ำตาล หรือจัดเตรียมน้ำผึ้งไว้ พอตองกลางคืน

จะทำพิธีเรียกขวัญคนในบ้าน โดยหัวหน้าหมู่บ้านจะยิงปืนแก๊ปให้สัญญาณทุกบ้านจึงเริ่มทำพิธีด้วยการให้ผู้อาวุโสในแต่ละบ้านนำทัพพีไปเคาะที่บันได และประคองมือให้กับเด็กช่วยกันเคาะปีบ ตีกลอง ม้อง สันกระดิง จุดพลุ ยิงปืน เพื่อทำให้เสียงดังเป็นการเรียกขวัญ ตอนเช้ามีคของวันรุ่งขึ้นก็ทำพิธีเรียกขวัญเช่นเดิมจนสว่าง จากนั้นผู้อาวุโสจึงนำข้าวเหนียวจิ้มกับน้ำผึ้ง หรือมะพร้าวทวนน้ำตาลไปเช่นไหว้ผีแล้วจึงเรียกขวัญคนในบ้านด้วยการผูกค้ายี่แดงที่ข้อมือ และกล่าวอวยพรให้อยู่เย็นเป็นสุข พอเสร็จพิธีจึงนำเอาข้าวหอมมาเลี้ยงคนในบ้าน และแขกที่มาเยี่ยม

3.4 ประเพณีบุญบั้งไฟ

ประเพณีบุญบั้งไฟ เป็นประเพณีที่ถือปฏิบัติของผู้มีเชื้อสายลาวพวนและลาวเวียง ในเขตอำเภอบางปลาหมึก และอำเภอร่องทอง จังหวัดสุพรรณบุรี นิยมจัดในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 เพื่อบูชาแถนฟ้าที่เป็นผู้คลบนาคาลให้เกิดฝนตามฤดูกาล

การจัดทำบั้งไฟ ผู้ทำจะนำดินปืนใส่ลงไปในท่อเหล็ก โดยแบ่งออกเป็น 3 ขนาด คือ บั้งไฟธรรมดาบรรจุดินปืน ขนาดไม่เกิน 12 กิโลกรัม, บั้งไฟหมื่น บรรจุดินปืนขนาด 12 กิโลกรัมขึ้นไป และบั้งไฟแสนจะบรรจุดินปืนขนาด 120 กิโลกรัมขึ้นไป แต่โดยทั่วไปนิยมทำบั้งไฟแสน โดยผู้ทำอาจทำเป็นส่วนตัวหรือทำร่วมกันเป็นคณะ เมื่อบรรจุดินปืนแล้วก็ประดับตกแต่งบั้งไฟให้สวยงาม ก่อนถึงวันแข่งขันบั้งไฟ 2-3 วัน จะมีการฉลองกันเรียกว่า "วันโสม" โดยจะพากันแห่บั้งไฟไปตามหมู่บ้านพร้อมกับมีดนตรี และการร่ายรำอย่างสนุกสนาน รวมทั้งเรียกรับเงินทำบุญ อาจแห่ไปที่วัดในตอนเย็นก่อนวันงานหรือตอนเช้าในวันจัดงานก็ได้

การจัดทำบั้งไฟจะทำฐานปล่อย ฐานปล่อยบั้งไฟมักสร้างบนต้นไม้ขนาดใหญ่ สูงพอสมควร และไกลจากหมู่บ้าน 1 กิโลเมตร บริเวณกลางทุ่งนาเพื่อป้องกันอันตราย แล้วจุดบั้งไฟตามลำดับ โดยจะมีการแข่งขันกันถ้าบั้งไฟของผู้ใดขึ้นได้สูงก็เป็นผู้ได้รับชัยชนะ โดยผู้ชนะจากการแข่งขันจะได้ เงินหรือสิ่งของเป็นรางวัล

3.5 ประเพณีงานปีผีมด

ประเพณีงานปีผีมด เป็นประเพณีดั้งเดิมของชาวบ้านในหมู่บ้านเพรียง ตำบลโพธิ์ไร่หวาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี ที่ได้ปฏิบัติกันมากกว่า 100 ปี และคนในหมู่บ้านนี้เมื่อย้ายถิ่นที่อยู่ก็ยังนำเอาประเพณีนี้ไปปฏิบัติจนแพร่หลาย

การจัดงานปีผีมดนิยมปฏิบัติกันมานาน โดยไม่ระบุวันที่แน่นอน โดยใช้เวลา 1 วัน ซึ่งหัวหน้าคณะผู้ทำพิธี จะเป็นผู้ดำเนินการจัดทำพิธี กล่าวคือ ตอนเช้าของวันทำพิธี

จะมีการจัดเตรียมสถานที่เป็นปะรำพิธี และจัดเตรียมอาหารโดยจัดวางไว้บนโต๊ะขนาดใหญ่ที่จัดเรียงกันเป็นแนวยาว จำนวน 3 โต๊ะ ซึ่งโต๊ะที่ 1 กับ 3 จะประกอบไปด้วยอาหารจำพวกแมงดาทะเล ปูทะเล กุ้งน้ำหวาน มะพร้าวแก่ ขนมหึง ขนมหีบ ขนมหวน ขนมห้ามกลอง ขนมหง ถ้วยใส่น้ำ และเหล้าอย่างละ 1 อย่าง ส่วนโต๊ะที่ 2 จะประกอบไปด้วยอาหารจำพวกขนมหั้วลอย ถั่วดำต้มน้ำตาล สับปะรด แดงโอม ข้าวสุก ไข่ต้ม หมูต้ม และปูทะเลต้มอย่างละ 1 อย่าง นอกจากนี้ยังมีภาควิวอาหารเหมือนโต๊ะที่ 1 กับ 3 อีกจำนวน 12 ภาควิวจัดวางไว้ ต่อจากนั้นหัวหน้าผู้ทำพิธีจะดำเนินพิธีกรรมการกล่าวอัญเชิญเทวดา และบรรพบุรุษมาร่วมพิธีพร้อมกับเซ่นไหว้ด้วยอาหาร ขั้นตอนต่อมาจะมีการตีกลองระหว่างคนในคณะผู้ทำพิธี กับคนทรงเจ้าที่หัวหน้าคณะผู้ทำพิธีได้เชิญให้เทพเจ้ามาประทับทรง หลังจากตีกลองแล้วจะมีการกระทำพิธีการแหงนแขนโดยหัวหน้าคณะผู้ทำพิธี พิธีนี้จะเริ่มอีกครั้งในช่วงเย็นจนถึงกลางคืนโดยหัวหน้าคณะผู้ทำพิธีจะอัญเชิญเทพเจ้าเข้าทรงคนทรงเจ้า จากนั้นจึงทำพิธีไล่เรื่อระหว่างคนทรงเจ้ากับคณะผู้ทำพิธี ต่อมาจึงเริ่มพิธีเข้าผีมืดโดยหัวหน้าคณะผู้ทำพิธีจะร้องเพลงกล่าวเชิญผีมืด ประกอบเครื่องดนตรีประเภทกลองและกรับให้เข้าสิงในตัวของคนในคณะของตน ในช่วงแรกส่วนใหญ่ผีบ้านที่ได้ตายไปแล้วจะมาเข้าสิงก่อน จากนั้นจึงกล่าวเชิญผีบ้านผู้นั้นออกไป และร้องเชิญผีมืดต่อไป ถ้าผีมืดเข้าผู้ใดบุคคลผู้นั้นจะแสดงกิริยาที่แตกต่างกันออกไป เช่น เดินร่าอย่างสนุกสนานทั้งที่ก่อนหน้านี้ไม่เคยเดินร่า และแสดงกิริยาอื่น ๆ สำหรับการเข้าผีมืดจะต้องมีการร้องเชิญเข้า และเชิญออกจากร่างของคนในคณะผู้ทำพิธีประกอบเครื่องดนตรีไม่เช่นนั้นแล้วจะไม่สามารถทำพิธีได้ สำหรับผู้ที่ผีมืดเข้าสิงร่างก็จะได้อำนาจประมาณคนละ 50 บาท ภายหลังจากได้กระทำพิธีเสร็จสิ้นแล้ว

3.6 ประเพณีกำฟ้า

ประเพณีกำฟ้า เป็นประเพณีของชาวไทยที่มีเชื้อสายลาวพวน

ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี คำว่า "กำฟ้า" แปลว่า ถือฟ้า ในที่นี้หมายถึงการนับถือน้ำหรือเทวดาผู้เป็นใหญ่อยู่บนฟ้า โดยนับถือน้ำ และเชื่อกันว่าเป็นผู้มีอำนาจในการบันดาลให้มีความสุข ผดุงตามฤดูกาล จึงจำเป็นต้องทำบุญให้กับท่าน การทำบุญกำฟ้าจะปฏิบัติทุกปีในวันขึ้น 3 ค่ำเดือน 3 และวันขึ้น 7 ค่ำเดือน 3 (กุมภาพันธ์) โดยชาวบ้านจะแต่งตัวให้สวยงามและทำความสะอาดบ้านเรือนพร้อมกับจัดเตรียมอาหารคาวหวานเพื่อไปทำบุญในตอนเช้าของวันนั้น โดยมีอาหารที่สำคัญคือข้าวหลาม และในช่วงเวลาค่ำ (ตอนกลางคืน) จึงพากันไปฟังพระสวดมนต์ที่วัดอีกด้วย

4. ประเพณีเบ็ดเตล็ด ได้แก่

4.1 ประเพณีแข่งเรือยาว

การแข่งเรือยาว เป็นประเพณีที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมา ในเขตจังหวัด ราชบุรี และสุพรรณบุรี โดยมีการแข่งขันกันในช่วงวันนักขัตฤกษ์ เช่น การไหว้พระจำปี งานประจำปีของจังหวัด วันทอดกฐิน-ผ้าป่า เป็นต้น ส่วนใหญ่จะจัดบริเวณวัด หรือสถานที่สำคัญทางราชการที่มีที่ตั้งอยู่บริเวณริมน้ำ โดยเรือที่ใช้แข่งแต่ละลำส่วนใหญ่จะมีฝีพายเป็นชาย จำนวน 36-45 คน หรือมากกว่านี้ตามแต่ขนาดของเรือแต่ละลำมีกติกาที่แตกต่างกันออกไป ส่วนใหญ่จะแข่งขันกันครั้งละ 2 ลำ จำนวน 3 เที้ยว ในแต่ละเที้ยวจะเปลี่ยนตำแหน่งเรือเพื่อไม่ให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบในเรื่องแรงต้านทานจากกระแสน้ำขณะพายเรือแข่งกัน และเรือที่ชนะจะต้องชนะ 2 ใน 3 เที้ยว สำหรับเรือที่ชนะก็จะได้รับรางวัล

สถานที่แข่งเรือที่สำคัญ ได้แก่

1. บริเวณลำน้ำแม่กลอง บริเวณหน้าที่ว่าการอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
2. บริเวณลำน้ำสุพรรณบุรี บริเวณวัดกกม่วง วัดลานคา วัดมณีวรรณ และวัดอุทอง อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

4.2 ประเพณีแห่นางแมว

การแห่นางแมว เป็นประเพณีที่จัดทำขึ้นเพื่อการขอฝนของชาวบ้านภาคกลางทั่วไปจะกระทำในช่วงก่อนฤดูทำนา ไม่กำหนดวันที่แน่นอน ถ้าหากปีใดฝนไม่ตกตามฤดูกาล ทำให้ชาวบ้านเดือดร้อนทำนาไม่ได้จึงทำการอ้อนวอนเพื่อขอฝนจากเทวดาด้วยการแห่นางแมว และร้องรำทำเพลงให้มีเสียงดังถึงสวรรค์ เทวดาก็จะส่งฝนมาให้ โดยเหตุที่เลือกใช้นางแมวขอฝนอาจเป็นเพราะแมวไม่ชอบน้ำ และเป็นตัวแสบ

การแห่นางแมวชาวบ้านผู้เป็นหัวหน้าจะนำแมวตัวเมียใส่ข้อม ชะลอม แข่งหรือตะกร้าที่มีฝาปิดเพื่อกันแมวออก จากนั้นจึงนำไปร่วมขบวนแห่ในระหว่างการแห่จะมีการตีกลองยาว และเดินรำกันอย่างสนุกสนานไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ ถ้าขบวนแห่ผ่านไปถึงบ้านผู้ใดเจ้าของบ้านจะนำน้ำมาสาดที่ขบวนแห่นางแมวเพื่อทำที่ว่าเป็นเทวดาเทพลงมา หรือนำเอาอาหาร สุรา มาเลี้ยงดูกันจนอิ่มหน้าสำราญ (สำหรับบางหมู่บ้านจะมีการเรียไร้เงินไปทำบุญที่วัด หลังจากได้แห่นางแมวแล้ว) จากนั้นจึงแวะไปบ้านอื่น ๆ จนเลิก

ความเชื่อ

ความเชื่อเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้ที่ปรากฏในปัจจุบัน คือ ในส่วนของการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ในท้องถิ่น จุดกำเนิดความเชื่อในอดีตสืบเนื่องมาจากจัดหาสิ่งที่อยู่ในธรรมชาติมาเพื่อการยังชีพประกอบกับความเชื่อตามลัทธิศาสนา คือ ศาสนาพุทธ และศาสนาพราหมณ์เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องจึงก่อให้เกิดความเชื่อแบบผี แบบพราหมณ์ และแบบพุทธ ซึ่งจะมีความเชื่อในส่วนใดมากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับพื้นฐาน การพัฒนาการของชุมชนในแต่ละสถานที่ และบุคคล

ความเชื่อแบบดั้งเดิมนั้น เกิดขึ้น สืบทอด และมีพัฒนาการมานานอันเป็นผลจากการพึ่งพาธรรมชาติ และการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน เป็นความเชื่อที่ให้คุณค่ากับธรรมชาติ และการให้ความเคารพแก่บรรพบุรุษ สิ่งที่บรรพบุรุษสั่งสมและถ่ายทอดไว้ให้ ดังจะพบได้ในชุมชนชนบทไทยทุกภาคของประเทศไทย เช่น ชุมชนภูเขาจะมีความเชื่อเรื่องผีป่า เจ้าป่า เทพารักษ์ ผู้อยู่ตามพื้นราบก็มีความเชื่อในเรื่องของพระภูมิเจ้าที่ พระภูมินา การเรียกขวัญ การเคารพแม่โพสพ ผู้ที่อยู่ตามริมแม่น้ำ ริมทะเลมักจะเชื่อในเรื่องแม่ย่านางเรือ เป็นต้น (สุรเชษฐ์ เวชพิทักษ์, 2533)

สำหรับเรื่องความเชื่อ ซึ่งยุพา ทรัพย์อุไรรัตน์ (2536) ได้ระบุไว้ถึง 15 ประเภทนั้น ผู้วิจัยได้เลือกสรรเฉพาะความเชื่อที่ถือปฏิบัติอย่างแพร่หลายในเขตการศึกษา 5 ได้ 7 ประเภท คือ

1. ความเชื่อเกี่ยวกับการเกิด การตาย

ความเชื่อเกี่ยวกับการเกิด การตาย เป็นความเชื่อในเรื่องของข้อห้าม และข้อควรปฏิบัติ ถ้าปฏิบัติตามแล้วจะเกิดผลดีเนื่องจากสมัยโบราณการแพทย์ยังไม่เจริญก้าวหน้า และแพร่หลายมากนัก การเกิด และการตายจึงเป็นสิ่งลึกลับ ผู้ที่ตั้งครรภ์จะได้รับคำแนะนำเรื่องการปฏิบัติตน และการทำคลอดจากหมอชาวบ้านที่เรียกว่า หมอตำแย ซึ่งบุคคลเหล่านี้เป็นผู้มีบทบาทสำหรับในความปลอดภัยของผู้เป็นแม่ และสุขภาพที่แข็งแรงของเด็ก แต่ปัจจุบันการแพทย์เจริญรุดหน้าไปอย่างรวดเร็วทำให้ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเริ่มลดความสำคัญลงไป แต่ก็สามารถยึดถือได้ ได้แก่

1.1 ห้ามหญิงมีครรภ์อาบน้ำหรือลูบตัวตอนกลางคืน หรือที่มีด เพราะอาจสิ้นลมเป็นอันตรายได้

1.2 ความเชื่อเกี่ยวกับการถือปฏิบัติกับศพผู้ตายของชาวมอญ คือ ถ้าศพตายไม่ดีหรือตายโหงให้รับฝังศพหรือเผา เนื่องจากเป็นผีร้ายจะทำให้คนในครอบครัวไม่เป็นสุข ควรใส่เสื้อกลับหน้ากลับหลังให้กับผู้ตายเพราะ . เชื่อว่าจะทำให้ผู้ตายรู้ว่าตนเองตายแล้ว

2. ความเชื่อเกี่ยวกับบุญ-บาป และนรก-สวรรค์

ความเชื่อเกี่ยวกับบุญ-บาป และนรก-สวรรค์ ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องนี้ เนื่องมาจากอิทธิพลทางพุทธศาสนาโดยเชื่อว่ามนุษย์มีการเวียนว่ายตายเกิดเป็นภพชาติ สำหรับผู้ที่เกิดมาเป็นการใช้กรรมที่ตนทำไว้แต่ชาติก่อน มาชาตินี้ถ้าทำดีจะได้ขึ้นสวรรค์ ถ้าทำชั่วจะตกนรก ภายหลังเมื่อตายไปจากโลกมนุษย์ เช่น เชื่อว่า

2.1 นรก-สวรรค์ มีจริง ถ้าใครทำดี จะมีบุญเมื่อตายไปจะได้ขึ้นสวรรค์ แต่ถ้าทำชั่วจะเป็นบาปเมื่อตายไปจะต้องตกนรก

2.2 พุทธศาสนิกชนเชื่อว่าการฟังเทศน์มหาชาติจบภายใน 1 วัน จะได้ขึ้นสวรรค์

2.3 ห้ามผู้ใดบ้นพระ เล่น เพราะถือว่าเป็นบาป

3. ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยาม

ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยาม ความเชื่อประเภทนี้เป็นความเชื่อที่มีความคล้ายคลึงกับความเชื่อประเภทโหราศาสตร์ คือได้จากการสังเกตและบันทึกจำนวนครั้งของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่า ถ้าเกิดเหตุการณ์เช่นนี้จะ เป็นผลดีหรือผลร้าย หรือการปฏิบัติตามแนวความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ ความเชื่อในเรื่องนี้หาเหตุผลที่เหมาะสมไม่ได้ แต่ก็ทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความมั่นใจ สบายใจ และเป็นที่ยึดทางใจอย่างสำคัญในภาวะที่มนุษย์ขาดหลักประกันของชีวิตที่มั่นคง เช่น

ชาวไทยเชื้อสายลาวโซ่ง ยึดถือฤกษ์ยามดังต่อไปนี้

3.1 นิยมแต่งงานในวันขึ้น 1 ค่ำ ถึง 13 ค่ำ เดือน 4, 6, 8 และ 12

3.2 กระทำพิธีเส่นเรือน เดือน 6 หรือ เดือน 12

3.3 ถ้าปลูกบ้านต้องให้หมอยิ่งดูฤกษ์ยาม

4. ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผีसाงานางไม้ และเทพารักษ์

ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผีสางานางไม้ และเทพารักษ์ เป็นความเชื่อที่ถือปฏิบัติกันมาเป็นเวลาช้านานในเรื่องที่ผู้ปฏิบัติพิสูจน์ไม่ได้ว่าทำไมถึงเกิดเหตุการณ์เช่นนั้นขึ้นมา มนุษย์จึงสรุปว่าเป็นเพราะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือภูตผีปิศาจเป็นผู้ดลบันดาลให้เป็นไป ได้แก่

4.1 ชาวไทยที่มีเชื้อสายลาวเวียง กะเหรี่ยง และมอญ เชื่อว่ามีผีบ้านซึ่งเป็นผีประจำหมู่บ้านจะอาศัยตามต้นไม้ใหญ่ และผีเรือนหรือผีบรรพบุรุษปกป้องคุ้มครองคนในบ้านให้รอดพ้นจากอันตราย ถ้าจะทำอะไรโดยไม่บอกกล่าวจะทำให้ไม่สบายเกิดการเจ็บป่วย

4.2 ความเชื่อเกี่ยวกับ พระภูมิ-เจ้าที่ ตามแนวความเชื่อทางพุทธศาสนา และศาสนาพราหมณ์ เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย ถ้าไม่สร้างที่อยู่ให้หรือไม่เช่นอาหารจะทำให้เจ็บป่วยไม่สบายมีเรื่องเดือดเนื้อร้อนใจเสมอ ๆ

4.3 ชาวกาญจนบุรีบางคน เชื่อว่าการทรงเจ้าสามารถติดต่อกับผู้ตายได้

4.4 ชาวสมุทรสงคราม เชื่อว่าก่อนออกทะเลต้องบนสมเด็จกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ด้วยประทัดจะทำให้เกิดความโชคดี

4.5 ชาวไทยที่มีเชื้อสายลาวพวน เชื่อว่าผีฟ้าหรือแกนฟ้า เป็นผู้ดลบันดาลให้ฝนตก ถ้าถึงเวลาไม่ทำเครื่องสักการะจะลงโทษโดยทำให้ฝนแล้ง

4.6 ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธรูป โดยมีพระพุทธรูปที่สำคัญ คือ

4.6.1 หลวงพ่อวัดเขาตะเครา วัดเขาตะเครา จังหวัดเพชรบุรี

4.6.2 หลวงพ่อวัดบ้านแหลม วัดเพชรสมุทรวรวิหาร จังหวัดสมุทรสงคราม

4.6.3 หลวงพ่อวัดป่าเลไลยก์ วัดป่าเลไลยก์ จังหวัดสุพรรณบุรี

5. ความเชื่อเกี่ยวกับจำนวนนับ

ความเชื่อเกี่ยวกับจำนวนนับ เป็นความเชื่อที่ไม่อาจหาเหตุผลหรือที่มาของความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยสันนิษฐานว่าเป็นการกระทำเพื่อให้สามารถมีชีวิตได้อย่างเป็นสุขได้แก่

5.1 การนิมนต์พระ ถ้านิมนต์พระมาทำบุญในงานมงคลให้ใช้จำนวนคี่ ส่วนใหญ่จำนวน 9 รูป แต่ถ้าเป็นงานอวมงคลให้ใช้จำนวนคู่ เช่น สวดมนต์งานศพ นิมนต์พระจำนวน 4 รูป

5.2 การจุดธูป ถ้าจุดธูปไหว้พระใช้ธูป 3 ดอก ถ้าไหว้ศพผู้ตายใช้ 1 ดอก

การทำบันได สำหรับให้คนมีชีวิตอยู่ให้ใช้จำนวนคี่

6. ความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ

ความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ มนุษย์เป็นผู้ที่ต้องอาศัยและพึ่งพาธรรมชาติอยู่เสมอ แต่ถ้าเมื่อใดที่ธรรมชาติเกิดแปรปรวนและผิดปกติไปกว่าที่เคยเห็น โดยเข้าใจว่ามีผู้บันดาลให้เป็นไป จึงจำเป็นต้องเช่นสรวงบูชา เพื่อเกิดความเป็นมงคล หรือ

ทำวิธีขจัดปรากฏการณ์นั้น ๆ หรือสังเกตว่าถ้าเกิดปรากฏการณ์เช่นนี้จะมีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นอย่างสัมพันธ์กัน ความเชื่อในเรื่องปรากฏการณ์ธรรมชาตินี้เป็นการสังเกต และบอกเล่าสืบต่อกันมาเป็นเวลายาวนาน ได้แก่

6.1 ถ้ามดคาบไข่เดินขึ้นไปอยู่ในที่สูง แสดงว่าฝนจะตกหนัก

6.2 ถ้าต้องการชุดเจาะบ่อน้ำ ต้องไปชุดบริเวณที่มีต้นไม้ใหญ่ และมีกริ่งจำนวนมากพร้อมกับอากาศบริเวณนั้นเย็นสบาย เพราะเชื่อว่ามีตาน้ำ

6.3 ถ้านกบินในระดับต่ำ แสดงว่าพายุมีลมแรงอีกไม่นานฝนจะตก

7. ความเชื่อเบ็ดเตล็ด

ความเชื่อเบ็ดเตล็ด เป็นความเชื่อที่ไม่จัดเข้ากับประเภทใด ๆ ที่กล่าวมาแล้ว ได้แก่

7.1 ในวันสงกรานต์ ชาวมอญที่เกิดตรงกับวันมหาสงกรานต์จะนำไปปักดำต้นโพธิ์ เพราะเชื่อว่าจะมีอายุยืน และไม่มีโรคภัยและอันตรายใด ๆ

7.2 พุทธศาสนิกชน เชื่อว่าถ้าทำบุญกวาดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว บุคคลผู้นั้นจะได้รับสิ่งของที่เราส่งไปให้

7.3 ชาวไทยเชื้อสายลาวโซ่ง มีความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธรูปในเรื่องราวพระศรีอาริย์ ป่าหิมพานต์ และการกลับชาติมาเกิดของมนุษย์

7.4 ชาวราชบุรี เชื่อว่าจอกหิน สามารถแก้อาการปวดเมื่อยตามร่างกายได้ เมื่อนำไปแช่น้ำร้อนรับประทาน

ประเพณีและความเชื่อที่ถือปฏิบัติกันมา ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ศาสนาพราหมณ์ การนับถือผี และอื่น ๆ เป็นแนวปฏิบัติที่มีความเป็นเหตุเป็นผลเฉพาะ เหตุการณ์ สถานที่ และบุคคล ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้ถือปฏิบัติพึงใช้สติปัญญาในการพิจารณาถึงความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว ประกอบกับถือปฏิบัติอย่างเหมาะสม และมีทัศนคติที่ดีต่อแนวทางการปฏิบัติดังกล่าวของบุคคลในสังคม ทั้งนี้ เพื่อดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

ส่วนภูมิปัญญาท้องถิ่นหมวดที่ 2-5 นั้น ผู้วิจัยได้ยึดตามแบบของคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ โดยคัดเลือกเฉพาะ เรื่องที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนสังคมศึกษา และตามที่ปรากฏอยู่ในเขตการศึกษา 5 ในปัจจุบันเท่านั้น

หมวดที่ 2 หมวดภาษา และวรรณกรรม

เป็นการถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับวรรณกรรมท้องถิ่น นิทานพื้นบ้าน สุภาษิต ภาษาถิ่น ภาษาชนต่างกลุ่ม และวาทกรรม เป็นสิ่งที่บุคคลในท้องถิ่นคิดค้นขึ้นมาจากสติปัญญาของตน ทั้งนี้ เพื่อคงความเป็นเอกลักษณ์ของตนไว้ ประกอบกับสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ซึ่งได้แก่

1. วรรณกรรมท้องถิ่น

วรรณกรรมท้องถิ่น เป็นงานเขียนที่บุคคลในท้องถิ่นเป็นผู้เรียบเรียงถ้อยคำสำนวน ด้วยแนวทางเขียนเฉพาะถิ่น นับว่าเป็นสิ่งที่ทรงคุณค่าทั้งในด้านการแสดงรูปลักษณะ การเขียนเฉพาะถิ่น ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ศาสนาพราหมณ์ และวิถีการดำเนินชีวิตของคนในแต่ละยุคสมัย วรรณกรรมท้องถิ่นที่สามารถพบได้ ได้แก่

1.1 พระมาลัยกลอนสวดฉบับเพชรบุรี

หนังสือพระมาลัยกลอนสวดในจังหวัดเพชรบุรี พบว่ามีจำนวนมากมาย เนื่องจากผู้บวชพระในสมัยนั้นมีค่านิยมในการคัดลอกหนังสือทางพระพุทธศาสนา เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง การคัดลอกหนังสือนี้จะแบ่งการคัดลอกออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนต้นเรื่อง และตอนที่สำคัญผู้คัดลอกจะ เขียนลงในสมุดไทยทำด้วยอักษรขอมไทยเป็นสีทอง และส่วนอื่น ๆ จะคัดลอกลงในสมุดไทยขาวด้วยอักษรขอมไทยโดยตัวอักษรเป็นสีดำ ซึ่งผู้คัดลอกจะ เขียนภาพด้วยสีน้ำประกอบลงในสมุดด้วยเรื่องราวที่สอดคล้องกับเนื้อหาในหนังสือ ทั้งเรื่องราวในพระพุทธศาสนา ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสมัยนั้น โดยหนังสือแต่ละเล่มจะมีช่วงเวลาในการคัดลอกที่แตกต่างกันออกไปดังนี้

1.1.1 หนังสือพระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดเกาะ เป็นการเขียนหนังสือและวาดภาพเกี่ยวกับเรื่องราวทางพระพุทธศาสนา เมื่อพิจารณาจากลักษณะการเขียนของตัวหนังสือและภาพวาด สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย

1.1.2 หนังสือพระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดลาด เป็นหนังสือ และภาพวาดที่แสดงเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ปรัชญา และเทพเจ้าของพราหมณ์ 3 องค์ คือ พระพรหม พระนารายณ์ และพระคเริะ รวมทั้งพระอิศวร จากการสังเกตตัวหนังสือที่เขียน และลักษณะการวาดภาพ สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย

1.1.3 หนังสือพระมาลัยกลอนสวดฉบับชีว้ประเสริฐ เป็นฉบับที่สมบูรณ์ที่สุด ในจังหวัดเพชรบุรี เป็นหนังสือ และภาพวาดที่แสดงเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา จากการสังเกตตัวหนังสือ และลักษณะการวาดภาพสันนิษฐานว่าสร้างสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

1.1.4 หนังสือพระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพระรูป มีจำนวน 3 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 เป็นหนังสือที่แสดงเรื่องราว และภาพวาดเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเมือง สังเกตตัวหนังสือที่เขียนสันนิษฐานว่าสร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย

ฉบับที่ 2 เป็นหนังสือที่แสดงเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ลัทธิพราหมณ์-ฮินดู และวิถีชีวิตไทย (การตีกลอง และ การร้องรำทำเพลง) โดยมีภาพเขียนสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง ซึ่งศิลปินพื้นบ้านสันนิษฐานว่าภาพเขียนนี้เป็นฝีมือชาวบ้านโดยสังเกตจากการใช้สี และภาพวาด ตอนท้ายจะมีตัวเขียนเป็นภาษาไทยแสดงผู้ออกทุนให้คัดลอก จากการสังเกตการเขียนหนังสือ และลักษณะการเขียนภาพสันนิษฐานว่าสร้างในสมัยปลายรัชกาลที่ 2

ฉบับที่ 3 เป็นการแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา โดยการคัดลอกฉบับที่ 2 ผสมผสานกับภาพเขียนของวัดชีว้ประวัตติ โดยเป็นฝีมือของช่างพื้นบ้านไม่ระบุว่าสร้างเมื่อใด

1.1.5 หนังสือพระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดบันไดทอง และวัดขุนตาล เป็นหนังสือ และภาพวาดที่แสดงเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา และวิถีชีวิตของคนไทยสมัยนั้น จากการสังเกตลักษณะการวาดภาพ สันนิษฐานว่าสร้างในรัชกาลที่ 4

นอกจากนี้หนังสือพระมาลัยกลอนสวดยังสามารถพบได้ในวัดต่าง ๆ ของจังหวัดเพชรบุรีอีกมากมาย เช่น วัดไตรโลนาถ วัดจันทาวาส วัดกุฎีขาว วัดพรหมวิหาร วัดใหม่ภูมิเจริญ วัดตะนาวศรี เป็นต้น ซึ่งเป็นฉบับที่มีภาพวาดและตัวอักษรลบเลือนไปไม่สมบูรณ์มากนัก

หนังสือพระมาลัยกลอนสวดนี้ นอกจากจะให้ประโยชน์และคุณค่าในแง่ศาสนาแล้ว ยังใช้เป็นหนังสือเรียนสำหรับภิกษุ สามเณร และกุลบุตรได้ศึกษา และเป็นหนังสือเผยแพร่สภาพวิถีชีวิต ศิลป-วัฒนธรรม ของคนในท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

1.2 นิราศลูกช้าง ส่วนนวนายต่วน จังหวัดเพชรบุรี

ผู้แต่ง นายต่วน เป็นคนในสังกัดพระเพชรพิไสยศรีสวัสดิ์

ปลัดเมืองเพชรบุรี ไม่ปรากฏช่วงเวลาในการแต่ง

ลักษณะการเขียน ขึ้นต้นด้วยโคลงสี่สุภาพ 2 บท และเป็น

กลอนสุภาพยาว 892 คำกลอน

เนื้อหา เป็นเนื้อหาที่บรรยายเกี่ยวกับสภาพสังคม และ เศรษฐกิจของ
จังหวัดเพชรบุรีสมัยนั้น ประกอบกับเรื่องราวการเดินทางไปเตรียมงาน เพื่อรับเสด็จ
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในการเสด็จประพาส ณ เขาลูกช้าง ในปี พ.ศ.2429

1.3 นิราศลิงกา

เป็นหนังสือที่ค้นพบในวัดแห่งหนึ่งของจังหวัดเพชรบุรี

ผู้แต่ง ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง แต่สันนิษฐานว่า เป็นพระภิกษุรูปหนึ่ง
โดยแต่งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2450

ลักษณะการเขียน เป็นกลอนเพลงยาว ความยาว 708 คำกลอน

โดยขึ้นต้นด้วยวรรคสดับ และมีบทเสริม 7 คำกลอน

เนื้อหา เป็นเนื้อหาที่บรรยายถึงการเดินทาง สถานที่ที่เดินทางผ่าน
และ เวลาที่ใช้ในการเดินทางไปยังกา เพื่อไปนมัสการพระทันตธาตุของพระพุทธเจ้า
ณ ประเทศลิงกา

วรรณกรรมท้องถิ่น นอกจากจะก่อให้เกิดคุณค่าในด้านการแสดงลักษณะ งาน
เขียนเฉพาะถิ่นแล้ว ยังให้คุณค่าในด้านการสื่อศิลปวัฒนธรรม และวิถีการดำรงชีวิตของบุคคล
ในสมัยนั้นได้เป็นอย่างดี

2. ภาษาถิ่นและภาษาชนต่างกลุ่ม

2.1 ภาษาถิ่น

ภาษาถิ่น เป็นคำที่มีความแตกต่างกันไปจากภาษากลาง (ภาษากรุงเทพฯ)
ซึ่งเป็นคำพูดที่คนในท้องถิ่นพูดสื่อสารกันได้อย่างเข้าใจเป็นอย่างดี และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

2.1.1 ภาษาถิ่นกาญจนบุรี

ภาษาถิ่นกาญจนบุรี เป็นภาษาพูดที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นอีกภาษา
หนึ่งที่แตกต่างไปจากภาษากรุงเทพฯ และคนในท้องถิ่นตามชนบท ได้พูดสื่อสารกันเป็นที่เข้าใจได้

ภาษาถิ่นกาญจนบุรี ซึ่งสามารถยกตัวอย่างไว้พอสังเขป ดังนี้

ภาษากรุงเทพ	ภาษาถิ่นกาญจนบุรี
แกงป่า	แกงเผ็ด
วุ้นเส้น	เส้นแกงร้อน
เหงื่อ	เหื่อ

2.1.2 ภาษาถิ่นเพชรบุรี

คำในภาษาถิ่นของจังหวัดเพชรบุรี มีทั้งคำที่เหมือน และแตกต่างไปจากภาษากลาง บางคำจัดเป็นภาษาไทยโบราณ แต่บางคำมีเค้าว่าได้รับอิทธิพลมาจากภาษาชนต่างกลุ่ม เช่น กลุ่มอิสลาม กลุ่มมอญ กลุ่มจีน และกลุ่มลาว ซึ่งสามารถยกตัวอย่างพอสังเขป ดังนี้

2.1.2.1 ภาษาพูดสำเนียงเพชรบุรี

ภาษากรุงเทพ		ภาษาถิ่นเพชรบุรี
แดงไทย	ออกเสียงเป็น	แดงไต้ย
มั่งคุด	ออกเสียงเป็น	มั่งคุด
มะเฟือง	ออกเสียงเป็น	มะเฟื่อง

2.1.2.2 ภาษาพูดเพชรบุรี

ภาษากรุงเทพ		ภาษาถิ่นเพชรบุรี
หน้าผาก	เรียกว่า	หน้าไม้
เอว	เรียกว่า	กะเอว
นัยน์ตา	เรียกว่า	ลูกกะตา

2.1.3 ภาษาถิ่นสุพรรณบุรี

ภาษาถิ่นสุพรรณบุรี เป็นภาษาที่เป็นเอกลักษณ์ที่เรียกว่า "เหนือ" โดยแตกต่างจากสำเนียงภาษากรุงเทพ และในปัจจุบันได้มีผู้ค้นพบว่า ภาษาถิ่นสำเนียงสุพรรณบุรีเป็นภาษา และสำเนียงที่ใช้สื่อสารกันของคนไทยในกรุงศรีอยุธยา (จังหวัดสุพรรณบุรี: 2534)

ภาษาถิ่นในจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งสามารถยกตัวอย่างไว้พอสังเขป ดังนี้

ภาษากรุงเทพ		ภาษาถิ่นสุพรรณบุรี
รถมอเตอร์ไซด์	เรียกว่า	รถเครื่อง

ตา	เรียกว่า	พ่อคุณ พ่อแก่ คุณ
ยาย	เรียกว่า	แม่คุณ แม่แก่ คุณ

2.2 ภาษาชนต่างกลุ่ม

เนื่องมาจากในบริเวณจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี สมุทรสงคราม สุพรรณบุรี จะมีชนต่างกลุ่ม (ชนพื้นเมือง) เข้ามาตั้งรกราก และถิ่นฐานมาเป็นเวลาช้านาน และกลุ่มคนเหล่านี้จะมีภาษาพูดที่ใช้สื่อสารระหว่างกันภายในกลุ่มเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่แตกต่างไปจากภาษากลาง (ภาษากรุงเทพ) ดังนี้ คือ

2.2.1 ภาษากะเหรี่ยง

ชนชาวกะเหรี่ยง (ไทย-ตะนาวศรี) ส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในแถบจังหวัดกาญจนบุรี สุพรรณบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ กลุ่มคนเหล่านี้จะพูดภาษากะเหรี่ยงสื่อสารกัน ซึ่งสามารถยกตัวอย่างไว้พอสังเขป ดังนี้

ภาษากรุงเทพฯ	ภาษากะเหรี่ยง
ร่างกาย	ฉิซี
ภาษี	ไอ้อ์ไซ
ผ้าโพกศีรษะ	ควะนะลิ
โสร่ง	ทะด่ง
ผ้าซิ่น	นิ

2.2.2 ภาษามอญ

ชาวมอญจะอาศัยอยู่ในเขตจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี และพูดภาษามอญสื่อสารกัน ซึ่งสามารถยกตัวอย่างไว้พอสังเขป ดังนี้

ภาษากรุงเทพฯ	ภาษามอญ
วัดกลาง (วัดแห่งหนึ่งในจังหวัดราชบุรี)	วัดเกียไต
ชื่อผีบรรพบุรุษ	ยายทุเลา

2.2.3 ภาษาลาวโซ่ง

ชนชาวลาวโซ่ง จะอาศัยอยู่ในเขตจังหวัดเพชรบุรี สุพรรณบุรี กลุ่มคนเหล่านี้จะพูดภาษาลาวโซ่งสื่อสารกัน ซึ่งสามารถยกตัวอย่างไว้พอสังเขป ดังนี้

ภาษากรุงเทพฯ	ภาษาลาวโซ่ง
คนไทย	คนโกย
เรือน (บ้าน)	เฮือน
พ่อ	อ้าย
แม่	เอม
ที่เลี้ยงผีบ้าน	กะล่อห้อง
ภาษาสำหรับใส่ของหมั้น	กะหลับ

รูปร่างคล้ายกระบอกไม้ไผ่สานด้วยดอกไม้ไผ่

ภาษาเป็นสื่อที่ใช้สำหรับการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างกัน ซึ่งมีความแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญาในการคิดของบุคคลแต่ละท้องถิ่น และสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลและเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต

นอกจากนี้แล้วในเขตนี้อาจพบว่ามีกลุ่มคนไทยที่มีเชื้อสายดั้งเดิมเป็นกลุ่มชนชาวเขมร ลาวพวน ลาวตี้ และชาวจีน ซึ่งมีภาษาพูดที่แตกต่างกันไป แต่ไม่ได้นำมาบันทึกไว้ เนื่องจากไม่ปรากฏว่านำมาใช้ในการเรียนการสอนได้ชัดเจนมากนัก แต่ยังมีเครื่องหมายแสดงความ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มของตนในหมวดอื่น ๆ

การสื่อสารด้วยภาษาอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นหรือเฉพาะกลุ่มชนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากสติปัญญาของกลุ่มบุคคลนั้น ๆ ทั้งนี้เพื่อใช้สื่อสารระหว่างกันให้เข้าใจประกอบกับคงเอกลักษณ์ของตนไว้เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจเฉพาะกลุ่มของตน

3. นิทานพื้นบ้าน

นิทานพื้นบ้าน เป็นเรื่องราวที่คนในท้องถิ่นเป็นผู้เล่าขึ้นมาโดยมีเนื้อหา เรื่องราว ฉาก และตัวละครเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับท้องถิ่นซึ่งเป็นประโยชน์เพื่อความสนุกสนาน และเพลิดเพลิน สามารถรวบรวมไว้ได้ดังนี้ คือ

3.1 นิทานเรื่องตาม่องล่าย นิทานพื้นบ้านจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ณ บริเวณหมู่บ้านอ่าวน้ำยรมทะเล มีสามีภรรยาคนหนึ่ง คือ ตาม่องล่ายและนางรำพึง ทั้งคู่มีอาชีพการประมง และทำไร่อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข จนมีลูกสาวคนหนึ่ง ชื่อ ยม โดยเมื่อเติบโตใหญ่จนเป็นสาว ยมโดยมีรูปร่างหน้าตาสวยงามและขยันขันแข็งจนเป็นที่หมายปอง

ของคนทั่วไปรวมทั้งชายหนุ่มรูปงามบุตรเจ้าเมืองเพชรบุรี ชื่อว่า เจ้าลาย เจ้าลายได้ทราบ กิตติศัพท์จึงปลอมตัวเป็นชาวบ้าน เดินทางมาค้าขายและเป็นชาวประมงอยู่บริเวณอ่าวน้อย จนได้ รู้จักนางรำพึงและยมโดย จนต่อมายมโดยและเจ้าลายเกิดความรักใคร่ชอบพอกัน เจ้าลายจึงส่ง ผู้ใหญ่มาขอยมโดยกับนางรำพึง ซึ่งขณะเดียวกันตาม่องล่าก็ได้ตกลงยกมโดยให้กับเจ้ากรุงจันทิ มาทำการค้าในละแวกนั้นทราบกันถ้วนแต่่งงานในวันเดียวกัน

พอถึงวันแต่งงานขบวนเรือ ขึ้นหมากของเจ้าลายและเจ้ากรุงจันทิมาจอดเทียบ ท่าที่อ่าวน้อย ส่วนตาม่องล่า และนางรำพึงได้แจ้งความจริงแก่กันพร้อมเกิดการโต้เถียงกันอย่าง รุนแรง เพราะต่างฝ่ายก็ต้องการยกลูกสาวให้กับคนที่ตกลงไว้ นางรำพึงโมโหจึงหนีหมวกขว้าง ตาม่องล่า ตาม่องล่าหลบทันหมวกปลิวตกลงในทะเลกลายเป็นเขาล้อมหมวก ตาม่องล่าโยนกระบุง ใส่นางรำพึงกระบุงลอยไปตกเป็นเกาะกระบุง จังหวัดตราด และขว้างปาสิ่งของอีกมากมาย เช่น ขว้างซากตำข้าวไปถูกเกาะลูกหนึ่งจนทะเล เรียกว่า เกาะทะเล ในเขตอำเภอบางสะพาน สากเลย ไปตกที่ทะเลกลายเป็นเกาะสากอยู่ที่ปากน้ำชุมพร ขณะที่สากไปถูกเกาะทะเลนั้นสากลอยไปถูก กระจงคอขาด หัวกลายเป็นเกาะหัวกระจง ใส้กระจงกลายเป็นเกาะใส้กระจง ในเขตอำเภอสวี จังหวัดชุมพร นางรำพึงวิงหนีตาม่องล่าไปขาดใจตายที่อ่าวบางสะพานกลายเป็นเขาแม่รำพึง ตาม่องล่าฉีกมโดยออกไป 2 ส่วนโยนไปในทะเลจึงกลายเป็นเกาะนมสาว ในเขตอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และ ชลบุรี เจ้าลายทิ้งเครื่องขึ้นหมากจนกลายเป็นเขาสามร้อยยอดที่ อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ส่วนเครื่องเพชรพลอยต่าง ๆ กลายเป็นภูเขาเพชรพลอย เขาหัวแก้วหัวแหวน ส่วนเจ้าลายเดินทางกลับมาตรอมใจตายกลายเป็นเขาเจ้าลาย จังหวัดเพชรบุรี

ส่วนขึ้นหมากของเจ้ากรุงจันทิกลายเป็นสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ เช่น พลุจิบกลายเป็น หอยหมาก ขนมเงินกลายเป็นสาหร่ายทะเล ปุทศม้นกลายเป็นบุหิน เครื่องเพชรพลอยกลายเป็น หอยดาว ตะเกียบกลายเป็นเขาตะเกียบ กระจกส่องหน้าของยมโดยไปติดที่เขาช่องกระจก จานข้าวกลายเป็นเกาะจาน ตาม่องล่าทุกข์ใจ จนตรอมใจตายกลายเป็นเขาตาม่องล่าอยู่ บริเวณอ่าวประจวบคีรีขันธ์ ดังที่ปรากฏจนถึงทุกวันนี้

3.2 นิทานเรื่องโบสถ์เมียน้อยเมียนาง เป็นนิทานพื้นบ้านของจังหวัดเพชรบุรี

เศรษฐีคนหนึ่งตั้งบ้านเรือนอยู่เชิงเขابันไดอิฐ ทำมาหากินจนมีเงินทอง มากมาย ฐานะร่ำรวยและเป็นคนใจบุญท่านเศรษฐีผู้มีภรรยา 2 คน วันหนึ่งได้ปรึกษา เมียทั้งสองว่าต้องการสร้างสิ่งควรสักการะในวัดบันไดอิฐ เมื่อปรึกษาหารือกันแล้วก็ตกลงกันว่า

ภรรยาหลวงจะสร้างโบสถ์ ภรรยาน้อยจะสร้างวิหาร ส่วนเศรษฐีผู้เป็นสามีจะสร้างเจดีย์ โดยเจดีย์จะตั้งอยู่กึ่งกลางระหว่างโบสถ์กับวิหาร ต่อมาปรากฏว่าเจดีย์นั้นเอนไปทางวิหารจึงทำให้เชื่อว่าท่านเศรษฐีผู้นี้ท่านจะรักภรรยาน้อยมากกว่าภรรยาหลวง จนปรากฏถึงปัจจุบัน

3.3 นิทานเรื่องชาวเมืองเพชรกับชาวเมืองสุพรรณ

เล่ากันว่า มีชายหนุ่มชาวสุพรรณบุรี ไปธุระที่เมืองเพชรบุรีและได้ไปนั่งคุยกับชายหนุ่มชาวเพชร และหนุ่มสุพรรณผู้นั้นได้ปลั่งปากคุยว่าเมืองสุพรรณบุรีมีดินตาลจำนวนมากมายทำให้หนุ่มชาวเพชรที่นั่งข้างเคียงเกิดความไม่พอใจ จนทำพินันว่าเมืองของใครจะมีดินตาลมากกว่ากัน ระหว่างที่พูดทำพินันนั้นชายหนุ่มชาวเพชรบางคนได้แสดงอาการไม่พอใจ หยิบมีด และไม่มาถือไว้ หนุ่มชาวสุพรรณเห็นดังนั้นจึงได้คิดว่า คนเมืองเพชรนั้นใจเด็ดและดุดมาก ถ้าไม่ยอมแพ้คงต้องตายแน่ จึงพูดเพื่อยอมแพ้ว่าเมืองเพชรบุรีมีดินตาลมากกว่าเมืองสุพรรณบุรีหนึ่งตัน เมื่อเป็นเช่นนี้หนุ่มสุพรรณคนนี้จะวิ่งรอกกลับบ้านด้วยความปลอดภัย

3.4 นิทานเรื่องทำไมเสือมีลาย เป็นนิทานพื้นบ้านจังหวัดราชบุรี

นานมาแล้วเมื่อครั้งที่สัตว์พูดภาษาคคนได้ มีชายแก่คนหนึ่งชื่อ ตาโท เป็นคนที่ไม่ขยันมากนักทำมาหาเลี้ยงชีพตนเอง และครอบครัวด้วยการตัดหวายจากป่ามาขายในเมืองเพื่อนำเงินไปซื้ออาหารพอประทังชีวิตไปวัน ๆ วันหนึ่งตาโทเข้าป่าเพื่อตัดหวายเช่นเคยขณะที่ตัดหวายนั้น ตาโทพบเสือโคร่งตัวหนึ่งกำลังเดินตรงมาหมายจะจับตาโทกินเป็นอาหาร ด้วยความฉลาดตาโทจึงใช้อูบายหลอกเสือว่าปีนี้น้ำจะท่วมฟ้าปลาจะกินดาวตนจะต้องมาตัดหวายเพื่อมัดลูกเมียของตนไว้กับต้นไม้เพื่อไม่ให้ลอยไปไหน เสือหลงกลตาโทจึงอ่อนวอนให้ตาโทมัดตนไว้กับต้นไม้ ตาโทเมื่อมัดเสือไว้กับต้นไม้อย่างแน่นหนาแล้วจึง มียันตีเสือจนลายไปทั้งตัวเพื่อลงโทษที่เสือจะกินตนจนทำให้เสือมีลายจนถึงทุกวันนี้

3.5 นิทานเรื่องคนหัวดำใจดำ นิทานพื้นบ้านจังหวัดสมุทรสงคราม

ครั้งหนึ่งมีธิดากษัตริย์ 2 องค์ ออกมาเดินเล่นในป่าแต่โชคร้ายถูกเสือสมิงจับกินเป็นอาหารโดยที่เสือสมิงได้เก็บเครื่องทรง เครื่องประดับของธิดาทั้งสององค์ไว้ในถ้ำที่ตนอาศัยอยู่ วันหนึ่งขณะที่เสือสมิงกำลังเดินหากินอยู่ก็ได้พลัดตกลงไปในเหวที่พระอิศวรสาปไว้ว่าใครก็ตามที่ตกลงไปในเหวนี้แล้วหากประสงค์จะขึ้นมาต้องมีคนมาช่วย ขณะที่เสือสมิงกำลังท้อแท้ใจอยู่นั้นก็มีพญานาค ลิงลม และมนุษย์หัวดำตกลงมาอีก ด้วยความโชคดีวันหนึ่งนายพรานเดินผ่านมาพบเข้าจึงได้ตัดเถาวัลย์หย่อนลงไปในเหวเพื่อช่วยเหลือ ลิงลม พญานาค และเสือสมิง

โดยสัตว์เหล่านั้นต่างก็แสดงความขอบคุณพร้อมที่จะตอบแทนบุญคุณ และเตือนนายพรานไม่ให้ช่วยเหลือมนุษย์หัวค้ำผู้นั้นขึ้นมา ก่อนไปเสื่อสมิงได้มอบเครื่องทรง และเครื่องประดับของธิดากษัตริย์ให้กับนายพรานผู้นั้นไว้ นายพรานทนคำอ้อนวอนของมนุษย์หัวค้ำไม่ไหวจึงช่วยขึ้นมา และมนุษย์หัวค้ำออกอุบายจะนำของมีค่าไปขายเป็นเงินให้นายพรานแล้วนำของมีค่าไปให้กษัตริย์ดูเพื่อเอารางวัล และความดีความชอบโดยไม่นึกถึงบุญคุณนายพราน ในที่สุดนายพรานถูกจับ และถูกสั่งประหารชีวิต แต่นายพรานก็รอดชีวิตมาได้จากกลอุบายของพญานาค และลิงลม แล้วได้แต่งงานกับธิดาอีกพระองค์หนึ่งของกษัตริย์ และครอบครองเมืองอย่างมีความสุขพร้อมกับสั่งประหารชีวิตคนหัวค้ำผู้นั้น เพราะไม่รู้จักบุญคุณ

3.6 นิทานเรื่องขุนช้างขุนแผน นิทานพื้นบ้านจังหวัดสุพรรณบุรี

เป็นนิทานพื้นบ้าน ที่มีเนื้อหา เรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตของชาวบ้าน

ในจังหวัดสุพรรณบุรีและกาญจนบุรี โดยมีเนื้อความเกี่ยวข้องกับกษัตริย์ ขุนนาง และชาวบ้านสมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นเรื่องเล่าที่ได้มีการบันทึกไว้ในหนังสือและแพร่หลายโดยทั่วไป โดยพอสรุปเนื้อหาเป็นสังเขป ดังนี้

ขุนแผนนามเดิมว่าพลายแก้ว เป็นบุตรกำพร้าของขุนไกรที่บิดาตาย

ในสนามรบตั้งแต่เยาว์วัยจึงอาศัยอยู่กับมารดา คือ นางทองประศรี เมื่อเติบโตใหญ่จนสามารถบวชเณรได้มารดาจึงให้บวชเพื่อศึกษาพระธรรมวินัย เรียนรู้คณาอาคม เวทย์มนต์ และไสยศาสตร์ ต่อมาจึงพบรักกับนางพิมบุตรสาวของนางศรีประจันต์ และได้แต่งงานอยู่กินเป็นสามี-ภรรยา เมื่อครองเรือนกันได้ไม่นานขุนแผนต้องไปออกศึกสงครามด้วยความเจ้าเล่ห์ของขุนช้าง เศรษฐีเมืองสุพรรณที่หมายปองนางพิมกับนางศรีประจันต์ผู้เป็นมารดา จึงได้ทำลายต้นโพธิ์เสี้ยมทนายชีวิตที่ขุนแผนปลูกไว้ ทำให้นางพิมต้องแต่งงานกับขุนช้างทั้งที่มีลูกของขุนแผนอยู่ในท้อง ฝ่ายขุนแผนเมื่อกลับมารู้ว่าภรรยาแต่งงานใหม่เกิดความเศร้าใจจึงหนีเตลิดไปในป่า และได้นางบัวคลี่ บุตรสาวของโจรเป็นภรรยาจนตั้งท้อง ต่อมาขุนแผนได้มีนาง เนื่องจากนางคิดไม่ซื่อ ขุนแผนจึงได้ลูกกรอกจากท้องของนางบัวคลี่พร้อมกับได้มีสามีหมอกจากโจรผู้นั้น ต่อมาขุนแผนจึงมารับนางพิมที่เรือนขุนช้าง และได้นางแก้วกิริยาคนรับใช้ของขุนช้างเป็นเมียอีกคนหนึ่ง ขุนแผนพานางพิมไปอยู่ป่าจนครรภ์แก่ ด้วยความสงสารนางพิม ขุนแผนจึงส่งนางพิมกลับบ้าน นางพิมจึงคลอดลูกออกมา จึงตั้งชื่อว่าพลายงาม และเปลี่ยนชื่อเป็นวันทองเพราะนางเจ็บป่วยอยู่เสมอ ๆ ต่อมาขุนแผนจึงเข้ามาบอบตัวกับทางราชการ และได้ทำศึกสงครามประสพชัยชนะจึงได้ความดีความชอบรวมถึงบำเหน็จ

รางวัลมากมาย และมีความประสงค์จะขอคืนดีกับวันทอง พระพันวษาเจ้าเมืองในขณะนั้นจึงให้ วันทองตัดสินใจว่าจะอยู่กับผู้ใด วันทองไม่สามารถตัดสินใจได้ว่าจะเลือกอยู่ฝ่ายใด เพราะยังรัก ขุนแผนขณะเดียวกันก็ยังมีถึงบุญคุณของขุนช้าง พระพันวษาโกรธจึงสั่งประหารชีวิต ทำให้นางวันทอง ได้ชื่อว่า "นางวันทองสองใจ"

นอกจากนิทานพื้นบ้านจะทำให้บุคคลในท้องถิ่นได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับ สภาพการดำเนินชีวิตของบุคคลในท้องถิ่นแล้ว ยังให้คุณค่าทางด้านคติสอนใจที่สามารถนำไปใช้เป็น แนวทางในการดำรงชีวิตในสภาพสังคมปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม

4. วาทกรรม อันได้แก่ โฉวาทของหลวงพ่อบีเยม วัดเกาะหลัก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ หลวงพ่อบีเยม มีนามเดิมว่า เบียม ถาวรนนท์ เกิดที่บ้านนาห้วย ตำบลเมืองเก่า อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อวันพฤหัสบดีที่ เดือน 7 ขึ้น 8 ค่ำ ปีมะเมีย (25 พ.ค.2425) เมื่อบวชพระได้ฉายาว่า ฉันทโชโต มีสมณศักดิ์ คือ พระสุเมธีวรคุณนิบุญศรี-เขตต์ชลประเวศสังฆปาโมกข์ ตำแหน่งเป็นพระราชาคณะ เมื่อรุ่นเยาว์ท่านมีชีวิตค่อนข้างลำบาก ต่อมาจึงบวชพระเพื่อศึกษาพระธรรมวินัย วิชาการช่าง ไสยศาสตร์ และตำราต่าง ๆ เป็นผล ทำให้ท่านได้รับการนับถือจากชาวประจวบ และบุคคลทั่วไปจำนวนมาก คำพูดที่เป็นโฉวาท ของท่านที่จารึกไว้ในที่ต่าง ๆ ดังนี้

4.1 คติธรรมที่จารึกไว้ที่กำแพงด้านในด้านนอกพระอุโบสถ ได้แก่

4.1.1 ความชั่วไม่ทำเสียเลยดีกว่าเพราะความชั่วย่อมนำผลพลาญผู้กระทำ ในภายหลัง ส่วนความดีที่ทำแล้วไม่พลาญผู้กระทำในภายหลัง ทำนั้นแหละดีกว่า

4.1.2 จะรับใช้ในกิจกรรมเขาอย่าเบาใจ เมื่อรับกิจแล้วต้องจำทำให้ได้ ถ้าควรรับแล้วต้องรับให้ล้นไว้ ถ้าขัดข้องต้องปราศรัยให้ดีเลย

4.1.3 อันกิริยวาจาจ้อจ้อสลับ แม้ตั้งใจทำให้ดี ไม่มีเฉาประชาชนพลพรรค ย่อมรักเรา ไม่ต้องเป่าเสกสั่งยังขลังเอย

4.2 คติธรรมที่จารึกไว้ที่หอเป็นหน้ากุฏิเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน ได้แก่

4.2.1 ความเกียจคร้านย่อมนำเสียซึ่งสรรพการงานทั้งหมด

4.2.2 สรรพสิ่งทั้งหลายไม่มีของง่ายในเมื่อท่านเกียจคร้าน

4.2.3 สรรพสิ่งทั้งหลายไม่มีของยากในเมื่อท่านไม่เกียจคร้าน

- 4.2.4 ผู้เก็บจคร้านข้อม อ่างเหตุการณ์ว่าขัดข้องเสมอ
  - 4.2.5 ความตรงต่อเวลาจะทำความเก็บจคร้านของท่านให้หาย
  - 4.2.6 ท่านอย่าเสียใจว่าท่านต้องทำงานมากนั้นเป็นคลังความรู้ของท่าน
- ต่างหาก
- 4.2.7 ชีวิตของผู้ไม่จ้างงานเหมือนเนื้อเค็มที่ไม่ได้ใส่เกลือ

5. ภาษิต

ภาษิต เป็นคำพูดที่ใช้สอนหรือเป็นคติสอนใจให้คนในสังคมถือปฏิบัติ ทั้งนี้ เพื่อให้สังคมเกิดความ เป็นระเบียบเรียบร้อย

ภาษิตของชาวมอญที่สามารถรวบรวมไว้พอสังเขป ดังนี้

- 5.1 ไม้ตัวเมียขึ้น แสงตะวันสว่าง (สิ่งอะไรทั้งหมด บอกกับผู้หญิงแล้วไม่ เป็นความลับ)
- 5.2 ก่อนทำลูกมะนาว ภายหลังทำลูกแก้ว (ทำประโยชน์ชนิดเดียว แต่อยากได้ประโยชน์มาก)
- 5.3 หมอตำแยมาก ลูกตาย (มาหมอ มากความ)
- 5.4 อาศัยร่มเงาแล้วยังหักกิ่ง (เงินบนเรือน ขี้รดบนหลังคา)
- 5.5 หัวปลาหางงู (คนปลิ้นปล้อนต่าง ๆ นานา)
- 5.6 ปลาฉิบหายเพราะปลาส้ม (คนดีต้องเสียไปกับคนชั่ว)
- 5.7 มหรสพก็ดู เกลือกก็แบก (ช่วยเขาแล้วผลประโยชน์ก็ได้ด้วย)
- 5.8 ขาของตัว อย่าถกให้เขาดู (สาวใส่ให้กากิน)
- 5.9 เป็นหมอย่างกล้วย (เมื่อทำแล้วอย่าทอดถอย)

การสืบทอดเรื่องราวอันเกิดจากความรู้ความคิดในลักษณะที่เป็นงานเขียน ภาษาพูด เรื่องเล่า และคำพูดที่เป็นคติธรรมอันเป็นเรื่องราวเฉพาะถิ่น นับว่าเป็นสิ่งทรงคุณค่ากับบุคคลที่ได้เรียนรู้เรื่องดังกล่าวเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการพัฒนาความรู้ความคิดของตน และก่อให้เกิด ความภาคภูมิใจในความสามารถของบุคคลในท้องถิ่นซึ่งควรค่าแก่การยกย่องเป็นอย่างยิ่ง

หมวดที่ 3 หมวดศิลปกรรม และโบราณคดี

เป็นการสื่อเพื่อแสดงเรื่องราวอันเกิดจากความคิดและสติปัญญาอยู่ในรูปลักษณะที่ปรากฏชัดเจนทั้งในด้านจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม และศิลปหัตถกรรม ซึ่งแสดงรายละเอียดดังนี้

1. จิตรกรรม

จิตรกรรม หมายถึง การเขียนภาพลงบนสิ่งต่าง ๆ หรือพื้นผิวทั้งที่ฝาผนังไม้ กระดาษ กระจก และผ้า เป็นการเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับเรื่องทั่วไป ศาสนา และ เรื่องที่เล่าแต่การจินตนาการของผู้วาดหรือที่เรียกว่า จิตรกร

งานจิตรกรรมเป็นศิลปอีกแขนงหนึ่งที่มีคุณค่า เพราะนอกจากจะมีความวิจิตรงดงามทางศิลปะแล้วยังเป็นงานที่ให้คุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม จริยธรรม สังคม และสิ่งแวดล้อมด้วยเรื่องราวต่าง ๆ ดังกล่าวจะสะท้อนผ่านมาทางรูปภาพที่จิตรกรวาดไว้

ภาพจิตรกรรมที่ค้นพบได้ในถ้ำนี้ เป็นงานเขียนที่ปรากฏออกมาอย่างประณีตบรรจงอย่างงดงาม และแฝงไว้ด้วยเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น จิตรกรจะเขียนภาพจิตรกรรมลงในฝาผนัง โบสถ์ วิหาร ศาลา รวมทั้ง ใบลาน ไม้ และหนังสือ โดยใช้สีฝุ่น และสีน้ำมัน ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 ภาพจิตรกรรมเกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อของไทย ได้แก่

1.1.1 ภาพจิตรกรรมฝาผนัง และบานประตูในอุโบสถวัดใหญ่สุวรรณาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เป็นภาพเขียนแสดงเรื่องราวการชุมนุมของเทพเรียงราย 5 ชั้น สามชั้นบนเขียนเป็นรูปพรหม ยักษ์ ฤาษี และ เทวดาสลับกันไป ส่วนชั้นล่างเขียนเป็นรูปครุฑสลับทูเตลา มีลักษณะใกล้เคียงธรรมชาติ ลักษณะเป็นการเขียนภาพด้วยสีฝุ่น ไม่ปรากฏว่าสร้างเมื่อใด และผู้สร้างเป็นใคร

1.1.2 ภาพจิตรกรรมฝาผนังในอุโบสถ วัดเกาะสุทธาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี แสดงเรื่องราวเป็นรูปหมั่นกสิทธิ (ฤาษี และวิทายาธ) เทคนิคการเขียนภาพด้วยสีฝุ่นไม่ปรากฏว่าสร้างเมื่อใด และใครเป็นผู้สร้าง

1.1.3 ภาพเขียนสีในวัดบางกะพ้อม ตำบลอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นจิตรกรรมภาพนูนต่ำบนฝาผนังวิหารภายในวัดสันนิษฐานว่าวาดขึ้นใน

สมัยกรุงธนบุรี แต่ไม่ปรากฏว่าเป็นฝีมือของช่างหลวงหรือช่างพื้นบ้าน รูปภาพเป็นการแสดงเรื่องราวพระพุทธศาสนาโดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

ด้านที่ 1 ภาพพระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่ ณ สุวันณะมาลิก
สุวรรณบรรพต ภูเขาสุมพะภูฏ เมืองโยนก และแม่น้ำมหานที

ด้านที่ 2 ภาพพุทธประวัติแสดงเหตุการณ์วันปรินิพพานของ
พระพุทธเจ้า

ด้านที่ 3 ภาพพุทธประวัติแสดงเรื่องราว เหตุการณ์หลังจากที่
พระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว 7 วัน

ด้านที่ 4 ภาพพุทธประวัติแสดงเหตุการณ์วันตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า
พร้อมอัครสาวก และพิธีงานศพตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

1.1.4 ภาพจิตรกรรมบนแผ่นไม้คอสองศาลาการเปรียญ วัดพร้าว
ตำบลโพธิ์พระยา อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นภาพเขียนสีฝุ่นแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับ
พุทธประวัติ ตอนสันตคุสิต-ปรินิพพาน จำนวน 36 ตอน เป็นฝีมือช่างพื้นบ้าน ชื่อพระมหาด่วน
สันนิษฐานว่าวาดในปี พ.ศ. 2489

นอกจากนี้ที่วัดแห่งนี้ยังมีภาพเขียนสีฝุ่นบนสมุดข่อย ซึ่งเป็นการแสดง
เรื่องราวเกี่ยวกับพุทธศาสนา ตำราแพทย์แผนโบราณ และการสวดคฤหัสถ์ เป็นฝีมือช่างพื้นบ้าน
วาดในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

1.1.5 ภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถวัดปราสาททอง ตำบลท่าพี่เลี้ยง
อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นภาพเขียนสีน้ำมันแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ
ทศชาติชาดก ฎีกาพาหุง สังเวชนียสถาน และพระเวสสันดรชาดก 13 กัณฑ์ เป็นฝีมือ
ช่างพื้นบ้าน ชื่อ นายบัวลอย ผลอำ และนายเติม ปินทอง สันนิษฐานว่าวาดเมื่อประมาณ
ปี พ.ศ. 2491

1.1.6 ภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถเก่า วัดหน่อพุทธางกูร
ตำบลพิหารแดง อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นภาพเขียนสีฝุ่นแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับ
ทศชาติชาดก พุทธประวัติ เทพชุมนุม และพระธาตุจุฬามณี เป็นฝีมือของช่างหลวงผสมกับช่างพื้นบ้าน
สันนิษฐานว่าวาดในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

1.1.7 ภาพจิตรกรรมฝาผนังบนไม้คอสองศาลาการเปรียญ วัดป่าบัว ตำบลสนามชัย อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นภาพเขียนสีฝุ่น แสดงเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ และทศชาติ เป็นฝีมือของช่างพื้นบ้าน ชื่อ นายนิ้วล สันนิษฐานว่าวาดขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ.2495

1.1.8 ภาพจิตรกรรมบนฝาผนังอุโบสถวัดไทร ตำบลท่าระหวั อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นภาพเขียนสีฝุ่น แสดงเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ เทพชุมนุม พระจุฬามณี และพระมาลัย เป็นฝีมือของช่างพื้นบ้าน ไม่ปรากฏนาม สันนิษฐานว่าวาดในสมัยรัชกาลที่ 5

1.1.9 ภาพจิตรกรรมฝาผนังปูนในอุโบสถ วัดปราสาททอง ตำบลท่าพี่เลี้ยง อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นภาพเขียนสีน้ำมัน แสดงเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ ทศชาติชาดก ฎีกาพาหุง สี่เวชนียสถาน และพระเวสสันดรชาดก 13 กัณฑ์ เป็นฝีมือช่างพื้นบ้าน ชื่อ นายบัวลอย ผลอ่ำ และนายเต็ม ปินทอง สันนิษฐานว่าวาดเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2491

1.1.10 ภาพจิตรกรรมภาพเขียนสีบนไม้คอสองหอสดมนต์ วัดแก้วตะเคียนทอง ตำบลตะค้ำ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นภาพเขียนสีฝุ่นแสดง เรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ เทพชุมนุม และพระมาลัย เป็นฝีมือของช่างพื้นบ้าน ชื่อ นายสำรวจ สร้างในสมัยปัจจุบัน

1.1.11 ภาพจิตรกรรมฝาผนังมณฑป วัดน้อย ตำบลโคกคราม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นภาพเขียนสีฝุ่นผสมกาวไม่รองพื้น แสดงเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ เทพชุมนุม และพระมาลัย เป็นฝีมือของช่างพื้นบ้าน ชื่อ อาจารย์สพ สุภณมิตร สันนิษฐานว่าวาดเมื่อประมาณ พ.ศ.2450

1.1.12 ภาพจิตรกรรมบนฝาผนังภายในและภายนอกวิหาร วัดจรรย์ ตำบลศรีประจันต์ อำเภอศรีประจันต์ เป็นภาพเขียนสีฝุ่นมีรองพื้น แสดงเรื่องราวเกี่ยวกับ พระพุทธเจ้าตอง ประสูตร ตรัสรู้ และปรินิพพาน เป็นฝีมือช่างพื้นบ้าน ไม่ปรากฏว่าสร้างเมื่อใด

1.1.13 ภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถ วัดเดิมบาง ตำบลเดิมบางนางบวช อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นภาพเขียนสีฝุ่นแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับเทพชุมนุม พระอดีตของพระพุทธเจ้า และพุทธประวัติ เป็นฝีมือของช่างพื้นบ้าน ชื่อ นายยา สันนิษฐานว่า วาดในสมัยรัชกาลที่ 7 ของกรุงรัตนโกสินทร์

1.1.14 ภาพจิตรกรรมบนพื้นสมุดข่อย วัดเขาใหญ่ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นภาพเขียนสีฝุ่น แสดงเรื่องราวเกี่ยวกับพระมาลัย เป็นฝีมือช่างพื้นบ้าน ไม่ปรากฏนาม สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

1.2 ภาพจิตรกรรมเกี่ยวกับเรื่องราวในชีวิตประจำวัน ได้แก่

ภาพจิตรกรรมฝาผนังในอุโบสถ วัดมหาสมณาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี แสดงเรื่องราวต่าง ๆ ดังนี้

ผนังด้านพระประธาน ภาพแสดงเกาะลังกา อาคารแบบฝรั่ง มีคนต่างชาติ

ผนังด้านทิศเหนือ ภาพแสดงรูปคนเดินไปนมัสการพระปฐมเจดีย์

ผนังด้านทิศใต้ ภาพแสดงเกี่ยวกับเขาวัง จังหวัดเพชรบุรี

และการนมัสการพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช

ผนังส่วนด้านใต้ เป็นการเขียนแสดงประเพณีเกี่ยวกับชีวิต

ภาพเขียนนี้เขียนโดยชาวเพชรบุรี คือ พระอาจารย์ฤทธิ พระอาจารย์เป้า ครูหวน และครูละปุม เชื่อกันว่าชาวอินโข่ง จิตรกรเอกเป็นผู้ร่างภาพ โดยเทคนิคการเขียน เป็นภาพสีฝุ่น

นอกจากนี้ยังมีภาพจิตรกรรมที่ปรากฏบนฝาผนัง โบสถ์ วิหาร ศาลา สมุด ข่อย เป็นภาพเขียนสี แสดงเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธศาสนา และความเชื่อตามศาสนาพราหมณ์ ที่เป็นฝีมือของช่างพื้นบ้าน กับ ช่างหลวง สร้างขึ้นในยุคสมัยที่แตกต่างกันไป เป็นจำนวนมากโดยกระจายอยู่ทั่วไป ในที่นี้ขอกล่าวไว้เป็นสังเขป

2. ประติมากรรม

ประติมากรรม ประกอบด้วยงานปั้น และงานแกะสลัก เกี่ยวกับพระพุทธรูป และรูปปั้นแกะสลัก เกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งประเภทของประติมากรรมที่พบในเขตการศึกษา เป็นประติมากรรมเกี่ยวกับพระพุทธรูป ได้แก่ พระพุทธรูป ซึ่งมีพระพุทธรูปที่สำคัญ คือ

2.1 หลวงพ่อวัดเขาตะเครา

หลวงพ่อวัดเขาตะเครา เป็นพระพุทธรูปปางอุ้มบาตร สูงประมาณ 167 เซนติเมตร หล่อด้วยทองเหลืองปิดทองคำเปลว ประดิษฐานอยู่ที่วัดเขาตะเครา

เขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านของชาวจังหวัดเพชรบุรีที่มีคำบอกเล่าสืบทอดกันมาว่า ในครั้งหนึ่งมีพี่น้องชาวเมืองเหนือห้าคนบวชเป็นพระภิกษุ และได้ตรัสรู้ถึงขั้นโสดาบัน จนทำให้มีฤทธิ์อำนาจทางจิตมากจึงได้พร้อมใจกันตั้งจิตอธิษฐานว่าขอบำเพ็ญบารมีจนถึงขั้นปรินิพพานภายหลังเมื่อดับขันธไปแล้ว จึงเข้ามาสิงสถิตอยู่ในพระพุทธรูปทั้ง 5 องค์ และมีความปรารถนาจะช่วยเหลือให้คนทางใต้พ้นทุกข์จึงพากันแสดงฤทธิ์ให้พระพุทธรูป 5 องค์นั้นลอยน้ำมาทางใต้ตามแม่น้ำทั้ง 5 สาย กล่าวคือพระพุทธรูปองค์แรกลอยน้ำไปตามแม่น้ำบางปะกง ชาวบ้านจึงอัญเชิญมาประดิษฐานอยู่ที่วัดโสธร จังหวัดฉะเชิงเทรา เรียกว่า หลวงพ่อโสธร องค์ที่สองลอยไปตามแม่น้ำนครไชยศรีชาวบ้านจึงอัญเชิญมาประดิษฐานที่วัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม เรียกว่า หลวงพ่อวัดไร่ขิง องค์ที่สามลอยไปตามแม่น้ำเจ้าพระยาถึงปากน้ำเจ้าพระยาชาวบ้านจึงอัญเชิญมาประดิษฐานที่วัดบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เรียกว่า หลวงพ่อบางพลี ส่วนองค์ที่ 4 ลอยไปตามแม่น้ำแม่กลองชาวบ้านจึงอัญเชิญมาประดิษฐานที่วัดบ้านแหลม จังหวัดสมุทรสงคราม และองค์ที่ 5 ลอยไปตามแม่น้ำเพชรบุรี ชาวบ้านจึงอัญเชิญมาประดิษฐานที่วัดเขาตะเครา จังหวัดเพชรบุรี เรียกว่า หลวงพ่อวัดเขาตะเครา

จากคำบอกเล่าถึงที่มาของหลวงพ่อบ้านแหลม ทำให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใสศรัทธาและเคารพนับถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านซึ่งนับว่าเป็นพระพุทธรูปที่ทรงคุณค่าทางจิตใจของชาวเพชรบุรี และบุคคลทั่วไปเป็นอย่างยิ่ง

2.2 หลวงพ่อบ้านแหลม

หลวงพ่อบ้านแหลม เป็นพระพุทธรูปปางอุ้มบาตร สูงประมาณ 167 เซนติเมตร หล่อด้วยทองเหลือง และปิดทองคำเปลว ประดิษฐานอยู่ที่วัดเพชรสมุทรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านของชาวจังหวัดสมุทรสงคราม ที่มีคำบอกเล่าว่าเป็นพระพุทธรูปที่ลอยมาตามแม่น้ำแม่กลอง (ตั้งเรื่องเล่าเกี่ยวกับประวัติของหลวงพ่อบ้านแหลม) เมื่อชาวบ้านพบเห็นจึงอัญเชิญมาประดิษฐานที่วัดบ้านแหลม และพากันกราบไหว้นับถือ และเคารพว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจช่วยขจัดปัดเป่าปัญหาต่าง ๆ ให้ลดน้อยลงและหมดไปได้ในที่สุด โดยความเชื่อถือนำความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อบ้านแหลม จะเห็นได้มีคนภายในท้องถิ่น และชาวต่างถิ่นต่างก็มาเคารพกราบไหว้วันละ เป็นจำนวนมาก ซึ่งมีบุคคลสำคัญที่เคารพนับถือ และ ไปนมัสการหลวงพ่อบ้านแหลม เป็นจำนวนมาก เช่น

1. พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ถวายเครื่องราชอิสริยาภรณ์ปฐมจุลจอมเกล้าพิเศษ 1 สาย และรัตประคด 1 สาย เป็นเครื่องพุทธรูปบูชาแด่หลวงพ่อบ้านแหลม ตามโบราณราชประเพณี

2. สมเด็จพระสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส เมื่อเสด็จมาตรวจการคณะสงฆ์เมืองสมุทรสงคราม ได้เสด็จมานมัสการ และประทับแรมอยู่ที่วัดจำนวน 4 คืน

2.3 หลวงพ่อโต

หลวงพ่โตประดิษฐานอยู่ที่พระอุโบสถวัดเจริญสุขาราม อำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสงคราม เป็นพระพุทธรูปสมัยสุโขทัยปางมารวิชัย ขนาดหน้าตักพระเพลากว้าง 1.79 เมตร สูงจากพื้นรองรับประทับนั่งกับยอดพระจุฬามณี 2.09 เมตร ทำด้วยศิลาแลงที่มีขนาดใหญ่องค์หนึ่งในลุ่มแม่น้ำแม่กลอง

ตามประวัติกล่าวว่า พระอธิการอาจ (หลวงพ่อตามืด) อดีตเจ้าอาวาสวัดเจริญสุขาราม ได้อัญเชิญหลวงพ่โตมาจากวัดร้างแห่งหนึ่งในตำบลท่าแล อำเภอเมืองจังหวัดราชบุรี โดยอัญเชิญมาประดิษฐานเป็นพระประธานในพระอุโบสถประจำวัดเจริญสุขาราม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2437 ซึ่งเป็นพระพุทธรูปที่ชาวสมุทรสงคราม และบุคคลทั่วไปนับถือกันมากที่สุดองค์หนึ่ง

2.4 หลวงพ่โตหรือหลวงพ่อดป่าเลไลยก์

หลวงพ่โตหรือหลวงพ่อดป่าเลไลยก์ประดิษฐานอยู่ที่วิหารบริเวณวัดป่าเลไลยก์ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นพระพุทธรูปสมัยอู่ทอง ปางป่าเลไลยก์ องค์พระพุทธรูปก่ออิฐถือปูนปิดด้วยทองคำเปลว (ลักษณะประทับนั่งห้อยพระบาท พระหัตถ์ซ้ายวางคว่ำบนพระชานุ และพระหัตถ์ขวาวางหลายบนพระชานุอีกข้างหนึ่งในท่ารับของถวาย) องค์พระสูงประมาณ 23.48 เมตร โดยมีตำนานเล่าว่าไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นคนสร้าง และสร้างเมื่อใด ซึ่งเดิมเล่าว่าองค์พระพุทธรูปเป็นพระพุทธรูปปางปฐมเทศนา ประดิษฐานบริเวณที่โล่งแจ้ง ภายหลังชำรุดทรุดโทรมมาก พระกรทั้งสองข้างหักหายไป เมื่อมีการบูรณะได้มีการเปลี่ยนเป็นพระพุทธรูปป่าเลไลยก์ เนื่องจากสันนิษฐานว่าช่างขาดความรู้ในการปั้นพระพุทธรูปให้เหมือนเดิม สำหรับเรื่องเล่าถึงความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่โต ปรากฏว่ามีครั้งหนึ่ง ท่านเจ้าคุณ (สังวรฯ) วัดพลับ เขตธนบุรี ได้ธุดงค์มาเพื่อนมัสการหลวงพ่โต แต่มาถึงตอนเย็น เด็กเฝ้าวิหารได้ปิดวิหารแล้วกลับไปบ้าน แต่ท่านประสงค์จะนมัสการให้จึงได้ลองใช้มีผดักประตูวิหาร แต่ก็เปิดไม่ออกเพราะใส่ศาลาด้านใน ท่านจึงกลับมาพักเหนื่อยสักพักก็มีเสียงประตูเปิดออก

ท่านจึงได้เข้าไป หลังจากที่ท่านออกมาประสูติทารกปดสนิทเหมือนเดิม ครั้นท่านเดินหาคนเปิดประตูให้ก็ไม่พบ จึงทำให้ท่านเกิดความเลื่อมใสศรัทธาเป็นอย่างยิ่ง

อย่างไรก็ตามหลวงพ่อดุ เป็นพระคู่บ้านของชาวจังหวัดสุพรรณบุรี ที่ต่างก็พากันเคารพนับถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และพากันมากราบไหว้บูชาด้วยดอกไม้ ธูป เทียน และขอพรเพื่อความ เป็นสิริมงคลกับชีวิตเป็นจำนวนมากทุกวัน จนปรากฏเป็นงานเทศกาลปิดทองประจำปีถึงปีละ 2 ครั้ง คือ วันขึ้น 5,6,7,8 และ 9 ค่ำเดือน 5 และเดือน 12

อนึ่ง ในจังหวัดสุพรรณบุรี ยังสามารถพบพุทธประติมากรรมในสมัยต่าง ๆ ตั้งแต่สมัยอมราวดี ทวาราวดี ศรีวิชัย ลพบุรี อุทอง สุโขทัย อโยธยา และกรุงรัตนโกสินทร์ ที่ทำขึ้นจากวัสดุต่าง ๆ เช่น เนื้อดินเผา เนื้อฉิวพรอทขาว เนื้อชันเงิน เนื้อชันสนิมแดง และเนื้อชันสนิมไขขาว เป็นต้น ทั้งในลักษณะที่เป็นพระพิมพ์ และพระที่เกิดจากการปั้นซึ่งเป็นที่นิยมกราบไหว้บูชากันโดยทั่วไป เพราะเชื่อว่าจะมีความศักดิ์สิทธิ์ผู้ใดมีไว้กราบไหว้บูชาทำให้แคล้วคลาดจากอันตราย และมีความเป็นสิริมงคลกับชีวิต โดยพระพุทธรูปที่สำคัญ เช่น พระผงสุพรรณ พระขุนแผน พระชุกกิมติง พระวัดบ้านกร่าง พระถ้ำเสือ และอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก

นอกจากนี้ในเขตจังหวัดที่ตั้งอยู่เขตการศึกษานี้ ยังพบว่า มีพระพุทธรูปที่เป็นที่เคารพนับถือของประชาชนอีกเป็นจำนวนมาก เนื่องจากว่าบริเวณแถบนี้ประชาชนนับถือศาสนาพุทธมาตั้งแต่อดีต จึงถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะสร้างพระพุทธรูปเพื่อสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาต่อไป

3. สถาปัตยกรรม

สถาปัตยกรรมเป็นศิลปอีกแขนงหนึ่งที่ได้มีการคิดค้น และสร้างขึ้นมาเพื่อถ่ายทอดความรู้ทางศิลปะ และจัดทำสิ่งก่อสร้างตามวัตถุประสงค์ เพื่อประโยชน์ในการใช้สอยเฉพาะอย่างได้อย่างผสมกลมกลืนกันระหว่างความรู้ และความคิดของตนกับสภาพแวดล้อม สำหรับสถาปัตยกรรมที่พบได้ในเขตนี้ คือ สถาปัตยกรรมเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของไทย ได้แก่

เรือนไทย

เรือนไทยเป็นเรือนไม้ เป็นอาคารไม้ชั้นเดียวยกพื้นสูงใต้ถุนโปร่ง มักสร้างเป็นสามช่วงเสา โดยเสาทุกต้นเอนเข้าหาจุดศูนย์กลางของตัวบ้านเล็กน้อย ฝาบ้านเป็นแผง ๆ ติดกันเป็นแผ่นใหญ่ขนาดพอดีกับความยาวของช่วงเสา แต่ละช่วงถอดเข้าออกได้ง่าย เรียกว่าปะกน ช่วงเสามีหน้าต่างช่วงละ 1 บาน ลักษณะสอดด้านบนและเปิดเข้าด้านในของห้อง โดย

ตั้งอยู่บนเดือยไม้ การสร้างประตูเช่นเดียวกับหน้าต่าง ฝาทุกแผ่นตั้งอยู่บนพริ้งโดยรอบ 4 ด้าน ระเบียงสร้างขนานตามความยาวของเรือน หลังคาทรงสูง ลักษณะยอดแหลมเหมือนจอมแหโดย จันทันมีลักษณะอ่อน เพื่อส่งให้ยอดหลังคาพนมแหลมยิ่งขึ้น ส่วนของจั่ว และบันลมอ่อนช้อยเป็นทรง สามเหลี่ยมแหลมพุ่งขึ้นไปในท้องฟ้า ปลายด้านล่างมีตัวหางอนรับเส้นรอบนอกของหน้าจั่ว และ คลุมลงมาถึงระเบียง มีนอกชานต่ำลงมาเป็นพื้นที่ติดตอถึงห้องครัว และห้องอื่น ๆ โดยโครงสร้าง ของบ้านประกอบด้วยการเข้าเดือยทั้งหลัง ไม้เฒ่าใช้ตะปู สำหรับบ้านผู้มีฐานะดีจะสร้างเรือนของ พ่อแม่เรียกว่าหอกกลาง ด้านซ้ายและขวาเรียกว่า หอริ ใช้เป็นครัวไฟ และเรือนของลูกที่แต่งงาน แล้ว ต่อจากนั้นเป็นหอขวางในแถบตะวันตกเป็นห้องโถงสำหรับแขกกันขวา 3 ด้าน ทางขึ้นตรง บันโคมิซุ่มและประตูปิดเปิด เรือนไทยที่คงปรากฏสภาพอยู่ คือ

- 1 ศาลาการเปรียญภายในวัดใหญ่สุวรรณาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
- 2 หอไตรสามเส้าวัดใหญ่สุวรรณาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
- 3 เรือนไทย บริเวณอุทยานอนุสรณ์สถานสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

อำเภออัมพวัน จังหวัดสมุทรสงคราม

- 4 เรือนคุ้มขุนช้าง บริเวณวัดป่าเลไลยก์ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี
- 5 เรือนคุ้มขุนแผน บริเวณวัดป่าเลไลยก์ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

ปัจจุบันการปลูกบ้านที่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจน เนื่องจากวัสดุต่าง ๆ ที่ใช้ก่อสร้างเริ่มลดน้อยลง และบางอย่างหมดไปแล้ว ประกอบกับค่านิยม เกี่ยวกับการปลูกบ้านสมัยใหม่ด้วยวัสดุที่ทันสมัยเข้ามาแทนที่ จึงเป็นผลให้ความรู้ในเรื่องดังกล่าว นั้นวันกำลังจะหมดสิ้นไป

4. ศิลปหัตถกรรม

เป็นผลงานที่บุคคลในท้องถิ่นผลิตด้วยเครื่องมือ หรือเครื่องทุ่นแรง โดยยี่ควัสดุ เป็นตัวกำหนดในการจำแนกประเภท งานศิลปหัตถกรรมที่สามารถค้นคว้ารวบรวมมี 5 ประเภท ดังนี้

4.1 ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากดิน ได้แก่

เครื่องปั้นดินเผา

เครื่องปั้นดินเผาเป็นผลิตผลอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของ จังหวัดราชบุรี

ที่เกิดขึ้นจากสติปัญญา และความเฉลียวฉลาดในการนำวัสดุจากธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์ กับคนได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยมีขั้นตอนและวิธีการทำ ดังนี้คือ

การเตรียมดิน นำดินเหนียวมาหมักไว้ในบ่อหมักดินประมาณ 2-3 วัน เพื่อให้ดินอ่อนตัว จากนั้นนำดินเหนียวจำนวน 2 ส่วนต่อทราย 1 ส่วน คลุกเคล้า และนำเข้า เครื่องนวดเพื่อให้ดินเป็นเนื้อเดียวกัน แล้วนำเหล็กตัดดิน มาตัดดินส่วนที่จะนำไปปั้นภาชนะ ตามความต้องการ

การขึ้นรูป ในช่วงของการขึ้นรูป จะใช้ผู้ทำจำนวน 3 คน โดยมีหน้าที่ แตกต่างกันไป คือ คนเตรียมดินจะนำดินที่ตัดไว้แบ่งเป็นก้อนให้พอเหมาะกับขนาดของภาชนะ จากนั้นนำดินที่ใช้ปั้นภาชนะวางบนแป้นหมุน แล้วหมุนแป้นด้วยแรงคนหรือไฟฟ้าก็ได้ จากนั้นช่างปั้น จะใช้มือประคองดินแล้วปั้นภาชนะตามต้องการ โดยบนแป้นจะมีเฉพาะตัวของภาชนะเท่านั้น จากนั้น ยกลงจากแป้นโดยการใช้นิ้วเส้นเอ็นติดดินที่อยู่ติดกับแป้นแล้วยกลงมา การยกลงมาอาจทำให้ ภาชนะบิดเบี้ยวได้ต้องใช้ห่วงอันใหญ่ใส่ที่คอโอ่งแล้วยกลง รูปทรงอาจบิดเบี้ยวต้องรูปแต่งให้อยู่ใน สภาพเดิม โดยผู้ทำจะร่วมกับผู้ช่วยของตนแล้วนำภาชนะมาผึ่งลมให้หมาด จากนั้นนำโอ่งขึ้นแป้น อีกครั้งเพื่อทำปากภาชนะ โดยช่างจะทำดินเป็นเส้นแล้วมาวางตรงคอโอ่งแล้วลงมือปั้น พอทำได้ ก็อบสมบูรณ์ก็ใช้ฟองน้ำชุบน้ำบิดรอบปากโอ่ง แล้วนำไปผึ่งลม

การเขียนลาย ก่อนเขียนลายบนภาชนะจะต้องแต่งผิวโอ่งให้เรียบ และแต่งรูปทรงให้สมบูรณ์ โดยด้านนอกใช้ไม้ตี ส่วนการเขียนสีใช้ดินเหนียวผสมดินขาว และนวดจนนิ่ม เรียกกันว่า "ดินติดดอก" แล้วนำมาดินลายบนภาชนะที่วางบนแป้นหมุน โดยการ แบ่งโอ่งเป็นสามช่วง คือ ปากโอ่ง ตัวโอ่ง และเชิงล่างของโอ่ง ซึ่งแต่ละช่วงจะติดลวดลาย ต่างกัน ช่วงปากโอ่งนิยมติดลายดอกไม้หรือลายเครือเถา ช่วงตัวโอ่งนิยมเขียนลายมังกร จำนวน 1-2 ตัว หรือมังกรคาบแก้ว ช่วงด้านล่างโอ่งจะติดลายเดียวกับปากโอ่ง หรือลาย ง่าย ๆ

การเคลือบ เมื่อติดโล่งบนตัวโอ่งเรียบร้อยแล้วจึงนำภาชนะมาเคลือบ ด้วยน้ำโคลนกับขี้เถ้า (ขี้เถ้าจากการเผาโอ่ง หรือถ้าเป็นขี้เถ้าที่เกิดจากการเผากระดูกสัตว์ จะทำให้ภาชนะเคลือบมีเงาสวยงาม) โดยการนำภาชนะไปวางหงาย และคว่ำในกระทะใบบัว แล้วเทน้ำเคลือบลงไปบนภาชนะ จากนั้นนำไปผึ่งแดด

การเผา นำโองที่เคลือบแล้วลงไปเผาเผาขนาดใหญ่ เรียกว่า "เตาอุโมงค์" ซึ่งก่อด้วยอิฐเป็นรูปยาวด้านข้างเตา 1 ด้าน เจาะเป็นช่องประตูเพื่อใช้เป็นทางนำภาชนะไปวางเรียงไว้ อีกด้านหนึ่งจะก่ออิฐเรียบตลอด ด้านบนเจาะรูไว้สำหรับใส่พื้นปลายด้านหนึ่งเป็นที่สำหรับก่อไฟ อีกข้างเป็นปล่องระบายควันออกจากเตา ใช้เวลาในการเผา 3 วัน ในวันที่ 3 ไม่ต้องเติมฟืนแต่ปล่อยทิ้งไว้ 10-12 ชั่วโมง จึงนำเอาภาชนะออกมา ภาชนะดินเผาที่นิยมทำในจังหวัดราชบุรี คือ โองมังกร และกระถาง ซึ่งนำรายได้จำนวนมากให้กับผู้ประกอบการ โรงเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดราชบุรี ที่มีทั้งหมดประมาณ 46 โรง พอยกตัวอย่างไว้พอสังเขปได้ ดังนี้

1. โรงโองรัตนโกสินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
2. โรงโองเจ้าชงไถ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
3. โรงโองรุ่งศิลป์ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

4.2 ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากปูน ด้แก่

การทำปูนปั้น

งานปูนปั้น เป็นศิลปะเฉพาะของจังหวัดเพชรบุรี ที่จัดทำขึ้นเพื่อประดับลวดลายศาสนสถานจำพวก พระปราสาท เจดีย์ โบสถ์ และวิหาร เป็นลวดลายที่แสดงเรื่องราวทางศาสนา โดยมีลักษณะเป็นองค์ประกอบของอาคารสถานที่ ลวดลายประดับหน้าบัน การทับลาย ภาพลอยตัว และพุทธปฏิมากรที่จัดทำขึ้นมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยาถึงกรุงรัตนโกสินทร์ ตอนต้น (รัชกาลที่ 4) ดังปรากฏเป็นหลักฐาน ณ วัดกำแพงแลง วัดถ้ำเขาหลวง วัดเขายันไดอิฐ วัดไผ่ล้อม ฯลฯ จังหวัดเพชรบุรี กระบวนการปั้นปูนของสกุลช่างเพชรบุรีมีขั้นตอน ดังนี้

การเตรียมปูน ช่างปูนนำปูนขาวมาแช่น้ำในโองเพื่อให้เนื้อปูนประมาณ 1 เดือน เพื่อนำไปปั้นแล้วจะจับตัวดี ไม่แตก และร้าวง่ายเมื่อปูนแห้ง เมื่อต้องการใช้จึงนำเนื้อปูนมาผึ่งแดดให้หมาด

การดำปูน นำปูนขาวผสมกับทรายตามอัตราส่วนที่ต้องการแล้วคนให้เข้ากัน จากนั้นนำใส่ครกเติมกระดาษฟางตามส่วนโขลกให้เข้ากันแล้วนำน้ำกาวผสมลงไป จากนั้นจึงโขลกต่อไปจนเป็นเนื้อเดียว และเหนียวจับกัน แล้วเติมน้ำตาลอ้อย หรือน้ำตาลโตนด ที่เคี่ยวจนเหนียวใส่ลงไปในขณะที่ดำปูนอยู่จนเป็นเนื้อเดียวกัน แล้วนำมาเก็บไว้ในโองให้ปิดมิดชิดหรือใส่อ่างดินคลุมปิดด้วยผ้ากระสอบชุบน้ำ

การปั้นปูน การร่างแบบ เขียนเป็นภาพร่างแบบหยาบ ๆ โดยใช้ดินพริก นำมาเผาเป็นถ่านเขียนเค้าโครง จากนั้นจึงนำร่างทับอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้มีความชัดเจนมากขึ้น

การขึ้นรูปโกลน นำสิ่งที่จะช่วยให้ปูนจับยึดกับพื้นราบ อาจใช้เหล็กสากด์ หรือ ลูกขวานสับลงในพื้นที่ที่ปั้นปูนให้เป็นรอยถี่ ๆ เพื่อให้กีดรีวรอยหยาบให้ปูนเกาะ หรือใช้ไม้ไผ่แก่ เหลาทำเป็นลูกทอยตอกลงไปตามร่างแบบเว้นระยะห่าง 1 องคุลี จากนั้นนำปูนแปะตามรูป โครงร่าง โดยใช้เกรียงตักปูนแปะและให้ติดเป็นพื้นบาง ๆ ให้ทั่วรูปภาพหรือลวดลาย ทำให้พื้นผิว บริเวณนั้นขรุขระ จากนั้นนำปูนปั้นไปตามรูปทรงหยาบ ๆ แล้วแต่งทำลายให้ละเอียด สวยงาม ตามต้องการ จากนั้นตกแต่งด้วยการลงรักปิดทองช่องกระจก การถมพื้นเป็นสี การระบายสี ลงบนพื้น และการทำปูนปั้นให้เป็นสีให้ได้ตามต้องการของช่าง

4.3 ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากโลหะ ได้แก่

4.3.1 การทำเครื่องทอง

เครื่องทอง หรือทองรูปพรรณนับเป็นศิลปหัตถกรรมอันทรงคุณค่า ของไทยมาแต่โบราณ ซึ่งเป็นศิลปที่ผสมผสานความงดงามของธรรมชาติและประโยชน์ใช้สอยไว้ อย่างกลมกลืน และช่างทองเมืองเพชรบุรีเป็นช่างทองอีกสกุลหนึ่งที่มีฝีมือในการทำเครื่องทอง หรือเครื่องประดับที่มีฝีมือประณีตงดงาม และมีลวดลายต่าง ๆ มากมาย ทั้งที่เป็นสร้อยข้อมือ ชนิดสร้อยสี่เสา สร้อยหกเสา สร้อยเกลียวสมอตัน และลายอื่น ๆ รวมทั้งสร้อยข้อมือชนิดที่เป็น ตะเกียบคู่ลูกมัด สร้อยเม็ดแดง สร้อยดอกพิกุล นอกจากนี้ยังมีเครื่องประดับประเภทต่างหู และ จี้แบบต่าง ๆ อีกด้วย

วิธีการทำ ช่างทองผู้ชำนาญ จะคัดเลือกทองคำแท่งบริสุทธิ์ นิยมใช้ทองจากบางสะพาน หรือทองนพคุณ หรือทองใบ เป็นทองคำบริสุทธิ์ที่นำเข้ามาจากเมืองจีน จากนั้นจึงตัดทองแล้วนำมาซึ่งน้ำหนักตามต้องการด้วยเครื่องช่างที่เรียกว่า "เต็ง" แล้วนำเอา ทองมาลนไฟจากตะเกียงเพื่อให้เนื้อทองอ่อน ต่อจากนั้นจึงทุบเป็นแผ่นด้วยมือและใช้เครื่องมือ ตัดเป็นเส้น ๆ แล้วนำมาสานตามลวดลาย และรูปแบบที่ต้องการ

4.3.2 การทำเครื่องทองเหลือง

การทำเครื่องทองเหลือง เป็นหัตถกรรมพื้นฐานอีกแขนงหนึ่ง ที่มี การจัดทำกันที่หมู่บ้านเขาลอยมูลโค อำเภอมือง จังหวัดราชบุรี โดยสันนิษฐานว่าประมาณ 60 ปีที่ผ่านมา ภูิกษุรูปหนึ่งนามเดิมว่า ชม เจริญภาค เดินไปเที่ยวที่หมู่บ้านแห่งหนึ่งในแถบนั้น

ได้เห็นวิธีการทำกระดิ่งผูกคอวัว-ควายของชาวบ้าน จึงได้ศึกษาวิธีการทำอย่างเชี่ยวชาญ แล้ว ลาลิกขาบทจากนั้นจึงกลับมาอยู่บ้านของตน พอถึงฤดูที่ว่างจากการทำนาจึงได้ทดลองการทำกระดิ่ง และดัดแปลงการทำตามความถนัดของตนพร้อมกับถ่ายทอดการทำให้กับลูกหลาน ต่อมาลูกหลาน ผู้สืบทอดวิชาจึงได้ดัดแปลงเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องทองเหลือง ทั้งแจกัน เครื่องประดับรูปสัตว์ต่าง ๆ เครื่องใช้ และอื่น ๆ จนเป็นที่นิยมแก่คนทั่วไป โดยมีการนำไปจัดจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศ

วิธีทำเครื่องทองเหลือง เริ่มด้วยการหลอมทองเหลืองให้ละลาย จากนั้นเทลงในแบบพิมพ์รูปสิ่งต่าง ๆ ตามต้องการที่เตรียมไว้ รอจนแข็งจึงแกะแบบออก และนำมาขัดเงาด้วยสารทางวิทยาศาสตร์ให้สวยงาม

4.4 ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากไม้ไผ่ ได้แก่

การทำเครื่องจักสาน

เครื่องจักสานเป็นศิลปอีกแขนงหนึ่ง ที่ชาวบ้านได้จัดทำขึ้นเพื่อมุ่งเน้นในการใช้สอยในชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังเป็นการตอบสนองอารมณ์ ความนึกคิด และแสดงออกมาในรูปของศิลปตามวิถีชีวิต หรือความนิยมของแต่ละท้องถิ่น

เครื่องจักสาน คือ ภาชนะ เครื่องมือ เครื่องใช้ ที่ทำขึ้นจากวิธีการ จักสาน ถัก และทอ จากวัสดุที่หาได้ง่าย และมีอยู่ตามท้องถิ่น เช่น หวาย ใบลาน ไม้ไผ่ กก พาง ก้านและใบมะพร้าว และส่วนของพืชชนิดอื่น ๆ (วินัย วิริยะปานนท์, 2527)

เครื่องจักสาน ที่พบในบริเวณนี้สามารถเก็บรวบรวมไว้ได้ ดังนี้

1. เครื่องจักสานที่ใช้เป็นภาชนะ ได้แก่ กระจาด ชะลอม ปะหัง ตะกร้า กระบุง เข่ง และพ้อม
2. เครื่องจักสานที่ใช้ในครัวเรือน ได้แก่ ฝาชี พัด และกระซอน
3. เครื่องจักสานที่ใช้ดักจับสัตว์ ได้แก่ จุลม ลอบ และไซ
4. เครื่องจักสานเบ็ดเตล็ด ได้แก่ หมวก กอบ เสื่อลำแพน โขงโหลง ตะกร้อ และอุปกรณ์การทำน้ำตาล

การทำเครื่องจักสาน เป็นวิธีที่จัดทำขึ้นจากความเรียบง่ายจากวัสดุ และ เครื่องมือไม่กี่ชิ้น โดยวัสดุที่ใช้จะมีเตรียมไว้เพื่อจะสร้างผลิตภัณฑ์ขึ้นมาตามความประสงค์ของผู้จัดทำตามรูปแบบ และวิธีการที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ และความรู้ความสามารถ

เฉพาะบุคคลตามแต่ละท้องถิ่น โดยใช้เครื่องมือพื้นบ้านจำพวกมีด กรรไกร คีม และเหล็กแหลม เป็นอุปกรณ์ประกอบการจัดทำ

ในปัจจุบันการทำเครื่องจักสานมีการเปลี่ยนแปลงไป ทั้งวัสดุที่ใช้ และ จุดมุ่งหมายในการจัดทำ กล่าวคือ จากเดิมที่ใช้วัสดุที่ได้จากธรรมชาติและมุ่งสร้างขึ้น เพื่อประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวันเปลี่ยนเป็นใช้วัสดุทางวิทยาศาสตร์ เช่น โนลอน และพลาสติก มุ่งสร้างขึ้นเพื่อการค้า การปฏิบัติดังกล่าวถึงแม้ว่าจะทำให้เกิดการสูญเสียคุณค่าทางจิตใจแต่ก็ เป็นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบันได้อย่างแท้จริง

4.5 ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากหนังสัตว์ ได้แก่

การแกะสลักตัวหนังใหญ่

หนังใหญ่ เป็นศิลปอีกแขนงหนึ่งที่ปรากฏขึ้นที่วัดขนอน ตำบลสร้อยฟ้า อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ผู้ริเริ่มการสร้างหนังใหญ่ที่วัดนี้ คือพระครูศรีธธาสุนทร หรือ หลวงปู่กล่อม อดีตเจ้าอาวาสวัดขนอน เนื่องจากท่านมีความรู้ และสนใจในทางช่าง ประกอบกับ ท่านได้รับความร่วมมือจากช่างพื้นบ้านจึงร่วมกันสร้างขึ้น รวมตัวหนังทั้งสิ้น 330 ตัว

วิธีการแกะสลักตัวหนัง ในขั้นต้นต้องขึงหนังวัว-ควายบนไม้ให้แห้ง จากนั้น จึงทาสีดำ ซึ่งทำจากเขม่ากันหม้อ หรือขี้เถ้าจากกาบมะพร้าวเผาละลายกับน้ำข้าวข้าว โดยทำให้ ทัวทั้งสองด้าน แล้วนำมาขึงตากแดดให้แห้งอีกครั้ง จากนั้นจึงนำมาถูด้วยใบพางข้าวเพื่อให้หนัง เป็นมัน จากนั้นช่างเขียนจะวาดลวดลายตามต้องการแล้วใช้ช่างแกะสลักลงมือแกะสลักลวดลาย จากส่วนใหญ่ไปหาส่วนละเอียดโดยใช้สิ่ว และมุกแล้วลงสีให้สวยงาม สีที่ใช้สำหรับทาตัวหนัง จะใช้สีที่คิดค้นขึ้น เช่น สีขาวใช้เหล็กชุบน้ำให้เป็นสีขาว สำหรับสีเขียวใช้ปูนสีผสมกับมะนาว จากนั้นนำตัวหนังไปคาบกับต้นไม้ไผ่ที่เรียกว่า "ไม้ตัน" ค้ำยาว 1-2 ฟุต เพื่อเอาไว้จับตัวหนัง เวลาเชิด

จำนวนตัวหนังที่มีในวัดขนอนมีจำนวน 330 ตัว แบ่งออกเป็น 11 ชุด คือ

1. ชุดหนุมาณถวายแหวน
2. ชุดสหัสกุมาร และ เพลองกา
3. ชุดศึกอินทรีชิต ครั้งที่ 1
4. ชุดศึกมังกรักษ์

5. ชุดศึกวิรุญบุญ
6. ชุดนาคบาศ
7. ชุดพรหมมาสตรี
8. ชุดศึกทศกัณฑ์ ครั้งที่ 5
9. ชุดหนุมานอาสา
10. ชุดทศกัณฑ์สังเมือง
11. ชุดศึกบรรลัยกัลป์

นอกจากนี้ยังสามารถพบตัวหนังใหญ่ได้ที่วัดบางน้อย อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งคนในท้องถิ่นเป็นผู้ริเริ่มจัดทำขึ้นมาแต่ไม่ปรากฏนาม ปัจจุบันตัวหนังที่มีในวัดดังกล่าวมีเหลือน้อย และไม่สมบูรณ์มากนัก เนื่องจากไม่ได้รับความสนใจฟื้นฟูประกอบกับถูกไฟไหม้ทำให้เกิดความเสียหายเป็นจำนวนมาก

4.6 ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเส้นใย ได้แก่

การทอผ้า

การทอผ้า เป็นหัตถกรรมพื้นบ้านที่ถือปฏิบัติมาเป็นเวลาช้านาน เนื่องจากเส้นผ้าเป็นปัจจัยสำคัญที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังเป็นสื่อที่ชี้แสดงออกถึงความคิดด้วยความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง ซึ่งการทอผ้าที่พบได้ในขณะนี้ ได้แก่

4.6.1 การทอผ้าของชาวบ้านไร่ อำเภोधุทธาราม จังหวัดราชบุรี

การทอผ้าเป็นอีกอาชีพหนึ่งของชาวบ้านไร่ ที่ได้มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนาน แต่เดิมนั้นชาวบ้านได้ใช้เส้นใยจากฝ้ายมาทอผ้าที่จำเป็นต้องใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มโดยใช้ที่กระตุกเป็นเครื่องมือในการทอ ต่อมาฝ้ายของชาวบ้านไร่เป็นที่นิยมในการนำไปใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มเป็นจำนวนมาก ทั้งที่เป็นผ้าจีนสำเร็จรูป ผ้าโสร่ง ผ้าขาวม้า และผ้าทอเป็นผืนเนื่องจากมีสีสรร และลวดลายพื้นเมืองที่สวยงาม

ในปัจจุบันเมื่อมีความเจริญทางเทคโนโลยี จึงมีการทอผ้าโดยการใช้อุปกรณ์จักรสมัยใหม่เข้ามามีบทบาทแทนการใช้ที่กระตุกของชาวพื้นเมือง และมีการก่อตั้งโรงงานอุตสาหกรรม โดยเฉพาะโรงงานทอผ้าได้ดำเนินการทอผ้าลายพื้นเมือง ภายใต

เครื่องหมายการค้า ตราแม่กูดแจ และตาบิน ซึ่งนิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย และทำรายได้ให้กับผู้ประกอบการจำนวนมาก เนื่องจากมีลวดลายสีสรรสวยงาม และทนทาน

4.6.2 การทอผ้าแบบจก

การทอผ้าแบบจก เป็นการทอผ้าที่เป็นลวดลายด้วยการทอสลักับการจก หรือการควักเส้นด้ายหรือไหมขึ้นมา ระหว่างสอดเส้นไหมขณะทอผ้าแต่ละผืน ซึ่งผ้าจกเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของหญิงชาวล้านนาที่นิยมใช้สวมใส่ไปงานบุญหรืองานเทศกาลต่าง ๆ ที่ได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในแถบตำบลคอนตะโก คอนแจง คอนแร่ และคูบัว อำเภอเมืองจังหวัดราชบุรี

การทอผ้าแบบจก จะทำด้วยไหมหรือด้าย โดยใช้กี่กระทูทอทั้งผืน และส่วนตีนจะทอแบบจก สำหรับผ้าที่ทอส่วนใหญ่เป็นผ้าซิ่น ผ้าขาวม้า ผ้าเช็ดหน้า และผ้าคลุมศีรษะด้วยลายพื้นเมือง ทั้งที่เป็นลายแม่แบบ และลายประกอบ ได้แก่ ลายดอกเขียวลายทัก ลายโก้งแก้ง ลายหน้าหมอน และลายกบ นอกจากนี้ยังมีลายอื่น ๆ ที่ผู้ทอจะคิดขึ้นมาเอง ซึ่งเป็นที่นิยมสวมใส่กันเป็นจำนวนมาก

สำหรับบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถในการทอผ้าแบบจก ในเขตการศึกษานี้ คือ นางสาวทองอยู่ กำลังหาญ ซึ่งอาศัยอยู่ที่บ้านห้วยนา ตำบลคูบัว อำเภอเมืองจังหวัดราชบุรี

4.6.3 การทอผ้าของชาวไทยที่มีเชื้อสายลาวโห่ง

การทอผ้าของชาวไทยที่มีเชื้อสายลาวโห่ง ยังเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นในสังคมปัจจุบันเนื่องจากเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มได้เป็นอย่างดี การทอผ้าจะใช้เส้นฝ้ายย้อมสีดำ (สีดำเป็นสีมงคล) แล้วนำมาทอด้วยกี่กระทู ทั้งที่เป็นผ้าสำเร็จรูป และผืนผ้าสำหรับตัดเย็บสวมใส่ในงานพิธีมงคล หรือเทศกาลงานบุญ สำหรับผ้าที่ทอเป็นพื้นจะทอในลักษณะที่เป็นพื้นสีดำ มีทิวสีขาว หรือสีเหลือง แล้วแต่ผู้สวมใส่ว่าเป็นหญิง หรือชาย เมื่อได้นำเส้นฝ้ายมาตัดเย็บเพื่อสวมใส่ ชาวไทยที่มีเชื้อสายลาวโห่งจะเรียกชุดเสื้อผ้านั้นว่า "ชุดฮี" ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่สำคัญ

นอกจากนี้ยังพบว่าชาวไทยที่มีเชื้อสายกะเหรี่ยงยังนิยมสวมใส่ชุดอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มของตน ซึ่งทอด้วยเส้นด้ายที่เป็นฝ้าย สำหรับสวมใส่โดยใช้สี ลวดลาย และ

ลักษณะของเครื่องนุ่งห่มที่แตกต่างกันออกไป กล่าวคือ ถ้าเป็นชายจะสวมเสื้อสีดำคอกลมผ่า และติดกระดุมที่เป็นเงินด้านหน้าส่วนกางเกงจะเป็นทรงปานด้านหน้า ถ้าเป็นหญิงที่แต่งงานแล้วจะนุ่งซิ่นสีดำ และสวมเสื้อคล้ายกับชาย แต่ถ้าเป็นหญิงที่ยังเป็นสาวโสดจะสวมเสื้อสีขาวทรงกระสอบ มีแถบสีขนาดเล็กที่แทรกอยู่ระหว่างพื้นผ้า ส่วนใหญ่เป็นสีเขียว โดยทอเป็นผืนเดียวกัน

สำหรับการทอผ้าที่เป็นหัตถกรรมพื้นบ้านดั้งเดิมของกลุ่มชาวไทยที่มีเชื้อสายลาวโซ่ง และกะเหรี่ยงในปัจจุบัน เริ่มลดน้อยลงไป เนื่องจากนิยมแต่งกายตามสมัยนิยมเป็นส่วนใหญ่ โดยได้นำเอาเสื้อผ้าเหล่านั้นมาสวมใส่ เมื่อมีโอกาสสำคัญ เช่น งานบุญ และงานพิธีสำคัญ เท่านั้น

5. วัฒนธรรมสถานหรือแหล่งวัฒนธรรม

วัฒนธรรมสถานหรือแหล่งวัฒนธรรม เป็นสถานที่ซึ่งเป็นที่รวบรวมความรู้ ความคิด และวิทยาการต่าง ๆ ที่ปรากฏภายในท้องถิ่น ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

5.1 ศูนย์วัฒนธรรมหรือหอพิพิธภัณฑ์หรือพิพิธภัณฑสถาน

เป็นสถานที่ที่ได้รวบรวมความรู้ ความคิด และวิทยาการต่าง ๆ ที่จัดไว้อย่างเป็นระบบระเบียบ และเหมาะสมกับการค้นคว้าหาความรู้ ซึ่งแหล่งความรู้ที่พบได้ในเขตนี้ ได้แก่

5.1.1 พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไทยโซ่ง ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเขาย้อย

จังหวัดเพชรบุรี ชนพื้นเมืองที่มีเชื้อสายลาวโซ่งจัดสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า และรวบรวมความรู้ สิ่งของ และเครื่องมือเครื่องใช้ของชาวไทยเชื้อสายลาวโซ่ง ในเขตอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ประกอบกับเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าความรู้ของผู้ที่สนใจ สำหรับสิ่งของที่จัดแสดงส่วนใหญ่เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพจำพวก สุ่มปลา ข้องปลา กี่กระตุก และอื่น ๆ โดยมีคำอธิบายประกอบ

โดยการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไทยโซ่งยังไม่ประสบผลสำเร็จมากนัก เนื่องจากชนพื้นเมืองส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความร่วมมือในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์เพราะไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ดังกล่าว

5.1.2 พิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัดราชบุรี ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง

จังหวัดราชบุรี จัดสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า และรวบรวมความรู้ สิ่งของ และเครื่องมือเครื่องใช้ของชนพื้นบ้านในท้องถิ่น ประกอบกับเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าความรู้ของผู้ที่สนใจ

โดยมีการจัดแสดงสิ่งของไว้อย่างเป็นระบบระเบียบ ทั้งในลักษณะที่เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องประดับ ซึ่งมีคำอธิบายประกอบเกี่ยวกับแหล่งที่ค้นพบ อายุ ลักษณะวัสดุที่ใช้ทำ และ ประโยชน์ใช้สอย

5.1.3 พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง ตั้งอยู่ในเขตวัดม่วง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ซึ่งวัดม่วงร่วมกับมหาวิทยาลัยศิลปากรจัดสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า และรวบรวมความรู้ สิ่งของ และเครื่องมือเครื่องใช้ของชนพื้นบ้านชาวไทยที่มีเชื้อสายมอญ ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น ประกอบกับเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าความรู้ของผู้ที่สนใจเพื่อเป็นประโยชน์ทางการศึกษา

5.1.4 ศูนย์สืบทอดศิลปผ้าจากโบราณ (ผ้าชินจก) ตั้งอยู่ในเขต อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ซึ่งจังหวัดราชบุรีจัดสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า และรวบรวมความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าชินจก โดยจัดแสดงเกี่ยวกับเครื่องมือทอผ้า (กี่กระตุก) และผ้าสำเร็จรูปแบบจก เช่น ผ้าชิน ผ้าเช็ดหน้า และผ้าขาวม้า เป็นต้น

5.1.5 ศูนย์วัฒนธรรมโรงเรียนศรีรัตนสุนทร อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งบุคลากรในหมวดวิชาสังคมศึกษาจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า และรวบรวมความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมในเขตสมุทรสงคราม ซึ่งจัดแสดงสิ่งของ และจัดทำ เอกสารเผยแพร่

5.1.6 อุทยานพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นพิพิธภัณฑ์ที่สร้างขึ้นเป็นอาคารไม้ทรงไทย 4 หลัง ในพื้นที่ ประมาณ 600 ตารางเมตร โดยมีจุดประสงค์ในการสร้างเพื่อเป็นราชานุสรณ์ในสถานที่ พระบรมราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เป็นแหล่งความรู้เกี่ยวกับการศึกษาค้นคว้าศิลปวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ และการดำรงชีวิตของชาวไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งในเรือนพิพิธภัณฑ์จะจัดแสดงเกี่ยวกับเครื่องมือเครื่องใช้ รวมถึงการตกแต่งบ้านเรือนสมัยโบราณ และอาคารทรงไทยที่มีลักษณะเป็นหอไตร จัดเป็นหอสมุดพระพุทธเลิศหล้านภาลัยที่ให้บริการในการศึกษาค้นคว้าพระราชนิพนธ์ และงานเขียนเกี่ยวกับพระองค์ท่าน พร้อมกับคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา และวรรณคดีมรดก

5.1.7 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุททอง ตั้งอยู่ในหน่วยศิลปากรที่ 2

อำเภออุททอง จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งกรมศิลปากรจัดสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า และรวบรวมความรู้เกี่ยวกับโบราณวัตถุเก่าแก่ที่ค้นพบในเขตอำเภออุททอง และอำเภอใกล้เคียง โดยจัดแบ่งออกเป็นห้อง ๆ ตามระยะเวลาที่พิสูจน์ว่าค้นพบเมื่อใด โดยโบราณวัตถุแต่ละชิ้นจะมีคำอธิบายเกี่ยวกับแหล่งที่ค้นพบ ลักษณะวัสดุที่ใช้ทำ และประโยชน์ใช้สอยที่จัดเก็บรวบรวมไว้ อย่างเป็นระบบเหมาะสมแก่การค้นคว้าเป็นอย่างยิ่ง

5.1.8 พิพิธภัณฑ์ชาวนาไทย ตั้งอยู่ในเขตที่ว่าการอำเภอเมืองสุพรรณบุรี

อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งจังหวัดสุพรรณบุรีสร้างขึ้นเป็นอนุสรณ์สถานเนื่องจากสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมารฯ เสด็จไปปักดำข้าวในนาบริเวณบึงไผ่แขก อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เพื่อใช้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า และรวบรวมความรู้เกี่ยวกับการทำนา ทั้งที่เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ เช่น เคียว โถ และอื่น ๆ โดยมีคำอธิบายประกอบ เกี่ยวกับประวัติสถานที่ที่สำคัญ เช่น บึงไผ่แขก เป็นต้น

5.2 หมู่บ้านวัฒนธรรมหรือแหล่งวัฒนธรรม

หมู่บ้านวัฒนธรรมหรือแหล่งวัฒนธรรม เป็นแหล่งความรู้ที่เหมาะสมกับการศึกษาค้นคว้าเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นแหล่งความรู้ที่แสดงถึงสภาพวิถีการดำรงชีวิตของบุคคลภายในท้องถิ่นอย่างแท้จริง ทั้งที่เป็นหมู่บ้าน วัด สถานประกอบการเอกชน และสถานี่ราชการภายในท้องถิ่น ในจังหวัดต่าง ๆ ที่อยู่ในเขตการศึกษา 5

5.3 สถาบันการศึกษาทางด้านวัฒนธรรม

สถาบันการศึกษาทางด้านวัฒนธรรม เป็นหน่วยงาน และสถานที่ที่จัดสร้างขึ้นเพื่อศึกษาค้นคว้า รวบรวมความรู้ สิ่งของ และวิทยาการต่าง ๆ ภายในท้องถิ่น เป็นการส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งแหล่งความรู้ที่ค้นพบได้ในขณะนี้ ได้แก่

5.3.1 ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมประจำจังหวัดกาญจนบุรี ตั้งอยู่บริเวณ

สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งบุคลากรในสถาบันราชภัฏกาญจนบุรี เป็นผู้มืบทบาทสำคัญในการดำเนินการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมความรู้เกี่ยวกับศิลป และวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ในเขตจังหวัดกาญจนบุรี โดยจัดแสดงในลักษณะที่เป็นสิ่งของ สื่อ และเอกสารสิ่งพิมพ์ ที่จัดทำเผยแพร่

5.3.2 ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมประจำจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตั้งอยู่ในโรงเรียนประจวบวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งบุคลากรในโรงเรียนประจวบวิทยาลัยเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมความรู้เกี่ยวกับศิลป และวัฒนธรรมที่ปรากฏในเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจัดแสดงในลักษณะที่เป็นสิ่งของ สื่อ และเอกสารสิ่งพิมพ์ที่จัดทำเผยแพร่

5.3.3 ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมประจำจังหวัดเพชรบุรี ตั้งอยู่ในบริเวณสถาบันราชภัฏเพชรบุรี อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งบุคลากรในสถาบันราชภัฏเพชรบุรีเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมความรู้เกี่ยวกับศิลป และวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ในเขตจังหวัดเพชรบุรี โดยจัดแสดงในลักษณะที่เป็นสิ่งของ สื่อ และเอกสารสิ่งพิมพ์ที่จัดทำเผยแพร่

5.3.4 ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมประจำจังหวัดราชบุรี ตั้งอยู่ในบริเวณสถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ซึ่งบุคลากรในสถาบันราชภัฏจอมบึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมความรู้เกี่ยวกับศิลป และวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ในเขตจังหวัดราชบุรี โดยจัดแสดงในลักษณะที่เป็นสิ่งของ สื่อ และเอกสารสิ่งพิมพ์ที่จัดทำเผยแพร่

5.3.5 ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมประจำจังหวัดสมุทรสงคราม ตั้งอยู่ในโรงเรียนถาวรานุกูล อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งบุคลากรในโรงเรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมความรู้เกี่ยวกับศิลป และวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม โดยจัดแสดงในลักษณะที่เป็นสิ่งของ สื่อ และเอกสารสิ่งพิมพ์ที่จัดทำเผยแพร่

5.3.6 ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมประจำจังหวัดสุพรรณบุรี ตั้งอยู่ในโรงเรียนสงวนหญิง อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งบุคลากรในโรงเรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมความรู้เกี่ยวกับศิลป และวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี โดยจัดแสดงในลักษณะนี้เป็นสิ่งของ สื่อ และเอกสารสิ่งพิมพ์ที่จัดทำเผยแพร่

5.3.7 ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภูมิภาคตะวันตก อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งจังหวัดสุพรรณบุรีจัดตั้งขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเผยแพร่การจัดทำอุตสาหกรรมในครัวเรือนที่เกี่ยวกับการช่างศิลปหัตถกรรมที่มุ่งใช้วัสดุจากธรรมชาติ เช่น

ดอกไม้ไฟ ฝักตบชวา และอื่น ๆ มาใช้ประโยชน์ในการทำเครื่องมือเครื่องใช้ และจัดจำหน่าย เป็นรายได้เสริมจากการประกอบอาชีพหลักของเกษตรกร

5.3.8 ศูนย์ข้อมูลภูมิภาคตะวันตก ตั้งอยู่ในพระตำหนักทับเจริญ มหาวิทยาลัยศิลปากร อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ซึ่งดำเนินการในการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมความรู้ ศิลป และวิทยาการต่าง ๆ ในเขตจังหวัดกาญจนบุรี นครปฐม เพชรบุรี ราชบุรี และสุพรรณบุรี ซึ่งจัดแสดงในลักษณะเป็นสิ่งของประกอบคำอธิบาย และการจัดทำเอกสารเผยแพร่

5.3.9 ห้องสมุด และห้องศูนย์สื่อการเรียนการสอนในโรงเรียนต่าง ๆ เขตการศึกษา 5

5.3.10 ห้องสื่อการเรียนการสอนประจำหมวดวิชาสังคมศึกษา และ หมวดวิชาภาษาไทยในโรงเรียน

ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในหมวดความรู้เกี่ยวกับศิลปกรรมและ โบราณคดีที่ค้นพบ ในเขตนี้ คือ จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม และศิลปหัตถกรรม เป็นสื่อที่แสดงถึง ภูมิปัญญาอันชาญฉลาดในการดัดแปลงวัสดุจากธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ เพื่อการให้คุณค่าทางจิตใจ และประโยชน์ใช้สอยในการดำรงชีวิต

หมวดที่ 4 หมวดการละเล่น ดนตรี และการพักผ่อนหย่อนใจ

การละเล่น ดนตรี และการพักผ่อนหย่อนใจ เป็นสิ่งที่คนในท้องถิ่นคิดและสร้างขึ้น มา เพื่อเป็นการพักผ่อนในยามว่างจากภายหลังที่ได้ทำงานอย่างเหน็ดเหนื่อยมาตลอดวันหรือตลอดช่วง เวลาหนึ่ง อีกทั้งด้วยนิสัยของคนไทยที่เป็นคนชอบสนุกสนาน จึงได้คิดริเริ่มสิ่งต่าง ๆ มากมาย ดังนี้

1. การขับร้อง และดนตรี

การขับร้อง และดนตรี เป็นการขับร้อง การบรรเลงดนตรี และการร้องประกอบการ บรรเลงดนตรี ได้แก่

1.1 การเล่นกลองยาว

การเล่นกลองยาว หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เถิดเทิง สันนิษฐานว่าได้รับ แนวคิดจากการเล่นกลองยาวของชาวพม่า ซึ่งไม่มีปรากฏว่าเริ่มต้นเมื่อใด และใครเป็นผู้เริ่มต้นเล่น

เครื่องดนตรี คือ กลองยาว ฉิ่ง ฉาบใหญ่ ฉาบ กรับ ม้อง และปี่ชวา
สถานที่เล่น นิยมเล่นในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี เพชรบุรี และราชบุรี
โอกาส ผู้เล่นกลองยาวจะเล่นในงานเทศกาลวันตรุษ-สงกรานต์
งานวันนักขัตฤกษ์ โดยเฉพาะงานบวชเพราะเชื่อว่า จะขับไล่ผีร้ายได้

ผู้เล่น จำนวนผู้เล่นเท่ากับจำนวนกลองยาวและเครื่องดนตรี หรือประมาณ
10-20 คน โดยผู้เล่นเครื่องดนตรีจะนั่งโสร่งและโหมกผ้าบนศีรษะ ส่วนผู้รำกลองยาวจะแต่งกาย
ตามสบาย

วิธีเล่น ผู้ตีกลองยาวจะเป็นผู้เริ่มให้จังหวะ จากนั้นผู้เล่นดนตรีอื่น ๆ
ก็จะตีตามจังหวะให้สอดคล้องกัน ผู้ตีกลองยาวจะแบ่งออกเป็น 2 พวก คือ

1.1.1 กลองแสดง เป็นการตีพร้อมกับการรำรำ โดยการย่อเข้าพร้อมกับ
โยนส่ายไปส่ายมาให้เข้าจังหวะกลองเวลาก้าวเท้าร้องคำว่า "ซึกซึก" พร้อมกับทำลอยหน้าลอยตา
เมื่อปลายผมมาปรกหน้าก็สะบัดขึ้น ขณะเดียวกันลูกคู่ร้องว่า "มะละโหวย มาละวา มาแต่ของเขา
ของเราไม่มา" และ "เอาลูกสาวมาแลกลูกเขย เอวระเอาเหวยลูกเขยกลองยาว ตะละล้า"

1.1.2 กลองขึ้น เป็นกลองยาวที่ผู้ตีเล่นเพื่อคุมจังหวะ และช่วยกลองแสดง
ตี และรำรำได้อย่างสะดวก

นอกจากนี้การตีกลองยังแบ่งเป็นจังหวะต่าง ๆ ดังนี้

เพลงป้อม ใช้จังหวะการตี เป็น ป้อม1 ป้อม2 และป้อม 3

เพลงพม่า ใช้จังหวะการตีเป็นเพลง พม่ากลองยาว พม่าแซว พม่าเดินดง
พม่ายำเท้า พม่ารำเหยียบ และพม่าออกศึก

เพลงรำไทย ใช้จังหวะการตีเป็นเพลง สอดสร้อยมาลา ซึกแป้งผัดหน้า
มาลาเพียงไหล่ พิสมัยเรียงหมอน กิณนรเข้าถ้ำ และรำส่าย

เพลงอื่น ๆ ใช้จังหวะการตีเป็นเพลง สาธุการ ซ่างสับตัญญา แข็ง ม้าย่อง
และพรมสีหน้า

1.2 รำแคน

รำแคน เป็นการขับร้องประกอบดนตรีของชาวไทยที่มีเชื้อสายลาวพวน
และลาวตี้ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

เครื่องดนตรีที่ใช้เล่น คือ แคนจำนวนเท่ากับผู้เป่า
 สถานที่เล่น นิยมเล่นในเขตจังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี และสุพรรณบุรี
 โอกาสที่เล่น ผู้เล่นนิยมเล่นในเทศกาลตรุษ-สงกรานต์
 และงานวันนักขัตฤกษ์ โดยใช้เวลา 5-7 วัน ในเวลากลางคืน
 ผู้เล่น ไม่จำกัดจำนวน เล่นร่วมกันเป็นคู่ระหว่างชายหญิง
 วิธีการเล่น ผู้เป่าแคนจะเริ่มเป่าแคนก่อน จากนั้นผู้ร้องก็จะเริ่มร้อง
 เป็นภาษาลาวซึ่งเป็นภาษาถิ่นของชนพื้นเมืองที่มีเชื้อสาย "ลาวพวน" "ลาวดี" ใช้เป็น
 ภาษาเฉพาะกลุ่มคนที่เรียกว่า "แอ่ว" ผู้ร้องจะร้องจนจบเพลงผู้เป่าแคนจึงหยุดเป่า ผู้ที่มีหน้าที่
 ในการรำก็รำไปจนจบเพลง

2. มหรสพ

มหรสพ เป็นการแสดงเรื่องราวต่าง ๆ ที่มีทั้งผู้แสดง และผู้ชมที่อยู่ในสถานที่
 เดียวกัน ได้แก่

2.1 การเชิดหุ่นกระบอก

หุ่นกระบอก เป็นมหรสพเก่าแก่ของไทยที่นิยมเล่นมานานแล้วในเขต
 จังหวัดสมุทรสงคราม โดยผู้ริเริ่มคือครูเห่ง เป็นผู้ดัดแปลงการสร้างหุ่นกระบอกจากหุ่นจีนไหหลำ
 ต่อมาหม่อมราชวงศ์เถาะ พยัคฆเสนา ซึ่งได้ดัดแปลงหุ่นของครูเห่งให้มีประสิทธิภาพในการเชิด
 ได้ดีมากขึ้น แล้วนำมาถ่ายทอดให้กับบุตรีตา และผู้สนใจ แม้ครูเห่งจะเป็นบุคคลผู้หนึ่งที่ได้รับ
 การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ด้วย ต่อมาได้ถ่ายทอดความรู้ให้กับ นายวงศ์ รวมสุข
 ผู้เชิดหุ่นกระบอกที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสมุทรสงครามในปัจจุบัน

เครื่องดนตรีที่ใช้เล่น คือ ปี่พาทย์ โดยต้องมีขลุ่ย กลองค็อก และฆ้อง
 เรื่องที่เล่น คือ ลักขณวงศ์ รามเกียรติ์ พระอภัยมณี ขุนช้างขุนแผน
 สังข์ศิลป์ไชย และสังข์ทอง

โอกาส ผู้เล่นนิยมเล่นในงานวันนักขัตฤกษ์

อุปกรณ์ เป็นตัวหุ่นมีความสูงประมาณ 1 ฟุต มีแกนตัวเป็น
 กระบอกไม้ไผ่ยาวประมาณ 1 ฟุต ปลายกระบอกด้านบนเป็นไม้แกะสลักตกแต่งด้วยสีสวยงาม
 มุมด้านบนของเสื่อจะติดมือหุ่นทั้งสองมุม ชายเสื่อด้านล่างจะยาวคลุมกระบอกไม้ไผ่ ส่วนตัวหุ่นจะ
 สวมเสื้อทรงกระบอกไม่มีแขนประดับด้วยเครื่องประดับแบบละคร

ผู้เชิดหุ่น ใช้หุ่น 1 ตัว ต่อผู้เชิด 1 คน

ผู้พากย์ ทำหน้าที่เจรจาแทนหุ่น

สถานที่แสดงหุ่นกระบอก เป็นอาคารสี่เหลี่ยมจัตุรัสกว้าง และยาวประมาณ 5 x 5 เมตร ยกพื้นสูงพอเหมาะแก่สายตาผู้ดู ด้านหลัง และด้านข้างมีฝาผนัง ด้านหน้าลึกจากริมโรงเข้ามาประมาณ 1 ศอก กันจอรูปร่างละคร มีประตูเข้าออก 2 ข้าง ด้านล่างของจอสูงจากพื้นราว 1 ศอกสำหรับผู้เชิดสอดมือไปเชิดหุ่นหน้าจอ ริมหน้าโรงจอติดกระจกรูปภาพเพื่อบังมือของผู้เชิด

วิธีการ ปี่พาทย์เริ่มโหมโรงด้วยเพลงโหมโรงเย็น จากนั้นบรรเลงเพลงวา ส่วนผู้เชิดหุ่นก็เชิดหุ่นตัวนายโรงแล้วร้องเพลงจำป็นอก และป็นตลิ่งนอกเพื่อไหว้ครู ต่อมาปี่พาทย์จะตีเพลงร่ำสามลา และเครื่องดนตรีอื่น ๆ ตีประกอบจังหวะ และสุดท้ายชออุก็เริ่มบรรเลง ต่อมาปี่พาทย์บรรเลงเพลงเสมอแล้วเริ่มการแสดง

รายชื่อคณะหุ่นกระบอกที่ยังปรากฏในปัจจุบันคือ หุ่นกระบอกคณะชูเชิดชำนาญศิลป์ ของนายวงศ์ รอมสุข ที่อยู่ 5/5 หมู่ 5 ตำบลแควซ้อม อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

2.2 การเชิดหนังใหญ่

หนังใหญ่ เป็นมหรสพชั้นสูงที่รวมงานศิลปะชั้นสูงไว้ในเรื่องเดียว กล่าวคือตัวหนังที่ใช้เชิดต้องเป็นฝีมือการแกะสลักจากช่างผู้มีฝีมือชั้นสูง ดนตรีที่บรรเลงมีจำนวนหลายชิ้นที่ต้องบรรเลงอย่างผสมกลมกลืนกัน โดยจะมีการร้องบทร้อง บทพากย์ และบทเจรจาอย่างเหมาะสม รวมทั้งลีลาของคนเชิดหนังต้องเป็นผู้มีศิลป์ในการแสดงนาฏศิลป์ชั้นสูง

ผู้ริเริ่ม คือ พระครูศรัทธาสุนทร (หลวงปู่กล่อม) วัดขนอน อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

เครื่องดนตรีที่ใช้เล่น คือ ปี่พาทย์วงใหญ่

โอกาสที่เล่น ผู้เล่นนิยมเล่นในวันนักษัตรฤกษ์

ผู้เล่น ครูจัดหนังหรือคนออกหนัง ผู้พากย์หนัง 2 คน และผู้เชิด

จำนวนอย่างน้อย 16 คน

เรื่องที่เล่น คือ รามเกียรติ์ อนุรุทร และสมุทรโฆษ

สถานที่เล่น ในที่โล่งแจ้ง โดยตั้งจอหนังสือขนาดใหญ่หุ้มขอบผ้าด้วยผ้า สีแดง ขนาดกว้างประมาณ 6 เมตร ยาวประมาณ 16 เมตร และติดไฟให้แสงสว่าง ด้านหลังจอ นิยมเล่นในช่วงเวลา 20.30-24.00 น.

วิธีการ การขีดหนังผู้ขีดจะทำการเบิกหน้าพระ คือ ขีดตัวหนัง ซึ่งได้แก่ พระนารายณ์ พระฤาษี และพระอิศวร ต่อมาเป็นการแสดงเบิกโรงในช่วงสั้น ๆ เช่น มือจับลิ้นหิวคำ บ้องตันแทงเสือ หัวล้านชนกัน จากนั้นจึงขีดเพื่อแสดงเรื่องราว โดยการขีดนั้น ผู้จัดการหนังก็จะจัดลำดับตัวหนังในการแสดง ผู้ขีดก็จะขีดหนังตามบทบาทของตัวละคร ผู้ร้องก็จะร้องตามบทบาท โดยมีนักดนตรีบรรเลงดนตรีซึ่งทุกคนต้องทำงานอย่างสอดคล้องกัน การขีดหนัง ใน 1 คืนจะใช้ตัวหนังประมาณ 40-50 ตัว และใช้เวลา 7 วันกว่าจะขีดจนจบเรื่อง

3. เพลงเด็กและเพลงกล่อมเด็ก

3.1 บทเด็กเล่น

เป็นเพลงที่เด็กร้อง เล่นและประกอบการเล่นของเด็กเพื่อให้เกิด ความสนุกสนานและเพลิดเพลิน อีกทั้งยังเป็นการฝึกทักษะในการร้องเพลง และทักษะการจำให้กับเด็กด้วย โดยร้องเป็นกลุ่มหรืออาจารย์ที่ละคนแล้วให้เพื่อนช่วยกันปรบมือให้จังหวะ ได้แก่

3.1.1 มอญซ่อนผ้า

อุปกรณ์ ผ้าขาวกลมและค้อนข้างยาว 1 ผืน

โอกาสที่เล่น เด็กนิยมเล่นเมื่อมีเวลาว่าง

หรือในวันตรุษ-สงกรานต์

จำนวนผู้เล่น เด็กที่เล่น 10-20 คน หรือมากกว่านี้ก็ได้

สถานที่เล่น บริเวณที่โล่งกว้าง

วิธีการเล่น ให้เด็กทั้งหมดจับมือกันเป็นวงกลม แล้วนั่งลงพร้อม

ปล่อยมือออกจากกัน แล้วเหลือผู้เล่นไว้ 1 คนนอกวงให้เป็นผู้ถือผ้าเดินรอบ ๆ วงกลม

ขณะที่ถือผ้าเดินอยู่นั้น เด็กทุกคนที่นั่งล้อมวงอยู่จะร้องเพลง และปรบมือไปเรื่อย ๆ จนกว่า

เด็กที่ถือผ้าแอบวางผ้าหลังเพื่อนคนใดคนหนึ่งโดยไม่ให้เพื่อนรู้ จากนั้นเดินต่อไปจนครบรอบแล้ว

จึงหยิบผ้ามาไล่ตีเพื่อนคนนั้น โดยเด็กที่กำลังจะถูกตีต้องวิ่งหนีเพื่อนที่นั่งรอบวงแล้วกลับมาที่นั่งเดิม

ก่อนถูกเพื่อนตี ถ้าไม่ถูกตีก็กลับมาที่นั่งเดิม แต่ถ้าถูกตีก็ต้องเป็นผู้วางผ้าต่อไป

กติกา ได้แก่

1. เด็กผู้ที่นั่งล้อมวงห้ามกลับหลังมอง แต่ใช้มือกำฟ้าด้านหลังได้
2. ถ้าถูกตีแล้วต้องเป็นผู้วางฟ้าคนต่อไป

เพลงที่ร้อง ได้แก่

1. มอญซ่อนฟ้า คุกตาอยู่ข้างหลัง หันหน้าหันหลังจะตีกันใคร
2. มอญซ่อนฟ้า คุกตาอยู่ข้างหลัง ไปโน่นไปนี่เขาจะตีตูดเอา

3.1.2 วิธีข่าวสาร

โอกาสที่เล่น เด็กนิยมเล่นเมื่อมีเวลาว่าง หรือวันตรุษ-สงกรานต์

จำนวนผู้เล่น ไม่จำกัดจำนวน

สถานที่เล่น บริเวณที่โล่งกว้าง

วิธีการเล่น ให้เด็กจำนวน 2 คน จับถือประสานกัน แล้วยกมือขึ้นสูงพอเป็นหลักให้เพื่อนลอดผ่าน จากนั้นให้เพื่อนที่เหลืออยู่จับเอวกันไว้ แล้วเดินลอดมือเพื่อนที่จับประสานไว้โดยร้องเพลงไปด้วยเมื่อเพลงจบให้ผู้ที่ยืนจับมือประสานกันกักตัวคนที่อยู่ด้านหลังไว้ในวงแขนของเพื่อนที่เป็นหลัก ถ้ากักไว้ได้ถือว่าเด็กคนนั้นตายต้องหยุดเล่น แล้วทำเช่นนี้ต่อไปจนคนหมดหรือเลิกเล่น

เพลงที่ร้อง ได้แก่ วิธีข่าวสาร สองทะนานข้าวเปลือก

เลือกท้องโบลาน คดข้าวใส่จาน พานเอาคนข้างหลังไว้

3.2 บทกล่อมเด็ก

เป็นเพลงที่ผู้ใหญ่ร้องกล่อมเด็กเวลานอน เพื่อให้เด็กรู้สึกเพลิดเพลิน และหลับไปในที่สุด ลักษณะทำนองจะเป็นเสียงเอื้อน เพลงกล่อมเด็กที่นิยมร้องกันมากในอดีต ได้แก่ เพลงกาเหว่า ซึ่งมีเนื้อร้องดังนี้

เพลงกาเหว่า

เจ้านกกาเหว่าเอ๋ย	ไข่ไว้ให้แม่กาฟัก
แม่กาก็หลงรัก	คิดว่าลูกในอุทรธรม
คาบเอาข้าวมาฝ่อ	ไปคาบเอาเหยื่อมาป้อน
ถนอมไว้ในรังนอน	ซ่อนเอาเหยื่อมาให้กิน

ปีกเจ้ายังอ่อนคลอแคล	ท้อแท้จะสอนบิน
แม่กาพาไปกิน	ที่ปากน้ำพระคงคา
ตื่นเจ้าเหยียบสาหร่าย	ปากก็ไซหาปลา
กินกุ้งและกินกั้ง	กินหอยกระพังแมงดา
กินแล้วก็โผมา	จับที่ต้นหว้าโพธิ์ทอง
ยังมีนายพราน	เที่ยวเยี่ยมเยี่ยมมองมอง
ยกปืนขึ้นส่อง	จ้องเอาแม่กาดำ
ตัวหนึ่งว่าจะตัม	ตัวหนึ่งว่าจะขำ
กินนางแม่กาดำ	คำวันนี้อุ่มน้ำ

4. กีฬาและนันทนาการ

กีฬาและนันทนาการ การแข่งขันที่มีกติกาเป็นข้อกำหนด มีผู้แข่งขันเป็นกลุ่มหรือเดี่ยวก็ได้ ได้แก่

4.1 มวยทะเล

กีฬาพื้นบ้านในแถบจังหวัดเพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ เนื่องจากบริเวณดังกล่าวมีอาณาเขตติดกับติดทะเล ประกอบกับความคิดของคนในท้องถิ่นที่รู้จักการใช้ธรรมชาติเพื่อเป็นประโยชน์กับตนเองอย่างคุ้มค่า และเพื่อความสนุกสนาน และออกกำลังกาย

โอกาสที่เล่น ผู้เล่นนิยมเล่นในวันนักขัตฤกษ์

อุปกรณ์ นวม 2 คู่

สถานที่เล่น ในบริเวณริมทะเลน้ำลึกพอควร โดยมีการตั้งเสา 2 เสา และผูกคานระหว่างเสาทั้งสองข้าง เพื่อให้ผู้เล่นขึ้นไปนั่งแข่งขันชกมวย

ผู้เล่น จำนวน 2 คน ชายหรือหญิง (เด็กโตพอสมควร) หรือผู้ใหญ่ ผู้เล่นส่วนใหญ่เป็นชาย

วิธีการเล่น ผู้เล่นเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ส่วนใหญ่เป็นชายที่มีน้ำหนักไล่เลี่ยกัน โดยที่ผู้เล่นต้องขึ้นไปนั่งบนคานที่ผูกไว้ แล้วชกกัน ถ้าผู้เล่นคนใดหล่นลงน้ำก่อนผู้นั้นจะแพ้ โดยมีกติกาว่าแข่งขันกัน จำนวน 3 ครั้ง หรือแล้วแต่ตกลงกัน ถ้าผู้เล่นคนใดหล่นลงน้ำก่อน และจำนวนครั้งมากกว่าอีกคนหนึ่งผู้นั้นจะเป็นผู้แพ้ และอีกคนหนึ่งจะเป็นผู้ชนะ

4.2 การเล่นวู้ววงลาน

การเล่นวู้ววงลาน นิยมเล่นกันมากในแถบจังหวัดเพชรบุรี ราชบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งมีวิวัฒนาการมาจากการใช้วู้วนวดข้าว เนื่องจากลานนวดข้าวเป็นวงกลม จึงผูกวู้วเป็นกลุ่มเพื่อนวดข้าว โดยวู้วที่อยู่ตรงจุดศูนย์กลางไม่ต้องใช้กำลัง และฝีเท่ามากเนื่องจากมีระยะทางในการเดินน้อย ส่วนวู้วที่อยู่ไกลออกไปต้องมีกำลัง และฝีเท่าดี การนวดข้าวจึงทำได้ดี ดังนั้นจึงมีการคิดค้นการเล่นวู้ววงลาน ทั้งนี้ เพื่อประลองฝีเท่าวู้ว ความสนุกสนานของเจ้าของวู้ว และค้าขายวู้วได้ราคาดีขึ้นสำหรับวู้วผู้ฝีเท่าดี

โอกาสที่จะเล่น ผู้เล่นนิยมเล่นวู้ววงลานจะเล่นในช่วงฤดูแล้ง หรือว่างจากการทำนา

สถานที่เล่น เป็นลานกว้างสำหรับวู้ววง โดยมีส่วนเป็นศูนย์กลางที่เรียกว่าเสาเกียรติ นอกจากนี้ยังมีเชือกยาวตามแนวรัศมีของลาน และมีราวสำหรับเป็นที่ผูกวู้ว

วิธีการเล่น การเล่นจะมีผู้ร่วมหลายคน การแข่งขันขึ้นอยู่กับตกลงกันของคน 2 คน ฝ่ายหนึ่งเรียก "วู้วรอง" อีกฝ่ายหนึ่งเรียก "วู้วนอก" ฝ่ายวู้วรองจะผูกวู้วไปตามเชือกพรวนตามรัศมีของลานประมาณ 17-20 ตัว หรือตามแต่จะตกลงกัน แต่ต้องเลือกวู้วฝีเท่าดีประมาณ 3 ตัว วั้รอบนอกโดยที่วู้วตัวนอกสุดจะต้องมีฝีเท่าดีมาก วู้วทั้งสามตัวนี้จะต้องวิ่งกันไม่ให้วู้วนอกของอีกฝ่ายหนึ่งที่จะนำมาผูกวงชิงได้

ฝ่ายวู้วนอกจะนำวู้วฝีเท่าดีมาผูกทับ (ผูกต่อ) วู้วรองเพื่อจะได้แข่งขันกันว่าวู้วตัวไหนมีฝีเท่า และกำลังดีกว่ากัน เมื่อปล่อยวู้วไปแล้ววู้วตัวนอกวิ่งแซงวู้วรองได้ และลากวู้วรองวิ่งไม่เป็นจังหวะ และวู้วรองดิ้นหลุดจากระดับแถวแสดงว่าวู้วนอกชนะ แต่ถ้าวู้วรองสามารถวิ่งแซงวู้วนอก และลากวู้วนอกไปจนถึงต้นสุดจากรัศมีแถวแสดงว่าวู้วรองชนะ ถ้าทั้งสองฝ่ายไม่สามารถแซงกันได้ให้ถือว่าเสมอกัน และมีการเล่นแบบนี้รอบว่าจะวิ่งได้สูงสุดก็รอบโดยที่ตั้งเกณฑ์ไว้

5. เพลงปฏิพากย์

เพลงปฏิพากย์ คือ เพลงพื้นเมืองที่มีการร้องโต้ตอบกันระหว่างชาย-หญิง ในลักษณะของการโต้คารมเกี่ยวพาราสี และถามตอบ การร้องจะเป็นกลอนสกดแบ่งฝ่ายชาย-หญิง โดยที่หัวหน้าฝ่ายชายเรียกว่า "พ่อเพลง" และหัวหน้าฝ่ายหญิงเรียกว่า "แม่เพลง" แต่ละฝ่ายจะประกอบไปด้วยลูกคู่ร้องรับ และปรบมือให้จังหวะ เพลงปฏิพากย์ส่วนใหญ่จะมีลำดับการเล่นดังนี้ คือ บทไหว้ครู เป็นบทร้องเพื่อไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือผู้มีพระคุณ

บทแต่งตัว เป็นบทร้องพรรณาวีธีแต่งตัวอย่างประณีตตั้งแต่ศีรษะจรดเท้า
 บทประหรือทักทาย เป็นบทร้องโต้ตอบกัน ในการพูดคุยการพูดคุย ชมเชย
 และร้องถามทุกข์สุข ชักชวนให้เล่นเพลงเพื่อเห็นแก่การกุศล สมาคม และประเพณี
 บทผูกรัก เป็นบทเกี่ยวพาราสีระหว่างชายหญิง โดยใช้ถ้อยคำอ่อนหวาน เพื่อให้
 หญิงรับรัก ในบทนี้เริ่มร้องเพลงชมโฉมก่อนเป็นอันดับแรก

บทลัทธิพาหนี่ เป็นบทร้องโต้ตอบว่าจะไปสู่ขอสาวหรือจะให้พากันหนีไป

บทเชิงสู้ เป็นบทร้องโต้ตอบว่ากัน 3 ฝ่าย เรียกว่า "บทตีหมากเมีย"
 เป็นการต่อวาระหว่างสามีกับชายผู้

บทตีหมากขัว เป็นการร้องโต้ตอบกันระหว่างชาย 1 คน หญิง 2 คน
 ว่ามารักคนมีสามีแล้ว (ส่วนใหญ่ไม่นิยมเล่นแพร่หลายทั่วไป จะเล่นเนื่องในโอกาสพิเศษ)

บทขอโทษ เป็นบทร้องโต้ตอบกันเพื่อขอโทษในสิ่งที่ล่วงเกิน

บทอวยพร เป็นบทร้องเพื่ออวยพรให้ผู้เล่น และผู้ชมโชคดี

ปัจจุบันการเล่นเพลงปฏิพากย์ได้เปลี่ยนแปลงไปจากสังคมดั้งเดิมอย่างชัดเจน
 กล่าวคือ ในอดีตการเล่นเพลงปฏิพากย์เป็นวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคลในท้องถิ่น นิยมเล่น
 เพื่อความสนุกสนาน ผ่อนคลายความเหนื่อยล้าจากการทำงาน หรือขณะทำงานมากกว่าการเล่น
 เพลงหา หมายถึงการจ่ายค่าจ้างให้มาแสดง โดยจะนิยมเล่นในเทศกาลงานบุญต่าง ๆ หรือตามแต่
 เวลา และโอกาสอำนวย ซึ่งมีผู้เล่นเป็นจำนวนมาก แต่ในสภาพปัจจุบันการเล่นเพลงปฏิพากย์
 ส่วนใหญ่เป็นการเล่นแบบเพลงหา คือ ต้องมีผู้ว่าจ้าง ซึ่งแสดงโดยผู้เล่นที่เก่ง และเชี่ยวชาญ
 ลักษณะการเล่นเป็นแบบสาริต หรือแสดงให้ผู้ชมได้ศึกษา สำหรับเพลงปฏิพากย์ที่พบว่ายังมีการเล่น
 กันอย่างแพร่หลายทั่วไป ได้แก่

5.1 เพลงฉ่อย

เป็นเพลงพื้นบ้านที่นิยมเล่นในแถบจังหวัดสุพรรณบุรี เนื่องในงาน
 วันนักขัตฤกษ์ที่มีผู้ว่าจ้าง บางครั้งเรียกว่า "เพลงหา" ลักษณะเฉพาะของเพลงฉ่อย จะมีคำสร้อย
 ว่า "เอชะ เอ้ชะ ซา ฉาดซา หนอยแม่"

เครื่องดนตรี คือ ปี่พาทย์สำหรับรับคำร้อง และตมมือให้จังหวะ

เครื่องไหว้ครู พานก้านหรือพานใส่หมากพลู บุหรี่ ธูป เทียน ดอกไม้

เงิน 6 สลึง หรือ 6 บาท และเหล้า 1 ขวด

วิธีการเล่น ผู้เล่นจะเริ่มไหว้ครูด้วยเครื่องที่เตรียมไว้ โดยฝ่ายชายที่เป็นหัวหน้าเป็นผู้เริ่มก่อนจากนั้นจึงเป็นคนอื่น ๆ ต่อมาจึงไหว้พระรัตนตรัย แล้วจึงเริ่มร้องเพลงนำ คือ ร้องส่งรำเพลงแล้วลุกขึ้นรำ (เรียกว่ารำ 3 ไม้ คือก้าวหน้า 2 ถอยหลัง 1) และร้องส่งรำ โดยหญิงเป็นผู้ร้อง แล้วชายเริ่มร้องเพลงเกริ่นคือร้องชักชวนให้หญิงมาเล่น แล้วหญิงร้องเพลงเกริ่น ต่อมาร้องเพลงประโธ่ตอบกันโดยแบ่งออกเป็นเรื่อง เช่น ดับเช่าเรือ ดับเช่านา หรือดับลักหาพาหนะ ดับสู้ขอ ดับตีหมากข้าว ดับเชิงชู้ แล้วร้องเพลงลา

ผู้เล่น แบ่งชายหญิง โดยผู้เล่นฝ่ายชายแต่งกายด้วยการนุ่งโจงกระเบน ลายดอก ใส่คอกลมกระดุม 3 เม็ด ผ้าขาวม้าคาดพุง ส่วนฝ่ายหญิงจะแต่งกายด้วยการนุ่งโจงกระเบนผ้าลายใส่เสื้อแขนยาวห่มสไบเฉียง

ตัวอย่าง โองโธ เอ็งเอะ

มือของลูกสิบนิ้วจะประนม กรกับเหนือเศศ
 ลูกจะไหว้เทวฤๅชั้นเทเวศ อีกทั้งเทพไท้เอ๋ยไพรวลัย
 ลูกจะไหว้ลายลักษณอักษร ขอให้มาปกกรป้องกันเอยนาย
 (รับ) ลูกจะไหว้ลายลักษณอักษร (ซ้ำ) ขอให้มาปกกรป้องกัน (ซ้ำ)
 นาย เอชา เอ้ชา ชา ฉาดชา หนอยแม่

5.2 เพลงอีแซว

เป็นเพลงที่ร้องโต้ตอบตอบกันระหว่างชาย-หญิง มีจุดเริ่มต้นในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยนิยมร้องในวันนักขัตฤกษ์ ทอดกฐิน-ผ้าป่า หรือวันตรุษ-สงกรานต์ เพื่อความสนุกสนาน และเกี่ยวพาราสีกันระหว่างชายหญิง เนื้อร้องเป็นการร้องสัมผัสข้างท้ายด้วยคำกลอนที่คล้องจองกัน นิยมเล่นตอนกลางคืน ในเขต จ.สุพรรณบุรี และกาญจนบุรี

ดนตรี ประกอบด้วยฉิ่ง กรับและตะโพน

ผู้เล่น แบ่งฝ่ายชาย-หญิง ออกเป็น 2 ฝ่าย โดยมีพ่อเพลง และแม่เพลง เป็นหัวหน้าฝ่ายชาย-ฝ่ายหญิง นิยมแต่งกายด้วยการนุ่งผ้าโจงกระเบนลายดอก แต่งกายด้วยเสื้อสีสดใส ฝ่ายชายจะใช้ผ้าขาวผ้าคาดเอว

วิธีการเล่น ชายหญิงจะยืนรวมเป็นวงกลมหญิง-ชาย อย่างละครึ่ง หรือเป็นแถบ โดยฝ่ายชายจะเริ่มร้องเกริ่น และหญิงร้องโต้ตอบมีลูกคู่รับ และกลองให้จังหวะ

ตัวอย่าง

มาเอยแล้ว แม่มาเอิงเอย (มาเอยชะแล้วแม่มา)

แม่สาวน้อยอย่าช้า ชะแล้วรำไร (สาวน้อยอย่าช้า ชะแล้วรำไร)

ตั้งวงไว้เพื่อ ปู่เสื่อไว้ท่าเอย (เอิงเอย ชะแล้วไว้ท่า)

สาวน้อยแม่มา แล้วไวไว (สาวน้อยแม่มา แล้วไวไว)

5.3 เพลงเหยย

เป็นเพลงที่มีบทร้องด้วยคำพูดที่คล้องจองกันเป็นคำพูดที่ร้องโต้ตอบกัน ลักษณะการเกี่ยวพาราสี มีลักษณะเนื้อร้องที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะอย่างหนึ่ง คือ จะมีคำลงท้ายว่า "เหยย" นิยมเล่นในงานวันนักขัตฤกษ์ และวันตรุษ-สงกรานต์ โดยมีจุดมุ่งหมายในการเล่นเพื่อความสนุกสนาน และการเกี่ยวพาราสีของหนุ่ม-สาว เป็นเพลงพื้นบ้านที่นิยมเล่นในเขตอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

ผู้เล่น แบ่งออกเป็นฝ่ายชายและฝ่ายหญิงไม่จำกัดจำนวน โดยแต่ละฝ่ายจะมีหัวหน้าเป็นพ่อเพลงหรือแม่เพลง

วิธีการเล่น พ่อเพลงของฝ่ายชายจะเป็นผู้เริ่มร้องก่อน ลักษณะการร้องรำทำเพลงเป็นการโต้ตอบเพื่อเกี่ยวพาราสี และร้องเล่นเพื่อความสนุกสนาน โดยฝ่ายพ่อเพลง หรือแม่เพลงเป็นต้นเสียงของแต่ละฝ่าย และมีลูกคู่ช่วยลักษณะการยืนจะล้อมเป็นวงกลม โดยร้องเพลงแก่กัน ขณะที่ร้องเพลงชาย-หญิงคู่หนึ่ง หรือหลายคู่ออกไปรำกลางวง หรือถ้าฝ่ายหญิงคนใดพอใจหรืออยากรำกับชายใดก็นำผ้าไปคล้องคอมารำด้วยได้

ตัวอย่าง

ช. ยกมือไหว้ ผมขอภัยเกิดเหยย

ญ. กับเกล้ากราบกราน เคารพท่านยังงเหยย

ช. สวัสดิ์ทุกท่าน ที่มาในงานนี้เหยย

ญ. แบบรำคำร้อง เป็นท่านองเก่าเหยย

5.4 เพลงพวงมาลัย

เป็นบทเพลงสั้น ๆ ที่ร้องโต้ตอบกัน การร้องเพลงพวงมาลัยจะขึ้นต้นด้วยคำว่า "เอ้อระเหย" นิยมเล่นในจังหวัดสุพรรณบุรี กาญจนบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ โดยเล่นในวันเทศกาลงานวันนักขัตฤกษ์ หรือเทศกาลตรุษ-สงกรานต์

มีจุดมุ่งหมายในการเล่นเพื่อความสนุกสนาน หรือการเกี่ยวพาราตี

สถานที่เล่น ผู้เล่นจะเล่นบนบกและในเรือ ส่วนใหญ่นิยมเล่นบนบก
จำนวนผู้เล่น ไม่จำกัดจำนวนผู้เล่น หรือต้องมีผู้เล่นอย่างน้อย 3 คน

โดยมีพ่อเพลง และแม่เพลง

วิธีการเล่น การเล่นเพลงพวงมาลัย ให้ผู้เล่นล้อมวงเป็นวงกลม

โดยแยกฝ่ายชาย และหญิง โดยที่แต่ละฝ่ายจะมีพ่อเพลง แม่เพลงฝ่ายละ 1 คน ที่เหลือเป็น
ลูกคู่ ซึ่งมีหน้าที่รับ และปรบมือให้จังหวะพร้อมกัน โดยพ่อเพลงเป็นผู้ร้องเกริ่นก่อน ถ้าฝ่ายใดร้อง
ก็เป็นผู้มารำกลางวง แล้วให้อีกฝ่ายมาร้องสลับกัน ส่วนการร้องเพลงพวงมาลัยในเรือไม่ต้องมี
การรำ

หมายเหตุ พ่อเพลงและแม่เพลงเป็นผู้ร้อง ลูกคู่รับวรรคต้น และ
วรรคสุดท้าย จะรับท่วงวรรคก็ได้ ถ้าผู้ร้องไม่ชำนาญมากนัก

ตัวอย่าง

ชาย เอ้อระเหยลอยมา ฉันเองจะว่าเพลงพวงมาลัย

เราเอาปะหละนั้นมาจะกัน โดยกำหนดใจรางวัลไปเสียเมื่อไร

พูดเกี่ยวแถมจากผู้รักแถมซัง รักมั่งซังมั่งจะเป็นอะไร

พวงเอ๋ยมาลัย พี่รักไม่หายเลยเอ๋ย

หญิง เอ้อระเหยลอยมา จะพรรณาต่อไป

พี่มาถึงพาฟังประจักษ์ จะให้น้องรักอย่างไร

น้องยังไม่รู้จักมัจฉี บ้านช่องของพี่อยู่ที่ไหน

คนพวงมาลัย ยังรักไม่ได้ เสียแล้วเอ๋ย

5.5 ลำตัด

การเล่นลำตัดเดิมเป็นการร้องโต้ตอบกันของชาย ต่อมาจึงเป็นการร้อง
โต้ตอบระหว่างชาย-หญิง เป็นการเล่นเมื่อมีคนว่าจ้าง การเล่นลำตัดจะมีเครื่องแต่งตัวโดยให้
ฝ่ายชายนุ่งโจงกระเบนใส่เสื้อคอกลมกระดุม 3 เม็ด (เสื่อมีสกรีน) และผ้าขาวม้าคาดเอว
ส่วนฝ่ายหญิงนุ่งโจงกระเบนเสื้อแขนยาว ห่มสไบ เนื้อหาจะเป็นบทพูดสัมผัสสอดคล้องกัน มีบทสร้อย
เนื้อหาเป็นการร้องโต้ตอบกัน ทั้งในส่วนบทนำ การปะทะคารม การร้องลา การขอภัยและ
อวยพรเจ้าภาพ

เครื่องดนตรี ประกอบด้วยรำมะนา กรับและฉิ่ง

วิธีการเล่น การเล่นจะเริ่มโหมโรงด้วยรำมะนา แล้วฝ่ายชายจะร้อง เกริ่นหน้ากลอง จากนั้นลูกไหว้ครู

จากนั้นจึงร้องโต้ตอบกันตามหลักของเพลงปฏิพากย์ โดยฝ่ายชายเป็นผู้เป็น พ่อเพลง และผู้ร่วมร้องเพลง จำนวน 2 คน คือคนที่ 1,2 ผลัดกันร้องจนจบ จากนั้น หญิงคนที่ 1 และ 2 ร้องโต้ตอบกัน และมีลูกคู่รับในบทสุดท้าย

ตัวอย่าง

(สร้อย) ออเราคราวดาวาสน้านักกลอน

พลัดพรากจากถิ่น ได้มาเห็นตีนพระนคร

ชาย 1. เป็นกุศลผลบุญมาพบแม่คุณตัวหมาย

2. จึงเอยความถามไถ่กับแม่สายสมร

1. ฉันได้ข่าวเล่ามานักรำมะนาคนเก่า

2. มีทีนาให้เข้าหรือแม่สาวพระนคร (ลูกคู่รับ)

(สร้อย) ถ้อยคำรำพัน เสกสรรคมาเป็นกลอน เรื่องไม่จริงจากไป

ฉันไม่เห็นใจพอในขจร

หญิง 1. ได้ยินสำเนาเค้าเงื่อนของพ่อเพื่อนต่างเพศ

มาพูดโพล่งส่งเดชนะไม่สังเกตเสียก่อน

นึกจะพูดก็พูดไม่พิสุจน์หลักฐาน

ถ้อยคำที่มาขานทำให้ฉันเดือดร้อน (ลูกคู่รับ)

5.6 เพลงเรือ

การเล่นเพลงเรือ สันนิษฐานว่ามีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา การเล่นเพลงเรือ นี้คงสืบเนื่องมาจากการเล่นสัทวา นิยมเล่นในฤดูน้ำมาก ในงานเทศกาลวันนักขัตฤกษ์ เช่น เทศน์มหาชาติ วันทอดกฐิน ฟ้าป่า เป็นต้น สำหรับสถานที่เล่นสามารถเล่นบริเวณงาน หรือ จอดเรือเล่นระหว่างที่พายเรือระหว่างเดินทางก็ได้

สำหรับดนตรีที่ใช้ประกอบการร้อง จะเป็นเครื่องดนตรีประเภทฉิ่ง และ กรับ เพื่อรับจังหวะร้อง ลักษณะทำนองคล้ายเพลงฉ่อยแต่ร้องช้ากว่า และมีลูกคู่รับ โดยนิยม เล่นในเขตจังหวัด สุพรรณบุรี อ่างทอง สิงห์บุรี และอยุธยา

ตัวอย่าง

ชาย	เสนาะน้อยหรือถ้อยคำ	แม่ปากหวานอย่างน้ำตาลทา
	พี่ชอบใจน้องดีแม่ช่างอารีซัดซัด	แม่ไม่รอนทอนตัดพวกข้า
	แม่พอพี่ลวงคำปลอบน้องก็ตอบวาจา	พี่นึกชอบในอารมณ์เอย
หญิง	ครึ่งจะไม่เล่นก็เชื่อน่าจะเก้อ	เห็นพวกพี่เซะเง้อแลหา
	น้องจะไม่เล่นก็ได้	กลัวพวกพี่อายแก่หน้า
	แต่พอพี่ลวงคำปลอบจึงตอบวาจา	ไหนไหนพวกพี่ได้มาวอนเอย
ชาย	ชอบใจน้องดีแม่ช่างอารีต่อเพื่อน	หาไหนไม่เหมือนน้องข้า
	พี่นึกชอบชอบใจ	น้องช่างอาลัยชญา
	แต่พอพี่คว่ำมือไปน้องก็หงายมือมา	พี่นี้รักแม่ตากลมเอย

5.7 เพลงเกี่ยวข้าว

การทำนาเป็นอาชีพหลักที่สำคัญของคนไทย เมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยว ชาวนามีธรรมเนียม "ลงแขก" เพื่อเอาแรงช่วยกันเกี่ยวข้าว ดังนั้น จึงมีผู้มาช่วยเกี่ยวข้าวจำนวนหลายคนทำให้เกิดการเล่นเพลงเกี่ยวข้าวขึ้น ทั้งนี้เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน ปลุกฝังความสามัคคี และสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชายและหญิง

การเล่นเพลงเกี่ยวข้าว เป็นเพลงที่ร้องอย่างสั้น ๆ ขณะเกี่ยวข้าว หรือที่ร้องแบบยาวที่มีพ่อเพลงแม่เพลง ตั้วงวงเล่นกันหลังเสร็จงาน โดยผู้เล่นจะถือเคียว และต้นข้าวข้างละกำมือ และทำท่าทางประกอบขณะที่ร้อง

ตัวอย่าง (อย่างสั้น)

คว่ำเกิดแม่คว่ำ	รีบตะบึงให้ถึงคันทนา	จะได้พุดจากันเอย
เกี่ยวเกิดหนาแม่เกี่ยว	อย่ามัวแลเหลียว	เคียวจะบาดมือ
เกี่ยวข้าวแม่ขาย	ผักนึ่งหญ้าหวาย	พันที่สลายกำเอย
คว่ำเกิดแม่คว่ำ	ผักนึ่งสันตะวา	คว่ำให้เต็มกำเอย

ตัวอย่าง (อย่างยาว)

อิงเอบ เอิงเอบ ชะเออเอิงเอบ ชะออิงเอ็บ (เฮ้ เอ้า เฮ้ เฮ้)

ถ้อยคำรำไร มาว่ากันไนกลอนลี (เฮ้ เอ้า เฮ้ เฮ้)

ให้มาเรียกหาร้องแล้ว มาเรียกหาแม่ละก็มากันนี่ (เฮ้ เอ้า เฮ้ เฮ้)

พ่อมีธุระอะไร ก็บอกไขกะนั้นสงมาซี (เฮ้ เอ้า เฮ้ เฮ้)

ข้ามีเนื้อความถามไป ฉันทสงสัยจริงนะพวกพี (เฮ้ เอ้า เฮ้ เฮ้)

จะกินน้ำใสที่ไต้ห้องนั๊ก หรือจะกินน้ำค้ำที่ชายปลี (เฮ้ เอ้า เฮ้ เฮ้)

จะกินหมูแถบที่แอบฝาชี กันละพีชายเอย.....

(จะกินหมูแถบที่แอบฝาชี จะกินหมูแถบที่แอบฝาชี กันละพีชายเอย

โองโถ้ยชายเอ็บ เอ้าฝาชี-ฝาชี กันละพีชายเอย.....

การละเล่น ดนตรี และการพักผ่อนหย่อนใจ เป็นกิจกรรมที่สื่อทางความคิดของคนในท้องถิ่น จัดสร้างขึ้นมาเพื่อความสุขสันทนาการ ผ่อนคลายความเหนื่อยล้าจากการทำงาน โดยการอาศัยจากการสังเกตสภาพธรรมชาติ และคนที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติที่เกิดขึ้น

หมวดที่ 5 หมวดชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ

ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในหมวดชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ ในจังหวัดกาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี สมุทรสงคราม และสุพรรณบุรี (เขตการศึกษา 5) มีอยู่ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. เครื่องมือเครื่องใช้

เครื่องมือเครื่องใช้ เป็นการนำเอาวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้มาประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ จากการศึกษาเรื่องเครื่องมือเครื่องใช้ที่ใช่แพร่หลายโดยทั่วไปในเขตนี้สามารถรวบรวมไว้ 4 ประเภท ได้แก่

1.1 เครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ ได้แก่

1.1.1 กระจบุง

กระจบุง เป็นภาชนะสำหรับใส่ข้าวเปลือก และเมล็ดพันธุ์พืช ที่เป็นเมล็ดเล็ก ๆ เช่น ถั่ว งา สานด้วยไม้ไผ่ทรงกลมสูง มีก้นสี่เหลี่ยม ปากเข้าขอบด้วยไม้ไผ่ แล้วผูกด้วยหวายที่สานกัน และมุมเข้าของด้วยหวายเช่นเดียวกันเพราะเป็นส่วนรับน้ำหนักมาก โดยจะมีหูสำหรับผู้ร้อยเชือกสำหรับหาบเป็นคู่ ๆ

1.1.2 แข่ง

แข่ง เป็นภาชนะสำหรับใส่สิ่งของเบ็ดเตล็ด สำหรับขนย้ายสิ่งของต่าง ๆ สานเป็นลายตาจีน ด้วยดกไม้ไผ่เป็นแผ่นค่อนข้างหนา ปากแข่งถักเป็นเกลียวรูปวงกลม ด้วยเส้นไม้ไผ่ เพื่อทำให้แข็งแรง กันแข่งมีไม้ไผ่ผ่าซีกขัดเฉียงเพื่อให้แข็งแรงเช่นเดียวกัน มีลักษณะแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ในการใช้ และปริมาณที่ต้องการ

1.1.3 เสื่อลำแพน

เสื่อลำแพน เป็นเครื่องมือสำหรับทำฟ้าย่าน เพดานบ้านหรือเครื่องปูลาดรองนั่ง และตากพืชพันธุ์ เป็นเสื่อที่สานด้วยดกไม้ไผ่ลายสองหรือลายสาม โดยเป็นแผ่นดกค่อนข้างใหญ่ และหนาปานกลางเพื่อให้ใช้ได้ทน

1.1.4 โขงโลง

โขงโลง เป็นเครื่องมือสำหรับวิดน้ำในบ่อหรือคูให้แห้ง หรือเป็นเครื่องมือสำหรับสาดน้ำจากท้องร่องตามสวนเพื่อรดผักและผลไม้ ทำด้วยไม้ไผ่แผ่นหนา และใหญ่ปานกลาง สานแบบทึบ มีด้ามหรือคันไม้ไผ่สำหรับถือวิดน้ำ

1.1.5 พ้อม

พ้อม เป็นภาชนะสำหรับใส่พันธุ์ข้าวสำหรับปลูกมีขนาดใหญ่ รูปทรงคล้ายกับโอ่งน้ำ สานด้วยเนื้อไม้ไผ่ ขอบเป็นไม้ไผ่ขัดด้วยเส้นหวายปากเป็นรูปวงกลม ก้นเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ไม้ไผ่เหลากลมขัดเป็นรูปกากะบาด ด้านผิวนอกทางด้วยมูลควาย-วัว เพื่ออุดรอยรั่ว

1.1.6 ลอบ

ลอบ เป็นเครื่องมือดักปลาและกุ้ง แต่ต้องใช้เผือกหรือแผงไม้ไผ่ ประกอบเป็นเครื่องกันเพื่อช่วยให้ปลาวายเข้าลอบ โดยวางไว้บริเวณน้ำไหล หรือ คลอง

ส่วนใหญ่ทำด้วยไม้ไผ่ หลากขนาดพอเหมาะสมกับเตาแสงพื้น มีไม้ไผ่ยึดวงโคจรรอบ เพื่อความแข็งแรง มีขนาดเล็กใหญ่ตามขนาดของปลาที่ตก

1.1.7 ไซ

ไซ เป็นเครื่องมือใช้ตกปลา และกุ้ง มีรูปร่างเป็นทรงกระบอกสานด้วยไม้ไผ่ และใช้หวายมัด ส่วนหัวขอมึงมาแขงสำหรับกักปลาออก ข้างในโปรง ตอนท้ายมีที่ปิดไม้ให้ปลาออก ผูกด้วยหวายรัดอยู่เป็นข้อ ๆ มีลักษณะ และขนาดแตกต่างกันตามประโยชน์ใช้สอย

1.1.8 อวน

อวน เป็นเครื่องมือสำหรับลากปลาในทะเล หรือแหล่งน้ำขนาดใหญ่ ทำด้วยเชือกมะนิลา หรือใยสังเคราะห์ ถักเป็นรูปสี่เหลี่ยมเป็นพื้นยาว มีขนาดเล็กใหญ่แตกต่างกันตามประโยชน์ใช้สอย

1.1.9 ตะกร้อ

ตะกร้อ เป็นเครื่องมือสำหรับเก็บผลไม้ เช่น มะม่วง ชมพู ที่อยู่บนต้นไม้สูง ไม่สามารถใช้มือเด็ดหรือปีนขึ้นไปเก็บได้ ทำด้วยหวายกลมลักษณะโปรงมัดติดกับโครงไม้ไผ่ เป็นช่วงปากตะกร้อมีเส้นไม้ไผ่ หลากขนาดมัดติดส่วนปากเป็นซี่ เพื่อช่วยดึงผลไม้ให้หลุดจากตัวลงในตะกร้อโดยมีไม้ไผ่ต่อให้ยาวสำหรับถือ

1.1.10 กังหันลม

กังหันลม เป็นเครื่องมือหมุนชนิดหนึ่งที่หมุนด้วยกำลังลม ประกอบด้วยใบพัด ลักษณะใบเดี่ยว หรือเป็นคู่ แต่ไม่เกิน 6 ใบ ที่ตัวใบพัดทำด้วยไม้ ฝ้าย โลหะ และวัสดุอื่น ๆ ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมจะหมุนรอบแกนกลางเมื่อถูกแรงลม โดยสามารถนำพลังที่ได้จากการหมุนไปใช้ประโยชน์ได้ เช่น กังหันลมชูด ระเบิดวิดน้ำทำนาเกลือ

1.1.11 ระเบิดวิดน้ำ

ระเบิดวิดน้ำ เป็นเครื่องวิดน้ำชนิดหนึ่งทำด้วยไม้เป็นโครงสี่เหลี่ยมยาวภายในมีรางและลูกระหัด ซึ่งเป็นใบพัดจุดให้ไหลไปตามรางใบหรือลูกระหัด โดยจะเชื่อมต่อกันอยู่ภายในโครงระหัดเหมือนสายพาน เมื่อกำลังจุดให้แกนไม้ที่ด้านหัวหมุนจะทำให้ใบหรือลูกระหัดเคลื่อนที่จุดน้ำให้ไหลไปตามราง

1.1.12 พะอง

พะอง เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับขึ้นต้นตาล หรือต้นมะพร้าว ทำด้วยไม้ไผ่ขนาดยาวพอดีกับต้นตาลหรือต้นมะพร้าวที่จะขึ้น และแข็งแรงโดยมีตาพะอง หรือตอกของกิ่งไผ่ที่ถูกตัดออกจากลำ ขนาดพอเหมาะกับเท้าผู้ขึ้น แล้วนำไปผูกกับต้นที่จะขึ้นด้วยตอกที่หลาวจนแบน

1.1.13 กระบอก

กระบอก เป็นภาชนะที่ใช้สำหรับรองรับน้ำตาลจากวงของตาล หรือจั่นของมะพร้าว ทำด้วยไม้ไผ่ขนาดใหญ่แข็งแรงตัดออกเป็นปล้อง ๆ แล้วเจาะรูตรงปากกระบอก เพื่อร้อยเชือกเป็นหู สำหรับผูกกับวงตาลหรือจั่นของมะพร้าว

1.1.14 เครื่องกรองน้ำตาล หรือช้อนฟองน้ำตาล

เครื่องกรองน้ำตาล เป็นเครื่องมือที่ใช้กรองหรือดักสิ่งเจือปนออกจากน้ำตาลก่อนเทลงกระทะ หรือช้อนฟองสีน้ำตาลที่ลอยอยู่ในน้ำตาลที่กำลังเดือดในกระทะทำด้วยไม้ไผ่ที่ถัก และหลาวจนเป็นขนาดเล็ก และสานเข้าด้วยกันโดยมีด้ามทำด้วยไม้ไผ่ผ่าซีกผูกติดเข้าด้วยกัน

1.1.15 เตาศีวยตาล

เตาศีวยตาล เป็นเครื่องมือสำหรับใช้ก่อไฟเคี่ยวน้ำตาลให้แห้ง ทำด้วยดินเหนียวผสมกับแกลบหรือฟางข้าวปนจนเป็นเนื้อเดียวกันแล้วนำมาปั้นครอบหลุมที่ขุดเตรียมไว้ โดยมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามความต้องการของผู้ปั้น มีความหนาประมาณ 1-1.5 นิ้ว ความสูงไม่จำกัด ด้านบนเปิดที่ไว้สำหรับวางกระทะ โดยแบ่งที่ว่างออกเป็น 3 ส่วนเท่ากัน จากนั้นปั้นดินให้สูงจากพื้นเตาประมาณ 5-6 นิ้ว ขนาดพอเหมาะด้านข้างอีก 3 ด้าน เปิดช่องไว้เพื่ออากาศถ่ายเท ส่วนอีกด้านหนึ่งเปิดโล่งไว้สำหรับใส่ฟืน

1.1.16 กี่กระทุก

กี่กระทุก เป็นเครื่องทอผ้าพื้นบ้านที่พัฒนามาจากการทอผ้าด้วยฝีมเล็ก ๆ มาเป็นโครงไม้สี่เหลี่ยม มีด้านที่เป็นโครงด้านบนเพื่อรับไม้คานหลายที่รับน้ำหนักของฝีมด้วยเชือกแล้วมีสายเชือกโยงไม้ขัดร่องเขาที่หัวท้ายมีไม้ทำพื้น และไม้โป่งแป้งสำหรับยึดเส้นด้ายยืนไว้ไม่ให้เหยียบหูกสำหรับกระตุกด้ายให้วิ่งกลับไปกลับมาเพื่อทอผ้าเป็นผืน

1.1.17 หมวก

หมวก เป็นเครื่องสวมศีรษะที่ใช้ป้องกันแดดและฝนเวลาทำงาน

ซึ่งสานด้วยตอกไม้ไผ่ มีรูปร่างที่แตกต่างกันไป วัสดุที่กรุไว้ทำด้วยใบตาล ใบไผ่ มีมากมายหลายชนิด เช่น หมวกชาวสวน หมวกจีน (ก๊วยเลี้ยว) และหมวกใบตาล เป็นต้น

1.1.18 งอบ

งอบ เป็นเครื่องสวมศีรษะป้องกันแดด และฝนในเวลาทำงาน รูปร่างคล้ายกระຈาดคว่า ประกอบด้วยโครงงอบสานด้วยตอกไม้ไผ่ ตากล้วยชะลอม กรูด้วยใบลาน ใบตาล ส่วนบนมีรูปปิดด้วยใบลานรูปร่างกลม ส่วนล่างผายออกมีเส้นประกบขอบที่ทำด้วยไม้ไผ่เหลาเป็นเส้นกลม ภายในมีรังงอบที่เป็นไม้ไผ่ เส้นเล็กสานเป็นรูปทรงกระบอกโปร่ง ติดกับเพดานงอบรูปทรงแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น

1.1.19 ขลุ้ม

ขลุ้ม เป็นเครื่องครอบปากไว้ ครอบเพื่อป้องกันมิให้หัวหรือควายกินข้าวในลานกองข้าวทำด้วยเส้นหวายผ่าซีกแล้วสานเป็นลายเจลาโปรงทนมุมที่ส่วนปลาย ตอนกลางโปรง ส่วนขอบเป็นเส้นหวายผ่าซีกขีดเป็นเกลียวเป็นรูปวงกลม

1.1.20 ปะหัง

ปะหัง เป็นภาชนะที่ชาวนาใช้สำหรับกันฟางหรือหญ้าให้วัวกิน ซึ่งตั้งอยู่กับที่ในบริเวณลานบ้าน หรือกองฟางทำด้วยไม้ไผ่ผ่าซีก สานเป็นลายจัตุรัสคากับหลักไม้ไผ่ที่ปักลงดินเป็นรูปร่างกลมสูงจากพื้น

1.1.21 ตะกร้า

ตะกร้า เป็นภาชนะที่ใช้ใส่หญ้าเพื่อนำไปให้วัวกิน โดยใช้คานหาบที่เดี้ยวสองใบ โดยสอดไม้คานไปในหูของตะกร้าโดยตรงสานด้วยไม้ไผ่เป็นลายจัตุรัสคากัน ตาห่างกัน ส่วนขอบด้วยตอกไม้ไผ่เป็นเกลียวมีหูสองข้างทำด้วยสันตอกชนิดผิวไม้ไผ่ร้อยลงไปถึงกันตะกร้าเพื่อทำหน้าที่รองรับน้ำหนัก

1.2 เครื่องมือเครื่องใช้ในครัวเรือน ได้แก่

1.2.1 กระຈาด

กระຈาด เป็นภาชนะกลม ๆ เตี้ย ๆ สูงประมาณ 6 นิ้ว สานด้วยตอกเป็นพื้นตาห่าง มีขอบ และหูสำหรับใช้กอบเป็นคู่ ๆ ได้ สำหรับไว้ใส่ผัก ผลไม้ เพราะ เป็นภาชนะโปร่ง และอากาศถ่ายเทสะดวก

1.2.2 ชะลอม

ชะลอม เป็นภาชนะลานโปร่งด้วยลายเฉลา กั้นเป็นรูปหกเหลี่ยม ตัวกลม ที่ปากจะ เหลือตอกยื่นไว้สำหรับมัดปิดของที่อยู่ภายใน และใช้เป็นที่หิ้วไปด้วย เป็นภาชนะสำหรับใส่ของเดินทางจำพวกผลไม้และของแห้ง

1.2.3 ผาชี

ผาชี เป็นภาชนะสำหรับปิดอาหารป้องกันแมลงวัน หรือแมลงอื่นตอม และป้องกันสิ่งสกปรกมิให้ตกลงไปในอาหาร สานด้วยตอกเนื้อไม้ไผ่ขนาด 5 มิลลิเมตร เป็นลวดลายสองตาห่างกันประมาณ 3 มิลลิเมตร ขอบผาชีทำด้วยผิวไม้ไผ่ขนาด 2.5 เซนติเมตร ประกันเนื้อผาชีโดยรอบ มัดด้วยเส้นหวายเป็นช่วง ๆ ภายในมีโครงไม้ไผ่ยึดติดขอบ ในลักษณะกากบาทเพื่อเสริมความแข็งแรง

1.2.4 กระจอน

กระจอน เป็นภาชนะสำหรับกรองน้ำกะทิแยกกากมะพร้าวออก สานด้วยตอกผิวไม้ไผ่ขนาดเล็กเป็นลายสอง ส่วนขอบทำด้วยไม้ไผ่ประกบและมัดด้วยหวายเป็นช่วง ๆ มีด้ามซึ่งทำหน้าที่เป็นขอบส่วนที่ยื่นออกมาใช้สำหรับจับ ลักษณะโค้งเป็นสี่เหลี่ยม

1.3 เครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบพิธีกรรม ได้แก่

กะเหล็ก

กะเหล็ก เป็นภาชนะอเนกประสงค์ของผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายลาวโขงในอดีตที่ใช้สำหรับใส่เสื้อผ้า แป้ง ข้าว ผลไม้ และสิ่งของต่าง ๆ อีกทั้งยังใช้เป็นเครื่องใส่ขันหมากที่เจ้าบ่าวไปมอบให้เจ้าสาวในวันแต่งงานซึ่งสานด้วยตอกไม้ไผ่ขนาดเล็ก ผาครอบปิดปากมีรูปร่างคล้ายโองขนาดเล็ก

1.4 เครื่องมือเครื่องใช้ประจำตัวคนและสัตว์ ได้แก่

กระดิ่งผูกคอวัว-ควาย

กระดิ่งผูกคอวัว-ควาย เป็นเครื่องใช้สำหรับผูกคอวัว-ควายเป็นเครื่องหมายให้รู้ว่าวัวควายอยู่ตรงที่ใด อาจทำด้วยไม้ไผ่หรือเหล็กมีลักษณะเป็นรูปวงรี กลวงด้านใน ด้านบนมีรูสำหรับใส่แท่งไม้หรือเหล็กเพื่อให้วัว-ควายแกว่งกระทบกันด้านข้าง และมีห่วงไว้สำหรับผู้เชือกแขวนคอวัว-ควาย

2. คหกรรมศาสตร์

คหกรรม เป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับอาหารที่ถูกหลักโภชนาการ เลือเสื้อผ้า การแต่งกาย การดูแลบ้าน และการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งความรู้ที่สามารถพบได้ในขณะนี้ ได้แก่ อาหาร

อาหาร เป็น 1 ในปัจจัย 4 ที่สำคัญและจำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต โดยการนำวัสดุปัญหาอันชาญฉลาดมาดัดแปลงผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากธรรมชาติมาใช้เป็นเครื่องสนองความต้องการของตน โดยอาหารที่ค้นพบได้ในเขตการศึกษานี้ ได้แก่

1. อาหารคาว ได้แก่ ผลิตผลจากหัวตาล เห็ดเค็ม วุ้นเส้น และข้าวแช่
2. อาหารหวาน สามารถแบ่งออกได้เป็น 9 ประเภท ได้แก่
  - 2.1 การบดและการปั่น ได้แก่ ข้างตูป และข้าวเม่าบด
  - 2.2 การเชื่อม ได้แก่ ทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง และเม็ดขนุน
  - 2.3 การนึ่ง ได้แก่ ขนมตาล ขนมสาลี ขนมชั้น และข้าวเหนียวหน้าต่าง ๆ
  - 2.4 การกวน ได้แก่ เผือก ถั่ว มะยม และลัษประด
  - 2.5 การอบและผิง ได้แก่ ขนมหม้อแกง ขนมบ้าบิ่น และมะพร้าวอบ
  - 2.6 การต้มและเปียก ได้แก่ กลัวยบวชชี
  - 2.7 การแช่อิ่ม ได้แก่ มะม่วง กะท้อน และมะดัน
  - 2.8 การฉาบน้ำตาล ได้แก่ กลัวย และเผือก
  - 2.9 อื่น ๆ ได้แก่ น้ำตาลมะพร้าว และน้ำตาลโตนด

3. การสาธารณสุข

การสาธารณสุข เป็นการป้องกันและการรักษาพยาบาลให้มนุษย์มีความสมบูรณ์ แข็งแรงทั้งร่างกาย และจิตใจ เพื่อที่จะสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข ซึ่งการสาธารณสุขที่พบในขณะนี้ คือ

สมุนไพร

สมุนไพร เป็นยารักษาโรคที่สำคัญที่ช่วยให้มนุษย์ใช้รักษาโรคมะเร็ง ไข้เจ็บที่เกิดขึ้น จนหายเจ็บป่วยและมีชีวิตอยู่ได้อย่างเป็นสุข ปัจจุบันบทบาทของสมุนไพรเริ่มมีอิทธิพลต่อการแพทย์ไทย ในสมัยปัจจุบันเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเภสัชกรค้นพบว่าสารจากสมุนไพรสามารถรักษาโรคบางอย่าง

ได้ โดยไม่มีผลข้างเคียงต่อร่างกาย ซึ่งสมุนไพรที่พบได้ในชนิดนี้ ได้แก่

ว่านทางจระเข้ เป็นต้นไม้จำพวกว่าน มีใบหนา และยาว โคนใบใหญ่ ปลายใบแหลม และมีหนามแหลมตามครีบบใบ มีใบสีเขียวกระขาว ภายในมีวุ้น และเมื่อกัด โดยที่ก้าน แหว่งออกจากโคนต้น สูงราว 2 ฟุต

สรรพคุณทางยา ตัดใบออกเป็นแว่น ๆ แล้วนำเอาปูนแดงทาที่วุ้นแล้วติดที่ขมับ แก้ปวดศีรษะ หรือการสมานแผลจากผิวหนังที่โดนไฟไหม้ น้ำร้อนลวก และใช้รับประทาน เพื่อให้มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์

4. ชีวประวัติ

บุคคลผู้มีความรู้ความสามารถภายในท้องถิ่น นับว่าเป็น บุคคลที่ทรงคุณค่าในการเป็นตัวอย่าง เพื่อให้เยาวชนได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตซึ่ง บุคคลที่พบว่าเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ ซึ่งรวบรวมได้เป็น 5 ด้าน ได้แก่

4.1 ด้านกีฬาและนันทนาการ

เป็นกิจกรรมที่มีกฎเกณฑ์ และกติกาเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ โดยมี จุดมุ่งหมายเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน และให้มีสุขภาพที่แข็งแรงสมบูรณ์ทั้งร่างกาย และจิตใจ ซึ่งมีบุคคลที่สำคัญ ได้แก่

4.1.1 นายอภิเดช ศิษย์หิรัญ มีชื่อจริงว่า นายณรงค์ ทรงมณี อายุ 54 ปี ที่อยู่ตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถทางด้านการชกมวยไทย จนได้รับฉายาว่า "จอมเตะแห่งบางนกแขวก" ซึ่งได้เริ่ม เรียนชกมวยเมื่อเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กับครูสุพร วงศาโรจน์ โดยใช้ชื่อว่า "อภิเดช ลูกพรชัย" และต่อมาจึงไปเก็บตัวอยู่ที่ค่าย "ศิษย์หิรัญ" ของครูเกษม และ นางอรุณ เอี่ยมภิญโญ แล้วเปลี่ยนชื่อเป็น "อภิเดช ศิษย์หิรัญ" และได้รับพัฒนาเรียนรู้การชกมวย ไทยอย่างสมบูรณ์แบบพร้อมทั้งสามารถชกมวยไทยประสพชัยชนะด้วยฝีมือที่ดีเยี่ยม ต่อมาจึงเริ่ม ชกมวยสากลจนประสพผลสำเร็จหลายครั้ง และปัจจุบันเป็นอาจารย์สอนมวยไทยให้กับนักมวย และบุคคลที่สนใจทั่วไป

4.1.2 นายชู คุณพันธ์ุ อายุ 70 ปี ที่อยู่ 77 หมู่ 2 ตำบลพนมทวน อำเภพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญ ในการร้องเพลงพื้นบ้าน ในเขตอำเภพนมทวน เช่น เพลงเหย่อย เพลงร่อยพรรษา และ

การเล่นต่าง ๆ โดยได้เรียนรู้มาจากพ่อแม่ คือ นายฉิ่ง และนางเงียบ คุณพันธ์ุ และปัจจุบันท่านเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่เพลงพื้นบ้าน ในหน่วยงาน และสถานศึกษาต่าง ๆ ทั้งภายในท้องถิ่นและภายนอกท้องถิ่น ดังที่ปรากฏให้ทราบโดยทั่วไป จากผลงานดังกล่าวทำให้ท่านได้รับเกียรติยกย่องให้เป็นศิลปินพื้นบ้าน สาขาเพลงพื้นบ้านภาคกลาง จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2525

4.1.3 นางทองเลื่อน คุณพันธ์ุ อายุ 68 ปี ที่อยู่ หมู่ 2 ตำบลพนมทวน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญในด้านการร้องเพลงพื้นบ้าน ในเขตอำเภอพนมทวน เช่น เพลงเหย่อย เพลงร้อยพรรษา และการเล่นต่าง ๆ โดยหัดเรียนร้องเพลงพื้นบ้านกับนายชู คุณพันธ์ุ ผู้เป็นสามี ปัจจุบันได้ร่วมเดินทางไปเผยแพร่เพลงพื้นบ้านร่วมกับสามี

4.1.4 พระครูศรัทธาสุนทร หรือ หลวงปู่กล่อม (มรณภาพ) อดีตเจ้าอาวาสวัดขนอน อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เป็นผู้ริเริ่มการจัดทำการแกะสลักตัวหนังใหญ่ เรื่องรามเกียรติ์ และการแสดงหนังใหญ่จังหวัดราชบุรี จำนวน 300 ตัว ร่วมกับช่างพื้นบ้าน เนื่องจากมีฝีมือทางการช่างฝีมือ และการแสดงหนังใหญ่จนเป็นที่แพร่หลายทั่วไปในปัจจุบัน

4.1.5 นายอ็อค มีสกุล อายุ 74 ปี ที่อยู่ บ้านโพหัก อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญในด้านการร้องเพลงพื้นบ้าน (เพลงปฏิพากษ์) ได้แก่ เพลงโกล เพลงสงค่อลำพวน เพลงซึกกระดาน เพลงแห่นางแมว และเพลงฉ่อย และเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการรวบรวม และฟื้นฟูเพลงพื้นบ้านในแถบโพหัก จากผลงานดังกล่าวทำให้ได้รับโล่เกียรติยศจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และศูนย์สังคีตศิลป์ในพิธีเชิดชูเกียรติศิลปินพื้นบ้าน ครั้งที่ 1 (สาขาเพลงพื้นบ้านภาคกลาง) เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2525

4.1.6 นางเหม อินทร์สวาท อายุ 70 ปี ที่อยู่ บ้านอู่เรือ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญในด้านการร้องเพลงฉ่อย เพลงทรงเครื่อง และเพลงปรบไก่อ ซึ่งได้เรียนรู้มาจากครอบครัว ภายหลังเมื่อแต่งงานกับสามี ที่อยู่อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ก็ยังรับจ้างเล่นตามงานต่าง ๆ เสมอ และปัจจุบันยังเป็นวิทยากรสาธิตการเล่นเพลงพื้นบ้านของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติอีกด้วย

จากผลงานดังกล่าวทำให้ได้รับรางวัลโล่เกียรติยศจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และศูนย์สังคีตศิลป์เชิดชูเกียรติศิลปินพื้นบ้าน ครั้งที่ 1 (สาขาเพลงพื้นบ้านภาคกลาง) เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ.2525

4.1.7 นายละออ ทรงมีลิตี ท่านมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ ตำบลสร้อยฟ้า อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญในด้านการแสดงหนังใหญ่ โดยได้ศึกษา และฝึกแสดงหนังใหญ่มาตั้งแต่อายุ 14-15 ปี โดยได้รับถ่ายทอดจาก นายเพิ่ม ทรงมีลิตี ผู้เป็นอา เป็นผู้ซึ่งได้รับถ่ายทอดมาจากครูอึ้ง และหลวงปู่กล่อม ตามลำดับ โดยท่านเป็นผู้มีความสามารถในการพากย์หนังใหญ่อย่างดีเยี่ยม และถ่ายทอดให้กับลูกหลานสืบต่อไป ก่อนที่ท่านจะสิ้นบุญอย่างสงบ เมื่ออายุได้ 94 ปี

4.1.8 นายรวม พรหมบุรี ท่านมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญในด้านการบรรเลงดนตรีไทยโดยได้คลุกคลีอยู่กับวงปี่พาทย์คณะวัดช่องลม มาตั้งแต่เจ็กจนเมื่อมีอายุครบ 7 ปี ครูดนตรีในขณะนั้น ได้ทดลองให้ตีฆ้องวงใหญ่ และสามารถตีได้ถูกต้องจากนั้นจึงได้หัดเรียนดนตรีปี่พาทย์จนชำนาญด้วยใจรักดนตรี ต่อมาจึงตัดสินใจไปศึกษาเพิ่มเติมทางด้านดนตรี โดยเฉพาะระนาดเอก จากหลวงชาญเชิงระนาด (เงิน ผลักษ์) และหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ภายหลังจากที่ได้บรรเลงดนตรีถวายสมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต เมื่อเสด็จมาที่จวนข้าหลวงเมืองราชบุรี พอมีอายุครบ 17 ปี จึงได้ถวายตัวเป็นมหาดเล็กของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ ที่ทรงรับไว้ในตำแหน่งคนระนาดเอก ต่อมาเมื่อสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงลพบุรีราเมศวร์สิ้นพระชนม์ จึงตามพระชายาไปอยู่ที่วังลดาวัลย์ เมื่อท่านมีครอบครัวได้ไม่นานจึงกลับมาใช้ชีวิตที่ราชบุรี และได้มาตั้งวงปี่พาทย์ สอนศิษย์พร้อมกับรับงานแสดงโดยใช้ชื่อว่า "รวมศิษย์บรรเลง" ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการตีระนาดเอกด้วยความไพเราะจนได้รับสมญานามว่า "ระนาดน้ำผึ้งแห่งลุ่มน้ำแม่กลอง" และศิษย์ของท่านได้สืบทอดคณะรวมศิษย์บรรเลง ต่อมาจนถึงปัจจุบันถึงแม้ว่าท่านจะถึงแก่กรรมเมื่ออายุได้ 74 ปี

4.1.9 นายวงศ์ รวมสุข อายุ 86 ปี ที่อยู่ 5 หมู่ 5 ตำบลแควอ้อม อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ท่านเป็นผู้มีความรู้ และชำนาญในด้านการเชิดหุ่นกระบอก ซึ่งได้เริ่มหัดเชิดหุ่นกระบอกเมื่ออายุ 12 ปี โดยมีนางสาวร่าย ช่วยสมบุญ เป็นผู้ฝึกสอน ด้วยที่ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการเรียนรู้ได้เร็วต่อมาจึงได้มีโอกาส

ไปเรียนเซ็ดหุ่นเพิ่มเติมกับแม่ครูเคลือบ ปรมาจารย์การเซ็ดหุ่นกระบอกลงในจังหวัดสมุทรสงคราม จนมีความมั่นใจ ได้ตั้งคณะหุ่นกระบอกรชื่อ "คณะเซ็ดหุ่นชาวนาญศิลป์" และรับแสดงตามงานทั่วไป อีกทั้งยังเป็นวิทยากรสาธิตการแสดงหุ่นกระบอตามสถานศึกษาต่าง ๆ ในท้องถิ่น และภายนอกท้องถิ่น เช่น สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง จังหวัดราชบุรี สถาบันราชภัฏเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ทำงานในโครงการศูนย์วัฒนธรรมแห่งชาติ และศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสงคราม อีกทั้งเป็นวิทยากรสาธิตที่ สถาบันราชภัฏนครปฐมอีกด้วย นอกจากนี้ท่านได้แต่งบทประพันธ์เพื่อแสดงหุ่นกระบอ เช่น มงกุฎเพชร มงกุฎแก้ว ศรีสุริยง และอื่น ๆ จนได้รับความนิยมทั่วไป จากประวัติ และผลงานดังกล่าวทำให้ท่านได้รับเกียรติและยกย่องให้เป็นบุคคลผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม สาขาการแสดงหุ่นกระบอจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติในปี พ.ศ. 2529

4.1.10 หลวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ท่านมีภูมิลำเนาอยู่บ้านคลองดาวดึงษ์ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญในการบรรเลงดนตรีและแต่งเพลง ท่านได้เล่นเครื่องดนตรี ตั้งแต่อายุ 5 ขวบ เพราะบิดาท่านเป็นครูปี่พาทย์ โดยเครื่องดนตรีชิ้นแรกที่ท่านเล่นคือ "มืองวง" ต่อมาจึงฝึกเล่นเครื่องดนตรีประเภทอื่น ๆ โดยเฉพาะระนาดเอกพร้อมกับเขียนเพลงไทยโบราณจนเป็นที่รู้จักกันทั่วไป เช่น เพลงเขมรปากท่อ เขมรราชบุรีสามชั้น และเพลงอื่น ๆ รวมทั้งเพลงประกอบละครที่โด่งดังที่สุดคือ "เพลงเรื่องผกาวัลลี" ของเสถียรโกเศส นอกจากนี้ท่านยังได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับวิธีการแสดงดนตรี และถ่ายทอดวิธีการบรรเลงดนตรีแก่ศิษย์จนมีชื่อเสียงอีกเป็นจำนวนมาก หลวงประดิษฐ์ไพเราะถึงแก่กรรมเมื่อมีอายุได้ 75 ปี

4.1.11 ครูเอื้อ สุนทรสนาน ท่านมีภูมิลำเนาอยู่ที่ ตำบลโรงหรี อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญทางด้านการแต่งเพลง โดยท่านได้เริ่มศึกษาวิชาสามัญในท้องถิ่นเดิม ต่อมาย้ายมาอยู่กับพี่ชายที่กรุงเทพฯ จนได้เข้าเรียนดนตรีฝรั่งกับพระเจนดุริยางค์ที่โรงเรียนพรานหลวง เข้ารับราชการครั้งแรกด้วยการเป็นนักดนตรีประจำกองเครื่องสายฝรั่งหลวงในกรมทหารสพกระทรวงวัง และริเริ่มก่อตั้งวงดนตรีสุนทราภรณ์พร้อมทั้งจัดตั้งโรงเรียนดนตรีสุนทราภรณ์ด้วย รวมทั้งแต่งเพลงทั้งที่เป็นทำนองฝรั่ง การผสมผสานระหว่างทำนองฝรั่งกับทำนองพื้นบ้าน และทำนองเพลงพื้นบ้านเป็นจำนวนมาก ถึงแม้ว่าท่านไม่ได้มีโอกาสกลับมาอยู่ที่ภูมิลำเนาเดิมของท่าน แต่ท่านก็ได้แต่งทำนองเพลงที่เกี่ยวกับบ้านเกิด คือ ทำนองเพลงสมุทรสงคราม และเพลงสาวอัมพวา เป็นต้น ด้วยความสามารถ

ดังกล่าว ทำให้ท่านได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์สูงสุดในชั้นตติยจุลจอมเกล้าพิเศษในปี พ.ศ. 2518
ครุเอื้อ สุนทรสนานถึงแก่กรรมเมื่ออายุได้ 71 ปี

4.1.12 ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ท่านมีภูมิลำเนาอยู่ที่ ตำบลบางช้าง
อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญในด้านการ
บรรเลงดนตรี ซึ่งท่านได้ศึกษาและเล่นดนตรีเครื่องสายได้ทุกประเภท โดยเฉพาะ "จะเข้"
โดยบิดาเป็นผู้สอนให้ และท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านวิชาสามัญที่เกี่ยวกับวิชา
เศรษฐศาสตร์ และวิชาการดนตรีควบคู่กัน ซึ่งทางดนตรีท่านได้จัดตั้งดนตรีไทย และเผยแพร่
ดนตรีไทย พร้อมกับแต่งเพลงไทยจนท่านได้รับรางวัลนักจัดรางวัลที่ดีเด่น จากสถานีโทรทัศน์
กองทัพบกช่อง 7 ประจำปี 2515 และรางวัลดีกตาทองมหาชน ประจำปี 2523
ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ถึงแก่กรรมเมื่อมีอายุได้ 59 ปี

4.1.13 ครูมนตรี ตราโมท มีภูมิลำเนาอยู่ที่ ตำบลท่าพี่เลี้ยง
อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ท่านบรมครูทางด้านดนตรี และแต่งเพลงไทยเดิม
เริ่มเรียนปี่พาทย์กับครูสมบุญ นักร้อง ซึ่งเป็นหัวหน้าวงปี่พาทย์คณะวงวัดสุวรรณภูมิ แล้วเข้าเรียน
เกี่ยวกับการบรรเลงปี่พาทย์ที่โรงเรียนพรานหลวงจนจบหลักสูตร แล้วไปศึกษาเพิ่มเติมที่
จังหวัดสมุทรสงคราม กับหลวงประดิษฐ์ไพเราะ พร้อมกับเรียนดนตรีสากลควบคู่กันขณะที่ท่าน
อยู่ที่สมุทรสงครามได้เริ่มแต่งเพลงไทยเดิม คือ "เพลงด้อยดิ่งสามชั้น" และ "พม่าเท่เถา"
จากนั้นท่านได้ศึกษาการเขียนโน้ตเพลงสากล และเพลงดนตรีสากลที่โรงเรียนวิททยาสากลดนตรี
โดยพระเจนดุริยางค์ (ปิติ วาทยะกร) เป็นผู้จัดตั้งขึ้น ต่อมาได้มีโอกาสแต่งเพลงทั้งที่เป็นคำร้อง
และทำนองเพลงฝรั่ง เช่น เพลงวันรัฐธรรมนูญ วันชาติ และอื่น ๆ พร้อมกับถ่ายทอดความรู้
ให้กับศิษย์ และบุคคลในครอบครัวอีกด้วย จากประวัติ และผลงานดังกล่าวทำให้ท่านได้รับเกียรติ
และยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาดนตรีไทย จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
ปีพ.ศ. 2528 ครูมนตรี ตราโมท ถึงแก่กรรมเมื่อมีอายุได้ 85 ปี

4.1.14 นางบัวผัน จันทรศรี อายุ 65 ปี มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่
บ้านห้วยโรง อำเภอวิเศษไชยชาญ จังหวัดอ่างทอง และได้แต่งงานกับ นายไสว วงษ์งาม
ชาวจังหวัดสุพรรณบุรี จึงย้ายมาอยู่กับสามี ที่บ้านเลขที่ 13 หมู่ 7 ตำบลน้ำซับ
อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญการเล่น
เพลงพื้นบ้าน (เพลงปี่พาทย์) โดยได้เริ่มเล่นเพลงพื้นบ้านจากครอบครัวเนื่องจากครอบครัว

ของท่านนิยมการเล่น และมีอุปนิสัยที่ชอบการร้องรำทำเพลง ทำให้ท่านได้เรียนรู้ และฝึกฝนการร้องเพลงตั้งแต่ อายุ 13 ปี โดยครูคนแรกของท่าน คือ นายอินของท่านผู้เป็นอา และได้ไปแสดงตามเทศกาล และงานต่าง ๆ ตามแต่โอกาสอันควร จนท่านมีความรู้และเชี่ยวชาญในด้านการร้องเพลงพื้นบ้านเกือบทุกประเภท เช่น เพลงเรือ เพลงฉ่อย ลำตัด เพลงทรงเครื่อง เพลงพวงมาลัย เพลงเต็งกำ เพลงอีแซว และอื่น ๆ พร้อมกับถ่ายทอดความรู้ให้กับลูกศิษย์อีกเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันท่านมีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน และสาธิตการเล่นเพลงพื้นบ้านตามสถานที่ต่าง ๆ จากประวัติ และผลงานดังกล่าวทำให้ท่านได้รับรางวัลศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปการแสดง (เพลงพื้นบ้าน) จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2533

4.1.15 นางเกลียว เสรีจกิจ (ขวัญจิตร ศรีประจันตร์) อายุ 47 ปี ที่อยู่ 9 หมู่ 1 ตำบลสนามชัย อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถในการร้องเพลงพื้นบ้าน ได้เริ่มฝึกร้องเพลงกับครูไสว วงษ์งาม และครูบัวผัน จันทร์ศรี ตั้งแต่อายุ 15 ปี อีกทั้งท่านเป็นผู้ที่สนใจ และมีความรู้ความสามารถในการร้องเพลงพื้นบ้าน โดยเฉพาะ เพลงอีแซว จนมีชื่อเสียงโด่งดังพร้อมกับเป็นวิทยากรพิเศษร่วมมือกับสถานศึกษาในจังหวัดสุพรรณบุรี ส่งเสริม และอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านโดยการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ที่สนใจ จากประวัติ และผลงานดังกล่าว ทำให้ท่านได้รับเกียรติยกย่องให้เป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม สาขาศิลปะ (เพลงพื้นบ้าน) จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2532

4.1.16 ครูสุเทพ โชคสกุล ท่านมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ ตำบลท่าพี่เลี้ยง อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี มีอาชีพรับราชการครู เป็นบุคคลผู้มีความรู้ และเชี่ยวชาญในการใช้เพลงประกอบการเรียน โดยเมื่อครั้งเขาร่วมวัยท่านชอบร้องเพลงต่อมาจึงเริ่มเล่นดนตรี จนมีอายุมากขึ้นพร้อมกับสอบได้วิชาครูมัธยมจึงเข้ารับราชการครูในขณะที่รับราชการได้แต่งเพลงที่เกี่ยวกับวิชาชีพจนมีชื่อเสียง เช่น เพลงชีวิตครู และแม่พิมพ์ของชาติ เป็นต้น พร้อมกับสอนหนังสือโดยใช้เพลงประกอบ ต่อมาได้เลื่อนตำแหน่งเป็นศึกษานิเทศก์ และเป็นหัวหน้าฝ่ายนิเทศการศึกษาในจังหวัดสุพรรณบุรีจึงได้แนะนำให้ครูในจังหวัดสุพรรณบุรีนำเพลงไปประกอบการเรียนการสอนจนได้รับฉายาว่า "ราชาเพลงประกอบการเรียน" ครูสุเทพ โชคสกุล ถึงแก่กรรมเมื่อมีอายุได้ 58 ปี

4.1.17 นายสุรพล สมบัติเจริญ ชื่อจริง คือ ลำดวน สมบัติเจริญ ท่านมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญในด้านการร้องเพลงลูกทุ่ง ซึ่งท่านได้เริ่มหัดร้องเพลงตั้งแต่เด็ก โดยยึดแบบอย่างจากนักร้อง ชื่อ เบญจมิตร เนื่องจากมีความรู้ความสามารถในด้านการร้องเพลงลูกทุ่ง เรืออากาศตรี ปราโมทย์ อรรถพงษ์ ได้ชักนำให้เป็นนักร้องวงดุริยางค์ทหารอากาศ จากนั้นจึงได้ตั้งวงเพลงลูกทุ่งพร้อมกับรับลูกศิษย์เป็นจำนวนมาก และร้องเพลงลูกทุ่งตามโอกาสต่าง ๆ ด้วยความสามารถในการร้องเพลงทำให้ได้รับการขนานนามว่า "ราชาลูกทุ่งเมืองไทย" สุรพล สมบัติเจริญ ถึงแก่กรรมเมื่อมีอายุได้ 38 ปี

4.1.18 นายเมืองมนต์ สมบัติเจริญ ชื่อจริง คือ จรูญ สุขรักษ์ อายุ 56 ปี ท่านมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่บ้านลาดตาล ตำบลคอนมะสังข์ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถในการร้องเพลง โดยท่านชอบการร้องเพลงตั้งแต่เยาว์วัย ต่อมาจึงไปขอฝากตัวเป็นศิษย์กับ นายสุรพล สมบัติเจริญ จึงเริ่มร้องเพลงและอัดแผ่นเสียง ซึ่งเพลงแรกที่อัดแผ่นเสียงคือ "กลับเถิดเรียมจำ" และเป็นเพลงที่ทำให้ท่านมีชื่อเสียงโด่งดังและเป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไป

4.1.19 นายก้าน แก้วสุพรรณ ชื่อจริง คือ นายมงคล หอมระรื่น ท่านมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ ตำบลสามชุก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถในการร้องเพลงโดยที่ท่านฝึกร้องเพลงด้วยตนเองตั้งแต่เยาว์วัย ต่อมาเมื่อเรียนจบระดับชั้นมัธยมศึกษา จึงได้เข้าสู่วงการร้องเพลงโดยได้รับคำแนะนำจาก นายวินัย แก้วสงศรี ซึ่งเพลงที่ท่านร้องจนทำให้มีชื่อเสียงโด่งดังจนเป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไปคือ "เพลงหลงกรุง" และ "เพลงแก่งคอย" นายก้าน แก้วสุพรรณ ถึงแก่กรรมแล้ว

4.1.20 นายไวพจน์ เพชรสุพรรณ ชื่อจริงคือ นายพาน สกุลณี อายุ 52 ปี ท่านมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยฝึกร้องเพลงด้วยตนเอง ศึกษาแนวการร้องเพลงของ สมยศ ทัศนพันธ์ และ คำรณ สัมบุญญานนท์ พร้อมกับได้ไปประกวดร้องเพลงตามที่ต่างจนได้รับชัยชนะจนเป็นที่รู้จักโดยทั่วไป ต่อมาจึงได้เข้ามาอัดแผ่นเสียง และตั้งวงดนตรีลูกทุ่ง จนมีความรู้ และเชี่ยวชาญในด้านการร้องเพลงลูกทุ่งและเพลงพื้นบ้าน จนเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไป

4.1.21 นายสายัณฑ์ สัญญา ชื่อจริงคือ นายสายัณฑ์ ดีเสมอ อายุ 41 ปี มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ บ้านป่าสะแก อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ได้เริ่มฝึกหัดร้องด้วยตนเอง และเข้าประกวดร้องเพลงลูกทุ่งได้รับชัยชนะหลายครั้งจึงมีชื่อเสียง เนื่องจาก เป็นนักร้องที่มีน้ำเสียงไพเราะจึงมีผู้เห็นแววนักร้อง คุณผ่องศรี วรนุช จึงได้ชักนำ ให้เข้าวงการร้องเพลง เพลงแรกที่ร้องคือ "รักเธอเท่าฟ้า" ต่อมาจึงตั้งวงดนตรี และอัดแผ่นเสียง จนได้รับความนิยม พร้อมกับได้รับสมญานามว่า 'ราชาเพลงลูกทุ่ง'

4.1.22 นางพุ่มพวง ดวงจันทร์ ชื่อจริงคือ นางรำพึง จิตรหาญ (ลีละเมฆินทร์) มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่บ้านทับกระดาน ตำบลบ่อสุพรรณ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ได้เริ่มฝึกร้องเพลงด้วยตนเอง และเข้าประกวดร้องเพลงลูกทุ่ง ได้รับชัยชนะหลายครั้งจนมีชื่อเสียง ต่อมาจึงได้ไปเป็นนักร้องในสังกัดของวงไวพจน์ เพชรสุพรรณ ซึ่งเพลงแรกที่อัดแผ่นเสียงคือ "แก้วรอพี่" ด้วยพุ่มพวง ดวงจันทร์เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการ ร้องเพลงต่อมาจึงแยกตัวมาตั้งวงดนตรีด้วยตนเอง และอัดแผ่นเสียงอีกเป็นจำนวนมากโดยได้รับความนิยมนสูงสุดจนได้รับสมญานามว่า "ราชินีเพลงลูกทุ่ง" พุ่มพวง ดวงจันทร์ ถึงแก่กรรมเมื่อ มีอายุได้ 31 ปี

4.1.23 นายเสรี รุ่งสว่าง ชื่อจริงคือ นายบุญลือ รุ่งสว่าง อายุ 38 ปี มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่บ้านคอนตาจีน ตำบลบ้านแหลม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ได้เริ่มฝึกฝนร้องเพลงด้วยตนเอง และเข้าประกวดร้องเพลงลูกทุ่งตามสถานที่ ต่าง ๆ ได้รับชัยชนะหลายครั้งจนมีชื่อเสียง ต่อมาจึงได้เข้าสู่วงการนักร้องเพลงลูกทุ่งโดยการชักนำ ของ นายสัมฤทธิ์ รุ่งโรจน์ ซึ่งเพลงแรกที่อัดแผ่นเสียงคือ "ยิ้มเถอะน้องพี่จะร้องให้" ต่อมา จึงได้ตั้งวงดนตรีลูกทุ่ง และรับแสดงตามงานทั่วไป

4.1.24 นายศรเพชร ศรสุพรรณ ชื่อจริงคือ นายบุญทัน คล้ายละมั่ง มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่หมู่บ้านบ้านดอน อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ได้เริ่มฝึกฝนการร้องเพลง ด้วยตนเองและเข้าประกวดร้องเพลงลูกทุ่งตามสถานที่ต่าง ๆ ได้รับชัยชนะหลายครั้ง จนมีชื่อเสียง ต่อมาได้เข้าสู่วงการนักร้องเพลงลูกทุ่ง โดยการชักนำของ นายคำ แดนสุพรรณ ซึ่งเพลงแรก ที่อัดแผ่นเสียง คือ "หยิกแกมหยอก" ต่อมาจึงได้อัดแผ่นเสียง และตั้งวงดนตรีลูกทุ่ง และรับแสดง ตามงานทั่วไป

อนึ่งในจังหวัดสุพรรณบุรีพบว่าเครื่องลูกทุ่งอีกเป็นจำนวนมาก ที่ปรากฏให้ทราบโดยทั่วไป

4.2 ด้านคหกรรมศาสตร์

การคหกรรมศาสตร์ เป็นความรู้เกี่ยวกับหลักโภชนาการและความรู้เรื่องอาหารที่ได้คิดและสร้างขึ้นมาจนได้รับการยอมรับโดยทั่วไป ซึ่งมีบุคคลที่สำคัญ ได้แก่

4.2.1 นายจู่ แซ่ฮึง อายุ 83 ปี ที่อยู่ โรงงานวันเส้นท่าเรือ บ้านเลขที่ 6 หมู่ 4 ถนนแสงชูโต ตำบลท่าเรือ อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี เป็นผู้ริเริ่มคิดค้นวิธีการผลิตวันเส้นที่ทำจากถั่วเขียว 100 % โดยไม่มีสิ่งเจือปน นอกจากนี้ยังคิดค้นผลิตภัณฑ์ที่ทำจากถั่วเขียว เช่น เส้นก๋วยเตี๋ยวและเส้นหมี่ จนปัจจุบันได้จัดตั้งโรงงานขนาดเล็ก จัดการผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปจากถั่วเขียวและจัดจำหน่ายจนได้รับความนิยมในการบริโภคจากบุคคลทั้งภายในและภายนอกจังหวัดกาญจนบุรี เป็นจำนวนมาก

4.2.2 นางสาว อินพันทัง อายุ 50 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 11 หมู่ 5 ตำบลโพธิ์พระ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เป็นผู้ริเริ่มการทำขนมหวานเชิงพาณิชย์ บริเวณตลาดเพชรบุรี และเขาวัง โดยเริ่มขายขนมจำพวก ข้าวเหนียวหน้าจืด ขนมถ้วยฟู ตามตลาดนัดตามอำเภอต่าง ๆ ซึ่งได้รับความนิยมมากเนื่องจากมีรสอร่อยราคาข่อมเยา ต่อมาจึงทำขนมหม้อแกง ขนมชั้น เม็ดขนุน ทองหยิบ ทองหยอดและฝอยทอง ส่งขายตามร้านต่าง ๆ ในจังหวัดและตั้งร้านขายขนมด้วยตนเองในตลาด ชื่อร้านแม่สงวน โพธิ์พระ ต่อมาจึงได้มาตั้งร้านบริเวณหน้าเขาวังและเป็นตัวอย่างให้กับร้านค้าทั่วไป ดังที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

4.2.3 นางบัว แซ่ตั้ง อายุ 75 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 44 หมู่ 5 ตำบลโคกคราม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถในการทำขนม โดยเฉพาะ "ขนมสาลี" ซึ่งเป็นขนมหวานที่ได้รับความนิยมในการบริโภคเป็นจำนวนมาก ทั้งทองหยิบ ทองหยอด และอื่นๆ จากประวัติ และผลงานทำให้ท่านได้รับการยกย่องให้เป็นบุคคลผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม (คหกรรมศาสตร์) จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ปีพ.ศ. 2529

4.2.4 นางเนิ่น ยิงเจริญ อายุ 52 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 31 ถนนนางสร้อยทอง อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถในการทำขนมกง อันเป็นขนมพื้นบ้านดั้งเดิมได้มีรสชาติเอร็ดอร่อย โดยท่านได้เรียนรู้การทำจากครอบครัว

และด้วยใจรักจึงได้ปรับปรุงรสชาติจนเป็นรสชาติที่ต้องการของตลาด และจัดจำหน่ายในตลาด
สุพรรณบุรีจนได้รับความนิยมจากผู้บริโภค และเป็นที่แพร่หลายทั่วไป จากประวัติ และผลงาน
ดังกล่าวทำให้ท่านได้รับเกียรติยกย่องให้เป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม สาขาศิลปกรรมศาสตร์
(ขนมกง) จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2530

4.3 ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

การพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนสภาพการ
ดำเนินชีวิตของบุคคลในท้องถิ่นเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และเป็นกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อ
สังคมทั้งการพัฒนาทางด้านจิตใจของบุคคล การสาธารณูปโภค ซึ่งมีบุคคลที่สำคัญ ได้แก่

4.3.1 พระอุดมสังวรเถร (หลวงพ่อดุตตะ) เจ้าอาวาสวัดวังวิเวการาม
อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เป็นพระสงฆ์ที่มีบทบาทสำคัญในการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์
เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เดิมท่านเป็นชาวมอญที่อาศัยอยู่ในประเทศพม่า และได้มา
บรรพชา และอุปสมบทเป็นพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ศึกษาพระธรรมวินัยจนเชี่ยวชาญ ต่อมา
ย้ายที่อยู่มาสร้างวัด และจำพรรษาที่วัดวังวิเวการามและถ้ำสี่งูชาติไทย โดยท่านเป็นที่พึ่งทางจิตใจ
ให้กับชาวไทยทั่วไป และชาวไทยที่มีเชื้อสายมอญในบริเวณดังกล่าว พร้อมกันนี้ท่านยังได้สร้าง
ศาสนสถานที่สำคัญในการค้ำจุนพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก เช่น โบสถ์ เจดีย์ชเวดากอง
และอื่น ๆ

4.3.2 พระวิสุทธีรังษี (เปลี่ยน อินทสิโร) ท่านมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่
บ้านม่วงชุม ตำบลม่วงชุม อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อเขาว่าวัยบิดามารดาของท่าน
ได้พากันไปอยู่วัดเพื่อศึกษาหาความรู้ ต่อมาเมื่อวัยหนุ่มท่านนิยมคบมิตรสหายมากเป็นผู้มีน้ำใจดี
และทำวาทะทำให้บิดา-มารดารู้สึกเบื่อหน่ายจึงได้ชักชวนให้ท่านอุปสมบทเมื่ออายุครบ 22 ปี
ณ วัดชุกกะพีโดยมีพระครูวิสุทธีรังษี (ช่าง) เจ้าคณะเมืองกาญจนบุรี และเจ้าอาวาสวัดไชยชุมพลชนะ
สงครามเป็นพระอุปัชฌาย์ ต่อมาท่านจึงย้ายมาศึกษาพระธรรมวินัยและช่วยแบ่งเบาภาระกิจของ
เจ้าคณะเมืองกาญจนบุรีเป็นจำนวนมากจนได้รับสมณศักดิ์เลื่อนขึ้นจนเป็นถึงเจ้าคณะจังหวัดกาญจนบุรี
แทนพระอุปัชฌาย์ของท่าน โดยท่านจะเป็นตัวอย่างของพระสงฆ์ และพุทธศาสนิกชนเรื่องการ
ปฏิบัติตามแนวทางพระพุทธศาสนาแล้วท่านยังได้ก่อตั้งสิ่งสาธารณประโยชน์ที่สำคัญ คือ โรงเรียน
วิสุทธีรังษีอันเป็นโรงเรียนประจำจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นสายสามัญ และจัดตั้งโรงเรียนสายบาลี
อีกเป็นจำนวนมาก พระวิสุทธีรังษี (เปลี่ยน อินทสิโร) มรณภาพเมื่อมีอายุได้ 84 ปี

4.3.3 พระเทพปัญญาสุธี (โพบูลย์ กตปุญโญ) อายุ 60 ปี

เจ้าอาวาสวัดไชยชุมพลชนะสงคราม อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เป็นเจ้าคณะจังหวัดกาญจนบุรี ได้บำเพ็ญสาธารณประโยชน์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน โดยการช่วยเหลือเกษตรกรที่ขาดแคลนน้ำ ประชาชนที่ได้รับทุกข์ภัย อัครีภัย สร้างตึกพยาบาล และตึกพยาบาลพิเศษ รวมทั้งบริจาคเครื่องมือ เครื่องใช้ทางการแพทย์ให้แก่โรงเรียนพยาบาลพลพลพยุหเสนา จำนวนมากกว่า 14 ล้านบาท และอำนวยการสร้างสะพาน 3 แห่ง โดยใช้แรงงานจากพระภิกษุ สามเณร ส่วนงบประมาณ ในการก่อสร้างได้ใช้เงินบริจาคจากประชาชนโดยไม่ต้องใช้งบประมาณของทางราชการนอกจากนั้น ยังได้ส่งเคราะห์เด็กนักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจน รับประทานของเด็กที่ไม่มีผู้ปกครองรวมทั้งให้ทุนการศึกษา แก่เด็กนักเรียนโรงเรียนต่าง ๆ ปีละประมาณ 100 ทุน นับว่าเป็นผู้บำเพ็ญประโยชน์อย่างยิ่ง ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม พระเทพปัญญาสุธี (โพบูลย์ กตปุญโญ) จึงได้รับเกียรติยกย่องให้เป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม สาขาพัฒนาคุณภาพชีวิต ของสำนักงาน คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2530

4.3.4 นายถวิล มาลาพร อายุ 54 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 7

หมู่ 1 ตำบลคอนเจดีย์ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี เป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถ ในการทำการเกษตรแบบผสมผสาน โดยท่านได้ริเริ่มเลี้ยงปลาในนาข้าวจำนวน 10 ไร่ และเลี้ยงไก่จำนวน 200 ตัวบนบ่อปลาจำนวน 2 ไร่ ซึ่งได้แนวคิดจากการสังเกตขณะทำนาข้าว และได้ไปขอคำแนะนำจากสำนักงานเกษตรอำเภอพนมทวน จนสามารถดำเนินการได้สำเร็จ และสามารถเป็นตัวอย่างในการศึกษาดูงานได้เป็นอย่างดี

4.3.5 นายบุญสม สิ้นคาพงศ์ อายุ 57 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 69

หมู่ 9 ตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี เป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถ ในการทำการเกษตรแบบผสมผสาน โดยท่านได้เริ่มการเลี้ยงปลานิลในร่องสวนผลไม้ เช่น ชมพู่ มะละกอ มะม่วง กล้วย และผลไม้อื่น ๆ ในพื้นที่จำนวน 27 ไร่ ซึ่งได้แนวคิดจากการ สังเกตเห็นปลาชนิดต่าง ๆ เข้ามาอาศัยอยู่ในร่องสวน และได้ไปขอคำแนะนำจากสำนักงานเกษตร อำเภอพนมทวนจนสามารถดำเนินการได้สำเร็จ

4.3.6 หลวงพ่อเปี่ยม อดีตเจ้าอาวาสวัดเกาะหลัก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

(มรณภาพ) ท่านมีภูมิลำเนาอยู่ที่วัดบ้านนาห้วย ตำบลเมืองเก่า อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ภายหลังมารดาท่านได้นำไปฝากเรียนหนังสือกับเจ้าอาวาสวัดนาห้วย ต่อมา

ท่านจึงย้ายตามมารดาไปที่ บ้านหนองจอก จังหวัดเพชรบุรี เมื่อท่านมีอายุ 11 ปี ท่านได้เริ่มเรียนวิชาคหกรรม และวิชาช่างฝีมือแขนงต่าง ๆ ทั้งการสร้างบ้าน ช่างปั้น การแทงหยวก และอุปสมบทที่วัดลาดโดยมีพระครูสุวรรณมณี เจ้าอาวาสวัดพระทรง เป็นพระอุปัชฌาย์ ต่อมาท่านจึงไปจำพรรษาอยู่ที่วัดนาห้วยอันเป็นบ้านเกิดของท่าน และท่านได้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดนาห้วยแทนเจ้าอาวาสองค์เดิมที่ย้ายไปเป็นเจ้าอาวาสวัดเกาะหลัก ในระหว่างที่จำพรรษาอยู่ในวัดนี้ ท่านได้เดินทางไปศึกษาวิชาโหราศาสตร์กับพระสุวรรณมณี (จิต) เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุเพชรบุรี ต่อมาท่านได้เลื่อนสมณศักดิ์จนดำรงตำแหน่งท่านเจ้าคุณสามวีรคุณจนถึงเจ้าคณะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดเกาะหลัก เมื่อเป็นเช่นนี้ท่านจึงได้มีโอกาสได้ศึกษาพระธรรมวินัยในพระพุทธ ความรู้ทางช่างฝีมือ โหราศาสตร์ อีกทั้งยังเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุน และทุนบำรุงศาสนาสถานในเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นจำนวนมาก พร้อมกับท่านยังได้ บัญญัติอันเป็นคตินิยมสอนใจให้ผู้คนได้ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติโดยจารึกไว้บริเวณ ผนังกำแพง อุโบสถ และกุฏิพระ หลวงพ่อเปี่ยมได้มรณภาพเมื่อมีอายุได้ 61 ปี

4.3.7 สมเด็จพระสังฆราช (แดงโฆ) ท่านมีภูมิลำเนาเดิมอยู่บ้านหนองหว้า อำเภอเมืองจังหวัดเพชรบุรี ท่านมีนามเดิมว่า "ทอง" เมื่อรุ่นเด็กท่านอาศัยอยู่กับพี่สาวต้องช่วยพี่สาวทำงานบ้านวันหนึ่งเด็กชายทองหาน้ำหกทำให้พี่สาวโกรธมากถึงกับน้ำไม่มาไล่ตี ท่านจึงหนีออกจากบ้าน และระเห่เร่ร่อนทั่วไป โดยอาศัยอยู่ตามวัด อยู่มาวันหนึ่งขณะเล่นน้ำอยู่กับเพื่อน ท่านเห็นเปลือกแดงโฆลอยมาด้วยความหิวท่านจึงคว้าเปลือกแดงโฆแล้วดำลงไปก่ดินในน้ำ เมื่อเพื่อนเห็นจึงล่อว่าเป็น "เจ้าแดงโฆ" ต่อมาท่านจึงมาอาศัยอยู่ที่วัดใหญ่ ซึ่งในคืนแรกที่ท่านมาอาศัยนอนที่วัด เจ้าอาวาสวัดใหญ่ฝันว่ามีช่างเผือกเข้ามาอยู่ในวัด และได้ไล่แทงคู่พระธรรมไตรปิฎกล้มทั้งหอ ท่านจึงเชื่อว่าคงเป็นผู้มีบุญมาอยู่ในวัด เมื่อเจ้าอาวาสสอบถามพระลูกวัดจึงทราบว่าเป็นเด็กชายทอง จากนั้นเจ้าอาวาสวัดใหญ่จึงได้ให้เด็กชายทองเรียนหนังสือสามัญตอนกลางวัน และวิชาช่างต่าง ๆ ส่วนกลางคืนท่านได้ศึกษาพระธรรมวินัยจนรู้อย่างดี ต่อมาท่านจึงบวชเป็นเณร และได้หัดเทศน์ธรรมวัตร และเทศน์มหาชาติ จนสามารถเทศน์แทนเจ้าอาวาสได้ ต่อมาท่านอุปสมบทเป็นพระ และได้มีโอกาสสอนยุวกษัตริย์ของพระเจ้าแผ่นดินสมัยนั้น จนได้รับแต่งตั้งเป็นพระราชาคณะตำแหน่งพระราชาภุมณี และได้มีบทบาทในการสร้างพุทธสถานจำนวนมากทั้งในและภายนอกท้องถิ่น เช่น ศาลาการเปรียญวัดใหญ่ และแม่กองสร้างพระพุทธบาทสระบุรี ต่อมาเมื่อท่านอาพาธจึงย้ายกลับมาจังหวัดเพชรบุรี และมรณภาพในเวลาต่อมา

4.3.8 ขุนนิกรนารักษ์ ท่านมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ต่อมาท่านมาสมรสกับนางนิกรนารักษ์ ซึ่งมีนามเดิมว่าภิรมย์สุรางค์ ณ บางช้าง ซึ่งมีถิ่นกำเนิดที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม จึงย้ายมาอยู่กับภริยาของท่าน เมื่อท่านได้ย้ายมาอยู่ที่จังหวัดสมุทรสงคราม ทั้งตัวท่าน และภริยาของท่านได้ร่วมกันพัฒนาท้องถิ่น ด้วยการบริจาคเงินสร้างสาธารณูปโภค เช่น อาคารเรียน โรงพยาบาล ฼าปนสถาน การสร้างสะพาน ถนน และสถานที่ต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ทั้งขุนนิกรนารักษ์ และนางนิกรนารักษ์ ได้ถึงแก่กรรมไปแล้ว แต่อย่างไรก็ตามมูลนิธิที่ท่านทั้งสองได้จัดตั้งขึ้นได้บริจาคทรัพย์เพื่อบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือสาธารณกุศลจนถึงทุกวันนี้

4.3.9 จอมพลผิน ชุณหะวัณ ท่านมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม โดยท่านได้เริ่มศึกษาครั้งแรกที่วัดโพธิ์ ในตำบลบางนกแขวก ต่อมาเข้าเรียนในโรงเรียนนายสิบทหารบก และนายร้อยทหารบก ตามลำดับ และเข้ารับราชการทหารจนได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นหลวงชำนาญยุทธศาสตร์เมื่อมียศพันตรี ตลอดเวลาที่ท่านได้รับราชการทหารท่านได้มีบทบาทสำคัญทั้งทางด้านการเมือง และการทหารของไทย กล่าวคือ ทางด้านการเมืองท่านเป็นผู้มีบทบาทสำคัญคนหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นประชาธิปไตย ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีกระทรวงเกษตร ส่วนทางด้านทหารท่านได้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก ภายหลังเมื่อท่านได้ออกจากราชการ จึงได้ส่งเสริม และพัฒนาสาธารณูปโภค เช่น โรงเรียน ฼าปนสถาน ถนน และพระพุทธรูป ในเขตจังหวัดสมุทรสงครามหลายแห่ง จอมพลผิน ชุณหะวัณ ถึงแก่อสัญกรรมเมื่อมีอายุได้ 72 ปี

4.3.10 นางทับทิม จันบุญมี ท่านมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดสมุทรสงคราม โดยท่านประกอบอาชีพค้าขายขนมหวานึ่งถึงแม้ว่าท่านเป็นธิดาของผู้มีฐานะก็ตาม ต่อมาจึงแต่งงานกับนายเซ่ง สมบัติพานิช และสามีถึงแก่กรรมในเวลาต่อมา เมื่อสามีท่านสิ้นท่านจึงได้นำเงินจากการรับจำนำเรือสวนไร่นาของชาวบ้าน และการทำการค้าไปบริจาคสร้างสาธารณูปโภค อาคาร โรงพยาบาล ฼าปนสถาน โรงเรียน และอุโบสถทั้งในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม และจังหวัดราชบุรี พร้อมทั้งได้จัดตั้งมูลนิธิจันบุญมี เพื่อกุศลทรัพย์สืบ และนำผลประโยชน์ที่ได้ไปบริจาคแก่สาธารณกุศล ด้วยผลงานดังกล่าวจึงได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ช้างเผือก (ปช.) นาง ทับทิม จันบุญมี ได้ถึงแก่กรรมเมื่อมีอายุได้ 76 ปี

4.3.11 สมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 17 (ปุ่น บุนนาค) สถานที่ประสูติ คือ ตำบลคันดาล อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี มีนามสกุลว่า "สุขเจริญ" ท่านได้ศึกษาพระปริยัติธรรมโดยสามารถจดจำได้อย่างรวดเร็ว และแม่นยำเมื่ออายุ 16 ปี ได้ไปอาศัยอยู่กับพระอาจารย์สด พระเทพมงคลมุนี (เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพฯ) และวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์) ต่อมากลับมาบรรพชาที่วัดสองพี่น้องแล้วกลับไปอยู่วัดโพธิ์อีกครั้ง จากนั้นจึงลาสิกขาบทมาอยู่บ้านเดิมจากนั้นต่อมาจึงบรรพชาอีกครั้งแล้วไปจำพรรษาที่วัดโพธิ์ พอมีอายุ 21 ปี จึงกลับไปอุปสมบทที่วัดสองพี่น้องแล้วกลับไปจำพรรษาที่วัดโพธิ์ตามเดิมเพื่อศึกษาพระปริยัติธรรม นอกจากนี้ท่านจึงได้ศึกษา วิชาภาษาอังกฤษ และภาษาจีนด้วย จึงเป็นผลให้ท่านมีความสามารถในเชิงประพันธ์หนังสือ แปลพระไตรปิฎกแผนกวินัย และเขียนหนังสือเกี่ยวกับเรื่องคตินิยม เช่น จดหมายเหตุสองพี่น้อง สันติวัน พุทธยันตี ฯลฯ นอกจากนี้ท่านยังเป็นบุคคลสำคัญในการทำสังคายนาพระธรรมวินัย และท่านได้เลื่อนสมณศักดิ์ตามลำดับจนกระทั่งได้รับการสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราชเมื่อเดือนกรกฎาคม 2521 ท่านเป็นพระสงฆ์ที่มีความสามารถถือเป็นแบบที่ดีของพระสงฆ์ และบุคคลทั่วไปในการประพฤติปฏิบัติตามหลักพระธรรมและวินัยของพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

4.3.12 พระธรรมปิฎก (ประยุต ปยุตโต) อายุ 55 ปี ท่านมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่บ้านกร่าง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญทางด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนา โดยท่านได้บรรพชาที่วัดบ้านกร่างและอุปสมบทที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม โดยท่านสอบได้เปรียญ 9 ประโยค ขณะเป็นสามเณร และสำเร็จการศึกษาปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 1) จากมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยฝ่ายพระปริยัติธรรม ต่อมาสอบได้วิชาชุดครู พ.ม. จากการที่ได้ศึกษาความรู้เกี่ยวกับวิชาการทางพระพุทธศาสนาตลอดทำให้ท่านมีความรู้ความเข้าใจอย่างดีเยี่ยม และสามารถสร้างสรรค์งานนิพนธ์มากกว่า 100 เรื่องที่เผยแพร่โดยทั่วไป โดยมีผลงานเด่น ๆ ที่ใช้เป็นตำราอ้างอิงในการวิชาการทั้งใน และนอกประเทศ เช่น พุทธธรรมพจนานุกรมพุทธศาสตร์ของอเมริกาแก้ปัญหาไทย การศึกษาที่สากลบนฐานภูมิปัญญาไทย และ A Buddhist Solution for the twenty-first Century (พุทธวิธีแก้ปัญหาเพื่อศตวรรษที่ 21) นอกจากนี้ท่านได้ปฏิบัติศาสนากิจเผยแพร่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งใน และต่างประเทศ เช่น รางวัลกิตติคุณสัมพันธ์ "สังข์เงิน" สาขาเผยแพร่พระพุทธศาสนาประจำปี พ.ศ. 2533 ฯลฯ และรางวัล

ต่างประเทศ ได้แก่ ใต้รางวัลจากยูเนสโก เกี่ยวกับงานนิพนธ์ในด้านการศึกษาเพื่อสันติภาพ
ปีพ.ศ. 2537

4.3.13 เจ้าพระยายมราช (ปั้น สุขุม) ท่านมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่
อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารบ้านเมือง และการสร้าง
สาธารณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ โดยท่านเริ่มเรียนที่วัดประตูลำสนธิ ต่อมาบิดามารดาจึงฝากท่าน
ไปอยู่วัดกับพระภิกษุอ่วม เจ้าอาวาสวัดหงส์รัตนารามธนบุรี บรรพชาจนครบอายุ 20 ปี
จึงอุปสมบทเป็นภิกษุ และสอบได้เปรียญธรรม แล้วลาสิกขาบท จากนั้นจึงถวายตัวเป็นมหาดเล็ก
รับราชการฝึกหัดเป็นครูในพระตำหนักสวนกุหลาบ และเป็นครูสอนในพระเจ้าลูกเธอในพระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะที่อยู่ในประเทศไทย และติดตามไปประเทศอังกฤษด้วย
และต่อมาได้รับบรรดาศักดิ์เป็น "ขุนวิจิตรวรสาสน์" ขณะท่านอยู่ที่ประเทศอังกฤษได้เรียนภาษา
อังกฤษทำให้ดำรงตำแหน่งในการบริหารบ้านเมืองระดับสูงตามลำดับจนถึง ตำแหน่งเสนาบดี
กระทรวงต่าง ๆ โดยเฉพาะกระทรวงนครบาลทำให้มีบทบาทสำคัญในการสร้างสาธารณประโยชน์
แก่ประเทศชาติ เช่น สร้างประปา โรงไฟฟ้า ถนน และสะพาน ต่อมาเมื่อพระกรุณาโปรดเกล้า
ให้เป็น "เจ้าพระยายมราช" ในการนี้จังหวัดสุพรรณบุรีจึงได้ตั้งชื่อโรงพยาบาลประจำจังหวัด
สุพรรณบุรีว่า "โรงพยาบาลเจ้าพระยายมราช" เพื่อเป็นอนุสรณ์สถานกับท่านที่เป็นบุคคลสำคัญ
ในการสร้างสิ่งสาธารณประโยชน์ในจังหวัดสุพรรณบุรี

4.3.14 นายบรรหาร ศิลปอาชา อายุ 63 ปี ท่านมีภูมิลำเนาเดิม
อยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นบุคคลผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างสาธารณประโยชน์
ในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยที่ในเยาว์วัยได้ศึกษาที่จังหวัดสุพรรณบุรีจนจบชั้นมัธยมศึกษา ที่โรงเรียน
ประทีปวิทยาลัย และมาเรียนต่อที่โรงเรียนกรุงเทพการบัญชีวิทยาลัย จากนั้นจึงเข้าศึกษาต่อด้าน
กฎหมายที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง ขณะที่ท่านเรียนอยู่นั้นท่านได้ช่วยเหลือครอบครัวทำการค้า ต่อมา
ทำงานด้านธุรกิจการก่อสร้าง และธุรกิจอื่น ๆ พร้อมกับได้รับเลือกให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
จังหวัดสุพรรณบุรี ตั้งแต่ พ.ศ. 2519 เป็นต้นมา ปัจจุบันท่านได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี
คนที่ 21 ของประเทศไทย นับเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารประเทศ และท่านยังได้บริจาค
เงิน และได้จัดสรรเงินงบประมาณมาพัฒนาจังหวัดด้วย ในการพัฒนาสิ่งสาธารณประโยชน์เป็น
จำนวนมากให้กับจังหวัดสุพรรณบุรี เช่น สถานศึกษา ถนน คลองส่งน้ำ และอื่นๆ เป็นต้น

4.3.15 คุณหญิงแจ่มใส ศิลปอาชา อายุ 61 ปี ท่านมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี บุคคลผู้มีความสำคัญในการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อพัฒนาท้องถิ่น โดยท่านมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ในวัยเยาว์ได้ศึกษาระดับประถมศึกษาในโรงเรียนผดุงศิลป์ และระดับมัธยมศึกษาจากโรงเรียนสงวนหญิง ต่อมาได้สมรสกับ นายบรรหาร ศิลปอาชา และทำงานเพื่อสาธารณประโยชน์ในสังคมจนได้รับตำแหน่ง "คุณหญิง" ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเป็นประธาน และกรรมการมูลนิธิต่าง ๆ ทั้งในจังหวัดสุพรรณบุรี และที่อื่น ๆ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือสังคมอย่างจริงจัง

4.4 ด้านมนุษยศาสตร์ เป็นความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม และจริยธรรม ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี กฎหมาย การปกครอง ประวัติศาสตร์ วรรณคดี ภาษาศาสตร์ ศาสนา และปรัชญา ซึ่งมีบุคคลสำคัญ ได้แก่

4.4.1 พลโทรวมศักดิ์ ไชยโกมินทร์ อายุ 78 ปี ที่อยู่อาศัยที่บ้านเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถทางด้านมนุษยศาสตร์ ในวัยเยาว์ได้จบชั้นมูลจากโรงเรียนบ้านทวน ต่อมาเข้าเรียนที่วัดเทวสังฆารามจนจบชั้นประถมศึกษา และเรียนต่อที่โรงเรียนวิสุทธิรังษีจนจบมัธยมปลาย ต่อจากนั้นจึงเข้าไปกรุงเทพฯ เพื่อจะไปสอบที่ โรงเรียนนายร้อยทหารบก และท่านสามารถสอบเข้าเรียนได้สมดังใจปรารถนาในปีถัดมา ถึงแม้ท่านจะมีระดับผลการเรียนไม่ดีมากนัก เมื่อเรียนจบจึงเข้ารับราชการทหาร และปฏิบัติหน้าที่ทางการทหารอย่างดีเยี่ยมจนได้ดำรงตำแหน่งแม่ทัพภาคที่ 3 จังหวัดพิษณุโลก นอกจากนี้แล้วท่านยังเป็นบุคคลผู้สนใจในการศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์ และโบราณคดีไทย และสนับสนุนให้หน่วยงาน และบุคคลต่างๆ ได้ทำการศึกษาค้นคว้าด้วยเช่นเดียวกัน โดยจัดตั้งชมรมประวัติศาสตร์ในทุกจังหวัดที่ท่านได้ไปรับราชการอยู่แห่งนั้น และเป็นวิทยากรสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ที่สนใจ ส่วนผลงานที่สำคัญคือท่านได้ศึกษาค้นคว้าความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ในจังหวัดกาญจนบุรี และเขียนบันทึกในหนังสือ เช่น เรื่องเส้นทางเดินทัพ สงครามเก้าทัพ ดอนเจดีย์ ฯลฯ จากผลงานดังกล่าว คุณสุจิต วงศ์เทศ บรรณาธิการวารสารศิลปวัฒนธรรมไทยได้ให้สมญานามท่านว่า "นายพลนักประวัติศาสตร์"

4.4.2 นายนวรรตน์ พงษ์ไพบูลย์ อายุ 55 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 83/1 หมู่ 1 ซอยวัดคูบอน ถนนรามอินทรา แขวงจระเข้บัว เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ท่านมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ในวัยเยาว์ท่านจบชั้นประถมศึกษาที่โรงเรียน

วัดบ้านทวน เข้าศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่โรงเรียนวิสุทธิรังษี ต่อมาจึงย้ายเข้ามาเรียนที่กรุงเทพฯ โดยมาเรียนที่พิชัยญาติ และที่โรงเรียนทวีธาภิเศกจนจบชั้นมัธยมศึกษา และจบการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จากนั้นจึงกลับมาอุปสมบทที่วัดทุ่งสมอ อันเป็นวัดในภูมิลำเนาเดิม แล้วเดินทางไปจำพรรษาที่วัดโมกขพลาราม จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อศึกษาหลักธรรมจากพระพุทธศาสนา เมื่อลาสิกขาบทท่านจึงเข้าทำงานในทางบรรณาธิการหนังสือวารสาร และวิทยาสารปริทัศน์ เนื่องจากท่านมีประสบการณ์ในการเขียนคำประพันธ์ และเป็นผู้หนึ่งที่ก่อตั้ง "ชุมนุมวรรณศิลป์" ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จากประสบการณ์ดังกล่าวทำให้ท่านมีความเชี่ยวชาญในการเขียนกวีนิพนธ์ บทความ สารคดี เรื่องสั้น จนท่านได้รับรางวัลในการประกวดงานเขียนวรรณกรรมหลายเรื่อง โดยเฉพาะเรื่อง "เพียงความเคลื่อนไหว" ท่านได้รับรางวัลวรรณกรรมยอดเยี่ยมอาเซียน (ซีไรต์) ประจำปี 2523 อนึ่งนายนวนรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ยังได้เข้าร่วมเป็นวิทยากรเผยแพร่ความรู้ทางด้านวรรณกรรมในสถาบันการศึกษา และหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในเขตจังหวัดกาญจนบุรีและที่อื่น ๆ จากประวัติ และผลงานดังกล่าวทำให้ท่านได้รับเกียรติยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติปี พ.ศ. 2536

4.4.3 พระยาปริยัติธรรมธาดา (แพ ตาละลักษมณ์) ท่านมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ จังหวัดเพชรบุรี ท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถทางด้านมนุษยศาสตร์ โดยได้เริ่มศึกษาค้นคว้าความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมจากวัดภายในบ้านเกิดของท่าน ตั้งแต่เยาว์วัยจนเมื่ออายุ 18 ปี จึงบรรพชาและได้ย้ายไปอยู่วัดราชประดิษฐ์ กรุงเทพฯ และอุปสมบทในเวลาต่อมา เมื่อลาสิกขาบทจึงเข้ารับราชการในกรมศึกษาธิการ และได้ศึกษาค้นคว้าความรู้ทางด้านอักษรศาสตร์ ตำนาน โบราณคดี พงศาวดาร ศาสนา และประวัติศาสตร์ โดยได้แต่งหนังสือที่มีคุณค่าต่อบ้านเมืองทั้งที่เกี่ยวกับเรื่องราวในบ้านเกิดของท่าน คือตำนานเมืองเพชร และหนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทย ได้แก่ พงศาวดารไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยาและหนังสืออื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งนับว่าท่านเป็นบุคคลผู้ที่มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง

4.4.4 นายเทพ สุนทรสารทูล ชาวจังหวัดสมุทรสงคราม อายุ 63 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 26/4 จอมบึง บางขุนเทียน กรุงเทพฯ เป็นข้าราชการบำนาญ มีประสบการณ์ในการทำงานสูง ได้สร้างผลงานเพื่อความเจริญก้าวหน้าในท้องถิ่นโดยเฉพาะในจังหวัดสมุทรสงคราม ได้ริเริ่มร่วมกับบุคคลในจังหวัดสร้างสถานศึกษาในจังหวัด 11 แห่ง โครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน ก่อตั้งสมาคม มูลนิธิ สหกรณ์ออมทรัพย์ และร้านค้าสหกรณ์

ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม นอกจากนี้ยังได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องราวต่าง ๆ ที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี และอักษรศาสตร์ สามารถนำขึ้นเชิงทางวรรณศิลป์มาประยุกต์ถ่ายทอดความรู้ ศิลปะ วิทยาการ พิมพ์เป็นเอกสารเผยแพร่ มีทั้งประเภทร้อยแก้ว และร้อยกรอง ซึ่งอำนวยความสะดวกในการสร้างสรรค์ ส่งเสริม และพัฒนาสังคมเป็นเอกประการ นับว่าเป็นผู้ที่มีความเสียสละในการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อประโยชน์ต่อส่วนร่วม เป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม จากประวัติผลงานดังกล่าว ทำให้ท่านได้รับเกียรติยกย่องให้เป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม สาขามนุษยศาสตร์ (การส่งเสริมและพัฒนา) จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2532

4.4.5 นายมนัส โภกากุล อายุ 81 ปี ที่อยู่ ร้านมนัสพาณิชย์ เลขที่ 770 ถนนตลาดทรัพย์สิน ซอย 4 ตำบลท่าพี่เลี้ยง อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ท่านเป็นบุคคลผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านมนุษยศาสตร์ อันเนื่องมาจากเมื่อเยาว์วัยท่านเป็นบุคคลที่ชอบศึกษาค้นคว้า และสะสมหนังสือ ประกอบกับท่านมีความรู้ทักษะในการเล่นดนตรีไทย และดนตรีสากล ต่อมาจึงร่วมมือกับเพื่อนตั้งวงดนตรีแบบแมนโกลิน (เครื่องสาย) ซึ่งนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นการเล่นดนตรีสากลในจังหวัดสุพรรณบุรี ต่อมาจึงจัดตั้งวงดนตรีขึ้นอีกครั้ง ชื่อว่า "มนัสและสหาย" หรือ ข.ส.พ. โดยเสริมเครื่องดนตรีชนิดเป่าเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีเพื่อนผู้ก่อตั้งวงครั้งแรกถึงแก่กรรมซึ่งการตั้งวงดนตรี ข.ส.พ. ทำให้เป็นผู้มีบทบาทสำคัญให้นายสุรพล สมบัติเจริญ ได้จัดตั้งเพลงลูกทุ่งจนประสบความสำเร็จ และนายสำเนียง ม่วงทอง ได้ตั้งวงดนตรี "รวมดาวกระจาย" จนมีชื่อโด่งดัง ด้วยเป็นผู้ที่ชอบศึกษาค้นคว้าความรู้ต่าง ๆ อยู่เสมอ และมีประสบการณ์ในการเล่นดนตรี ทำให้ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถพร้อมกับเขียนหนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี พุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรมในจังหวัดสุพรรณบุรี จากประวัติ และผลงานดังกล่าวทำให้ท่านได้รับเกียรติยกย่องให้เป็น ผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม สาขาวัฒนธรรม (งานอนุรักษ์และเผยแพร่) จากสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2530

4.5 ด้านศิลปะ และการช่างศิลปะ

เป็นความรู้เกี่ยวกับการช่างศิลปะทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทัศนศิลป์ ศิลปการแสดง และวรรณศิลป์ ซึ่งมีบุคคลที่สำคัญ ได้แก่

4.5.1 นางสาวจำเนียร พุทธประดับ อายุ 79 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 13 ซอยศรีสุทรี ถนนสุขุมวิท 71 คลองตัน กรุงเทพมหานคร ท่านถือกำเนิดที่ตำบลท่าราบ

อำเภอกะแซง (อำเภอเมืองในปัจจุบัน) จังหวัดเพชรบุรี ท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญในทางด้านนาฏศิลป์ โดยได้สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาจากโรงเรียนประจำจังหวัดเพชรบุรีเมื่ออายุ 13 ขวบ จากนั้นได้ฝึกฝนวิชานาฏศิลป์ไทยในวังสวนกุหลาบ ต่อมาจึงเข้ารับราชการในกระทรวงวัง สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยท่านได้ฝึกละครกับ ครูจู่ไร และครูศิริ สุวรรณทัต จนเชี่ยวชาญมีความรู้ความสามารถและเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดเผยแพร่ความรู้ทางนาฏศิลป์ไทยทั้งในและต่างประเทศ ปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทย ในวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร จากประวัติและผลงานดังกล่าวท่านได้รับเกียรติยกย่อง ให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-ละคร) จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2531

4.5.2 ศาสตราจารย์ไพฑูรย์ เมืองสมบูรณ์ อายุ 72 ปี ที่อยู่ ถนนอุทัยโพธาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ท่านเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญในด้านประติมากรรม เริ่มศึกษาวิชาวาดเขียนเมื่อมีอายุ 11 ปี กับอาจารย์ เป้าปัญญาแห่งวัดพระทรง ต่อมาเรียนวิชาวาดเขียนในโรงเรียนวัดคงคารามและศึกษาวิชาศิลปะไทยกับอาจารย์เลิศ พ่วงพระเดช ต่อมาเข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนเพาะช่างและโรงเรียนประณีตศิลป์ทางด้านศิลปะแบบประเพณีและแบบสากล เมื่อสำเร็จการศึกษาจึงเข้ารับราชการที่แผนกหัตถศิลป์ กองสถาปัตยกรรม กรมศิลปากร โดยได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ศิลป์ พีระศรี อยู่เสมอ ประกอบกับ ได้มีโอกาสไปดูงานทางศิลปะจากต่างประเทศ ทำให้เกิดแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานทางประติมากรรมร่วมสมัยเป็นจำนวนมาก ทั้งภาพคน และภาพสัตว์ พร้อมกันนี้ยังคงจัดทำผลงานแบบประเพณี เช่น พระพุทธรูป จนได้รับเกียรติเป็นศิลปินชั้นเยี่ยม นอกจากนี้จะสร้างผลงานที่ทรงคุณค่าทางด้านประติมากรรมแล้ว ท่านได้ถ่ายทอดความรู้ให้กับศิษย์ และผู้สนใจโดยไม่ปิดบังจากประวัติ และผลงานดังกล่าวท่านได้รับเกียรติยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ (สาขาศิลปะการแสดง) จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2529

4.5.3 นางเนือง แฝงสีคำ อายุ 75 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 238 ถนนพานิชย์เจริญ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญทางการทำทอง (ช่างทอง) โดยท่านได้เริ่มการเรียนรู้การทำเครื่องทองจากญาติผู้เป็นลุงและป้า ในสกุลชูปดินทร์ ในเบื้องต้นท่านรู้สึกเบื่อหน่ายเนื่องจากความ

เขาวัววัย และเป็นงานที่ใช้ฝีมือที่ละเอียดอ่อน และผู้ทำต้องมีความอดทนและความพยายามสูง แต่ท่านก็สามารถทำเครื่องทองได้จนประสบความสำเร็จ ผลงานที่ออกมามีลวดลายสวยงาม และเป็นที่ต้องการแก่คนทั่วไป ปัจจุบันท่านได้ถ่ายทอดความรู้ให้กับธิดา คือ คุณมณฑา แผงสีคำ เพื่อสืบทอดฝีมือต่อไป จากประวัติและผลงานดังกล่าวทำให้ท่านได้รับเกียรติยกย่องให้เป็นบุคคลผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม สาขาช่างฝีมือ (ช่างทอง) จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2525

4.5.4 นายทองร่วง เอมโษษฐ อายุ 73 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 386 หมู่ 4 ถนนเพชรเกษม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญทางด้านการทำปูนปั้น โดยเริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะการทำปูนปั้น ในวัดต่าง ๆ จังหวัดเพชรบุรี จนมีความรู้ความชำนาญและประกอบอาชีพปูนปั้น ตั้งแต่ พ.ศ. 2504 โดยมีผลงานที่สำคัญในจังหวัดเพชรบุรี คือ วัดมหาธาตุวรวิหาร จังหวัดเพชรบุรี ภาพรตศกรรณ ที่ศาลาวัดเขายันไดอิฐ หน้าบรมโอบสถ์วัดคงคาราม และวัดโคก และศาลหลักเมือง ส่วนผลงานของท่านที่สำคัญที่ปรากฏในแถบจังหวัดอื่นๆ คือ หน้าบรมโอบสถ์วัดเกาะศาลพระ จังหวัดราชบุรี หน้าบรมศาลาวัดไตรมาสสถิต จังหวัดพังงา นอกจากนี้ยังมีผลงานอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก จากประวัติและผลงานดังกล่าวทำให้ได้รับเกียรติยกย่องให้เป็น บุคคลผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม สาขาช่างฝีมือ (ปูนปั้น) จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2528

4.5.5 ขรรค์อินโข่ง ท่านมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่บ้านดอนผิงแดด ตำบลบางจาน อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ และเชี่ยวชาญในด้านจิตรกรรม ได้เริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับการเขียนภาพจิตรกรรมจากวัดต่าง ๆ ตั้งแต่ครั้งเขาวัววัยและท่านได้ถือเพศบรรพชิตจนตลอดชีวิต โดยเป็นจิตรกรไทยคนแรกที่มีชื่อเสียงในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ได้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการผสมผสานจิตรกรรมไทยกับจิตรกรรมตะวันตก โดยเขียนเงาอันเป็นมิติช่วยให้ภาพมีชีวิตชีวามากขึ้น ผลงานที่สำคัญในจังหวัดเพชรบุรี คือ ฝาผนังด้านหน้าพระอุโบสถวัดมหาสมณาราม จังหวัดเพชรบุรี และภาพฝาผนังด้านหลังประธานวัดหาสมณาราม นอกจากนี้ยังมีผลงานทางจิตรกรรมของท่านที่สำคัญคือ ฝาผนังอุโบสถวัดบวรนิเวศ พิศิษย์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ กรุงเทพฯ เป็นต้น ถึงแม้ว่าขรรค์อินโข่งได้มรณภาพไปแล้ว แต่ชื่อเสียงของท่านยังเป็นเครื่องประจักษ์ให้เห็นว่าท่านเป็นบรมครูทางด้านจิตรกรรมอย่างแท้จริง

4.5.6 ศาสตราจารย์บุญ เกษจำรัส อายุ 73 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 188/2 ซอย โรงเรียนศิริศึกษา ถนนอิสราภาพ วัตถุประสงค์ ท่านเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญในด้านการถ่ายภาพ อันเนื่องมาจากท่านเกิดท่ามกลางสภาพความงามของธรรมชาติและ ความงามทางศิลปะกรรมในจังหวัดเพชรบุรี อีกทั้งตัวท่านได้ศึกษาในโรงเรียนทางศิลปะ คือ โรงเรียนเพาะช่าง และมหาวิทยาลัยศิลปากร ท่านจึงได้เกิดความสนใจในเรื่องการถ่ายภาพ เพื่อสื่อความงามทางด้านศิลปะ และธรรมชาติ ในขณะที่ท่านรับราชการที่โรงเรียนเพาะช่างจึงได้ ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจนมีความรู้ และเชี่ยวชาญทางด้านการถ่ายภาพ และโอนไปรับราชการใน แผนกวิชาช่างภาพ ของวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ ประกอบกับมีผลงานรูปถ่ายที่ได้รับรางวัลจากสมาคม ภาพถ่ายทั้งในประเทศ และต่างประเทศ จากประวัติและผลงานดังกล่าวทำให้ท่านได้รับเกียรติยกย่อง ให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (ศิลปะภาพถ่าย) จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2532 และเป็นบุคคลดีเด่นของชาติ สาขาพัฒนาสังคม (ศิลปะภาพถ่าย) ประจำปี พ.ศ.2533

4.5.7 นายหวล ตาลวันนา ท่านมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ตำบลท่าราบ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถทางด้านจิตรกรรม ในเบื้องต้น ท่านได้รับการศึกษาจากมารดาภายหลังจึงอาศัยอยู่กับพี่ชายที่วัดพระทรง เมื่ออายุครบจึงได้อุปสมบท อยู่ 10 พรรษาแล้วจึงลาสิกขาบท ในระหว่างที่ท่านบวชอยู่ที่วัดพระทรง ท่านได้เรียนรู้ทาง ช่างฝีมือโดยเริ่มตั้งแต่การทำสีเขียนภาพ ต่อมาเมื่ออยู่ในเพศฆราวาสท่านจึงได้รับจ้างเขียนรูป จนมีความรู้เชี่ยวชาญ และถ่ายทอดความรู้ให้กับลูกศิษย์คนสำคัญ คืออาจารย์เป้ ปัญญู วัดพระทรง และนายพิน อินฟ้า โดยผลงานส่วนใหญ่เกี่ยวกับพุทธประวัติ ภาพเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา และศาสนาพราหมณ์ บริเวณวัดต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบุรี เช่น วัดพระทรง วัดจันทร์ วัดยาง และวัดอื่น ๆ

4.5.8 พระอาจารย์เป้ ปัญญู ท่านมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดเพชรบุรี บุคคลผู้มีความรู้ความสามารถทางด้านการเขียนภาพจิตรกรรมไทย และงานสถาปัตยกรรมไทย โดยท่านได้เริ่มเรียนวิชาทางช่างจากวัดพระทรง ซึ่งเป็นศิษย์เอกคนหนึ่งของครูหวล ตาลวันนา ต่อมาจึงอุปสมบทและจำพรรษาอยู่ที่วัดดังกล่าว พร้อมกับเรียนรู้วิชาการทางด้านจิตรกรรมไทย จนเชี่ยวชาญ ซึ่งผลงานที่สำคัญคือ ภาพจิตรกรรมฝาผนัง เรื่องพระเวสสันดร และรามเกียรติ ตลอดจนวิชาการในงานสถาปัตยกรรมไทย ประเภทการสร้างพระเมรุเผาศพ ด้วยการนำเอา

เครื่องยนต์กลไกจากวิทยาการสมัยใหม่ไปใช้ในงานของตนจึงมีฝีมือเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป นอกจากนี้ท่านยังได้ถ่ายทอดความรู้ให้กับลูกศิษย์จนเป็นช่างฝีมือชั้นเยี่ยม เช่น พระอาจารย์จันทร์ นาย เทศ ลอยโพนม นายไพฑูรย์ เมืองสมบูรณ์ เป็นต้น

4.5.9 นายพิน อินฟ้า ท่านมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดเพชรบุรี

บุคคลผู้มีความรู้ความสามารถทางด้านช่างปูนปั้น โดยท่านเป็นผู้ใฝ่ใจแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ทั้งทางวิชาการ เช่น ประวัติศาสตร์ภาษาไทย และรวมถึงความรู้ทางช่าง การประดิษฐ์ดอกไม้สด ดอกไม้แห้ง การแทงหยวก การแกะสลักเครื่องสด การวาดภาพ และการช่างปูนปั้นที่ท่านมีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ ผลงานปูนปั้นเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา รูปสัตว์ทางวรรณคดี จำพวก ลิง ยักษ์ ครุฑ และสัตว์หิมพานต์ รวมทั้งรูปสัตว์ทั่ว ๆ ไป โดยตกแต่งไว้บนศาสนสถานเพื่อเสริมความมงคลาม ผลงานสำคัญที่ปรากฏในจังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ ภาพปูนปั้นเกี่ยวกับเหตุการณ์ และสถานที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าบนหน้าบันวิหารคันธารารัฐ วัดพลับพลาชัย และภาพปูนปั้นอื่น ๆ นอกจากนี้ท่านยังได้ถ่ายทอดความรู้ให้กับศิษย์เอกคนสำคัญ คือ นายทองร่วง เอ็มโอบธุร ช่างปูนที่มีชื่อเสียงในปัจจุบัน นาย พิน อินฟ้า ได้ถึงแก่กรรมแล้ว

4.5.10 ครูเลิศ พ่วงพระเดช ท่านมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดเพชรบุรี

ท่านเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญในด้านจิตรกรรม โดยเริ่มเรียนวิชาช่าง ทั้งช่างวาดเขียน ช่างปูนปั้น และสาขาการช่างอื่น ๆ จากวัดต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งท่านเป็นศิษย์เอกของหลวงพ่อดุทธิ วัดพลับพลาชัย ด้วยเป็นคนที่มีความเฉลียวฉลาดเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว และมีความรู้ทางช่างหลายด้านทำให้ภาพเขียนของท่านโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ถ่ายทอดเรื่องราวทางศาสนา และศิลปะประจำถิ่น ผลงานสำคัญที่ปรากฏในจังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดใกล้เคียง คือ เขียนภาพบนตู้พระธรรมที่วัดใหญ่สุวรรณาราม ภาพเขียนเรื่องพระเวสสันดรที่วัดพลับพลาชัย และภาพเขียนบนฝาผนังอุโบสถวัดเกาะหลัก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พร้อมกับปรากฏว่ามีงานปั้นพระพุทธรูปที่วัดต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบุรี นอกจากนี้ท่านยังเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ทางด้านศิลปกรรมไทย โดยเป็นอาจารย์สอนอยู่ที่โรงเรียนช่างศิลป์ กรมศิลปากร ต่อมาจึงกลับไปอยู่ที่เพชรบุรี และเขียนตำรา หนังสือต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ความรู้ และเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปะไทยที่ถูกตัดต่อแบบแผนเดิม ครูเลิศ พ่วงพระเดชถึงแก่กรรมเมื่อมีอายุได้ 87 ปี

4.5.11 ขุนศรีวังยศ (จันทร์ เกิดแสงศรี) ท่านมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ อำเภอมือง จังหวัดเพชรบุรี ท่านเป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทางด้านก่อสร้าง และการแกะสลักไม้ โดยเมื่อวัยเยาว์ท่านได้มาอาศัยอยู่ที่วัดใหม่สุวรรณาราม ซึ่งเป็นวัดที่มีชื่อเสียงทางด้านวิปัสณา และการช่างฝีมือทุกแขนง ท่านเจริญเติบโตและเรียนรู้วิชาทางช่างจากช่างผู้มีฝีมือชั้นเยี่ยมในวัดจนมีความรู้ และประสบการณ์ทางารช่างอย่างมาก จึงเกิดความคิดในการสร้างผลงานที่แตกต่างไปจากแบบแผนเดิม อันเป็นผลงานที่เกี่ยวกับโบราณสถาน และโบราณวัตถุทางพระพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งมีผลงานที่สำคัญในจังหวัดเพชรบุรี คือ การสร้างกุฎิ ศาลาการเปรียญ หอไตร มณฑป และธรรมาสน์ วัดพระทรง การสร้างฐานชุกชีของพระประธานวัดแรก ด้วยท่านมีความสามารถทางช่างประกอบกับมีผลงานดีเด่นทำให้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานเหรียญราชรุจิกาไหล่ทองแก่ขุนศรีวังยศ เมื่อวันที่ 16 กันยายน รศ.128 จากข้อวินิจฉัยในพระราชหัตถเลขาเมื่อคราวเสด็จประพาสมณฑลราชบุรี

4.5.12 นายชอน พวงนาลัย ท่านมีภูมิลำเนาอยู่ที่ บ้านเลขที่ 67 หมู่ 5 ตำบลท่าแร่ อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี เป็นบุคคลผู้มีความสามารถในการขีดหนังตะลุงเมืองเพชร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ท่านเป็นผู้ชำนาญในการขีดหนังตะลุงเมืองเพชร ได้ถ่ายทอดศิลปะการขีดหนังตะลุงเมืองเพชรตามแบบแผนดั้งเดิมของหมื่นเชิด ชำนาญ นำมาประยุกต์ด้วยการเพิ่มระบบแสง สี เสียง นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประสานกับวงปี่พาทย์ แตรวง ขยายจอกว้าง ใช้คนเขิดมาก จนเป็นที่เลื่องลือ เป็นผู้มิดุมการณ์ในการสร้างความคิด อกุศกำลังกาย กำลังความคิด และกำลังทรัพย์เพื่อสร้างสรรค์สังคมให้มีความสุขได้สนับสนุนส่งเสริมเยาวชนที่ว่างงานให้มาฝึกฝนด้านการดนตรี ปี่พาทย์ และหนังตะลุง โดยจ้างครูผู้ชำนาญการมาช่วยสอน และซื้อเครื่องดนตรีและอุปกรณ์ให้ นอกจากนั้นยังมีผลงานในรูปแบบกรรมกรต่าง ๆ ที่เอื้อประโยชน์ต่อชุมชน และสังคมส่วนรวม จนได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จตุรดาภรณ์ช้างเผือกนับเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม จากประวัติ และผลงานดังกล่าวทำให้ท่านได้รับเกียรติยกย่องให้เป็นผู้มีผลงานดีเด่น ทางด้านวัฒนธรรม สาขาศิลปะ (การช่างศิลปะและการช่างฝีมือ) จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2533

4.5.13 หลวงพ่อฤทธิ์ อดีตเจ้าอาวาสวัดพลับพลาชัย จังหวัดราชบุรี ท่านมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่บ้านปากทะเล อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญด้านศิลปกรรมไทย เมื่อวัยเด็กได้ไปสมัครเป็นศิษย์ของ ขรัวอินโข่ง จนมีฝีมือทางด้านจิตรกรรมเป็นอย่างดี จนเมื่ออายุครบอุปสมบท จึงได้มาอุปสมบทที่วัดมหาธาตุ และไปจำพรรษาอยู่ที่วัดพลับพลาชัย พร้อมกับได้ศึกษาพระธรรมวินัย วิชาการแผนแบบโบราณ วิชาการช่างและวิชาอื่น ๆ จากหลวงพ่อกงเจ้าอาวาสวัดพลับพลาชัย ในสมัยนั้น ต่อมาท่านจึงได้รับแต่งตั้งจากคณะสงฆ์เป็นเจ้าอาวาสวัดพลับพลาชัย แทนหลวงพ่อกงที่ได้มรณภาพ ท่านได้รับการยกย่องให้เป็นอาจารย์ใหญ่ทางการช่าง สกกุลเพชรบุรี และถ่ายทอดความรู้ให้กับศิษย์เป็นจำนวนมาก อีกทั้งท่านยังได้สร้างผลงานทางศิลปะที่สำคัญ คือ การสร้างตัวหนังใหญ่ และการเชิดหนังใหญ่ เขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังโบสถ์วัดสมณาราม บันพระพุทธรูปวัดพระพุทธรูป และถ้าเขาหลวง อีกทั้งยังรักษาผู้ป่วยด้วยโรคตา และมีผลงานอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังริเริ่มการสร้างโรงเรียนวัดพลับพลาชัย เพื่อเป็นสถานศึกษาให้บุตร-ธิดาของคนในท้องถิ่น หลวงพ่อฤทธิ์มรณภาพเมื่อมีอายุได้ 84 ปี

4.5.14 นางซ็อน กำลังหาญ ท่านมีภูมิลำเนาเดิมอยู่บ้านเลขที่ 12 หมู่ 12 ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญในด้านการทอผ้าเงินตก ท่านได้เรียนรู้การทอผ้าตีนจกมาจากครอบครัว การทอผ้าตีนจกเป็นการทอผ้าด้วยการจก (ควัก) เอาเส้นด้ายมามัดเป็นลวดลายให้เกิดความสวยงาม โดยจะทอเป็นผ้าชิ้นจก ผ้าขาวม้า ผ้าเช็ดหน้า และผ้าคลุมศีรษะด้วยลวดลายต่าง ๆ เช่น ลายดอกเขียวลายหัก ลายโกงแก้ง และลายอื่น ๆ ท่านมีฝีมือในการทอผ้าทั้งดงามปราณีต และได้รับความนิยมนับว่าท่านเป็นผู้สืบทอดผลงานที่มีคุณค่าทางศิลปะอย่างแท้จริง จากประวัติและผลงานดังกล่าวทำให้ท่านได้รับเกียรติยกย่องให้เป็นบุคคลผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมสาขาการช่างฝีมือ (ทอผ้าตีนจก) ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2530 นางซ็อน กำลังหาญ ถึงแก่กรรมเมื่อมีอายุได้ 92 ปี

4.5.15 พระครูวิบูลวชิรสาร (ทุเรียน จิตติสารโ) อายุ 85 ปี ที่อยู่วัดลักษณะาราม ตำบลบ้านแหลม อำเภอบ้านแหลม จังหวัดราชบุรี ท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญในด้านสถาปัตยกรรมไทย โดยในวัยเยาว์ท่านได้ศึกษาด้วยตนเอง

เจ้าอาวาสวัดลักษณะาราม พร้อมกับส่งเสริมให้พระลูกวัดได้ศึกษาพระธรรมวินัย อีกทั้งท่านยังเป็นผู้ที่มีความสามารถในทางด้านสถาปัตยกรรมไทย ทั้งการออกแบบสิ่งก่อสร้าง เช่น โบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ เมรุ และโกศ พร้อมทั้งออกแบบจัดสร้างแกะสลักเรือสุพรรณหงส์ เพื่อใช้แห่เรือบวงสรวงในพิธีถวายช้างสำคัญของจังหวัดเพชรบุรี นอกจากนี้ท่านได้อบรมสั่งสอนถ่ายทอดความรู้ทางช่างให้กับศิษย์เป็นจำนวนมาก จากประวัติและผลงานดังกล่าว ทำให้ท่านได้รับเกียรติยกย่องให้เป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม สาขาศิลปะและการช่างศิลปะ (การช่างฝีมือ) ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2533

4.5.16 นางสาวทองอยู่ กำลังหาญ อายุ 65 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 12 หมู่ 12 ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญในด้านการทอผ้าจาก ทั้งที่เป็นผ้าจีน ผ้าขาวม้า ผ้าเช็ดหน้า และผ้าคลุมศีรษะ โดยท่านได้เรียนรู้มาจาก นางซ็อน กำลังหาญ ผู้เป็นมารดา ต่อมาทั้งท่านและมารดาได้มีโอกาสไปเฝ้ารับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่วัดสันติการาม โดยทั้ง 2 พระองค์ได้สนพระทัยการทอผ้าแบบตีนจก พร้อมกับรับสั่งให้ทำต่อไป ซึ่งเป็นผลให้การทอผ้าแบบตีนจกได้รับความนิยมและเป็นที่รู้จักโดยทั่วไป ต่อมาเมื่อมารดาของท่านท่านจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการทอผ้าแบบตีนจก ขณะเดียวกันท่านยังได้ถ่ายทอดความรู้ ในการทอผ้าให้กับหลานและผู้สนใจ เพื่อสืบทอดมรดกศิลปการทอผ้าแบบจกสืบไป จากประวัติและผลงานดังกล่าว ทำให้ท่านได้รับเกียรติยกย่องให้เป็นบุคคลผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมสาขาศิลปะและการช่างศิลป์ (ผ้าตีนจก) ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2534

4.5.17 นายรัตนชัย โฆษบดี อายุ 68 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 121 ตำบลเพชรเกษมสายใหม่ ตำบลโคกหม้อ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถในด้านการทำเครื่องเคลือบดินเผา การปั้นโอ่งน้ำ และภาชนะต่าง ๆ โดยท่านได้เรียนรู้วิชาทางการปั้นโอ่งมาจากครอบครัว จนมีความรู้เชี่ยวชาญและสืบทอดการทำเครื่องปั้นดินเผาจากโรงงานอุตสาหกรรมดินเผารัตนโกสินทร์ นอกจากนี้ท่านยังเป็นผู้รับผิดชอบและประสานงานโครงการในพระราชดำริจัดทำโอ่งน้ำ พร้อมกับถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาแก่นิสิตนักศึกษา และบุคคลทั่วไป

4.5.18 นายปรีชา พิมพ์โพธิ์กลาง อายุ 55 ปี ที่อยู่ หมู่บ้านเขาลอยมูลโค อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถ

ในด้านการทำเครื่องทองเหลืองโดยท่านได้เรียนรู้และทำเครื่องทองเหลืองมาจากครอบครัว
 ในเบื้องต้นได้ผลิตเครื่องทองเหลืองเป็นวัสดุที่จำเป็นต้องใช้สอยภายในท้องถิ่น เช่น กระจังผูกคอวัว
 ควาย หรือเครื่องใช้ในครัวเรือน ประเภทขันทองเหลือง เป็นต้น ต่อมาจึงขยายรูปแบบการผลิต
 เครื่องทองเหลืองเพิ่มขึ้น นอกเหนือจากที่ผลิตจากเดิมจำพวกเครื่องประดับตกแต่งบ้าน เช่น ดอกไม้
 แจกัน รูปสัตว์ต่าง ๆ จนปัจจุบันเป็นอุตสาหกรรมครัวเรือนที่จัดส่งจำหน่ายทั้งภายใน และต่างประเทศ
 ซึ่งทำรายได้เป็นจำนวนมาก

4.5.19 นายวิรัตน์ ปินสุวรรณ อายุ 67 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่
 32/1 หมู่ 7 ตำบลบางช้าง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยท่านมีภูมิลำเนาเดิม
 อยู่ที่ตำบลรั้วใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ท่านเริ่มเรียนจนจบชั้นประถมศึกษาจาก
 โรงเรียนวัดปราสาททอง และจบชั้นมัธยมศึกษาจากโรงเรียนบางปลาม้า "สูงสูดผดุงวิทย์"
 เมื่อย้ายไปอยู่จังหวัดสมุทรสงคราม ท่านมีความคิดริเริ่มที่จะอนุรักษ์ศิลปะการเขียนลายเบญจรงค์
 จึงได้เข้ารับการอบรมการเขียนสี ณ ศูนย์วิจัยเครื่องปั้นดินเผา กล้วยน้ำไท กรุงเทพฯ ต่อมาได้
 ทดลองการเขียนลายเบญจรงค์โดยใช้เวลานานถึง 3 ปี และได้ลายที่งดงามเหมือนกับลาย
 โบราณจนเป็นที่นิยมกันโดยทั่วไป ด้วยประวัติ และผลดังกล่าวทำให้ได้รับเกียรติยกย่องให้เป็นบุคคล
 ผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมสาขาศิลปะ (ช่างศิลป์และช่างฝีมือ) ของสำนักงาน
 คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2533

นอกจากนี้ ยังมีบุคคลต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นที่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ
 และเชี่ยวชาญในแขนงความรู้ต่าง ๆ อีกเป็นจำนวนมาก และสามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอน
 สังคมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากเป็นบุคคลในท้องถิ่นที่สามารถถ่ายทอดความรู้เรื่องราว
 ของท้องถิ่นได้อย่างสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

5. อาชีพ

เนื่องจากความหลากหลายของสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ในแถบนี้ จึงทำให้เกิด
 เกิดความรู้แนวคิดในการอาชีพธรรมชาติเป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิตเพื่อให้อยู่รอดได้อย่างมี
 ความสุข โดยปรากฏว่ามีอาชีพที่สำคัญทางด้านเกษตรกรรม ซึ่งสามารถรวบรวมไว้ ได้แก่

5.1 การร่อนทอง

การร่อนทองเป็นอาชีพที่ทำกันมานานแล้ว ในเขตอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เล่ากันว่า ทองบางสะพานที่เรียกว่า "ทองนพคุณ" เป็นทองที่ได้ชื่อว่ามีเนื้อดีที่สุดในโลก (คณะกรรมการวัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2534) จนได้รับการกล่าวขวัญและเลื่องลือโดยทั่วไป แหล่งร่อนทองที่สำคัญ คือ บริเวณคลองใหญ่ คลองทอง คลองพันลำ คลองลอย และหัวจันทัน ในเขตอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยบริเวณดังกล่าวเป็นแหล่งนำธรรมชาติที่สำคัญ

วิธีการร่อนทอง นำดินบริเวณแหล่งน้ำดังกล่าวมาใส่เรียง (ภาชนะสำหรับร่อนทองทำด้วยเหล็กน้ำหนักเบา รูปร่างคล้ายกระทะขนาดเล็ก และไม่มีหู) แล้วนำเอาดินออกให้หมด จึงร่อนเนื้อทองออกมา

5.2 การทำนาเกลือ

การทำนาเกลือ นิยมทำในเขตจังหวัดเพชรบุรี สมุทรสงคราม และประจวบคีรีขันธ์โดยเฉพาะบริเวณติดทะเล และมีดินเป็นดินเหนียว การทำนาเกลือจะทำเฉพาะฤดูร้อน และฤดูหนาว ในช่วงเวลาที่ฝนไม่ตก ในรอบ 1 ปีจะสามารถทำได้ประมาณ 6-7 เดือน ดังนี้ คือ

ขั้นตอนการทำนาเกลือ ดังนี้

การจัดเตรียมพื้นที่ โดยปล่อยน้ำเข้าพื้นที่แล้วรอให้ดินเข้ากันจนเป็นเนื้อเดียวแล้วบดอัดจนแข็ง และแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ 1. นาน้ำอ่อนหรือนาตาก 2. นาเชื้อ 3. นาเกลือ โดยปรับระดับพื้นที่ออกเป็น 3 ระดับ โดยให้นาน้ำอ่อน หรือนาตาก อยู่สูงสุดจากนั้นเป็นนาเชื้อ และนาเกลือต่ำสุด

วิธีทำ ใช้กังหันลมวิดน้ำทะเลเข้านาน้ำอ่อนหรือนาตาก จากนั้นตากน้ำ ให้มีความเข้มข้นสูงจาก 6 ดีกรี เป็น 10-12 ดีกรี ใช้เวลาประมาณ 15-30 วัน จากนั้นจึงปล่อยลงนาเชื้อตากแห้งประมาณ 10 วันจนความเค็มมากกว่า 20 ดีกรี (ดีกรีเป็นหน่วยวัดความเค็มโดยใช้ไฮโดรมิเตอร์เป็นเครื่องวัด) หรือสังเกตจากดอกเกลือ เม็ดเล็กสีขาวลอยขึ้นเหนือน้ำ หรือใช้กึ่งแสมสดยาวประมาณ 1 คืบโยนลงไปเพื่อทดสอบว่าใช้ได้หรือไม่โดยสังเกตว่าถ้ากึ่งแสมไม่จมก็สามารถใช้ได้ จากนั้นปล่อยน้ำจากนาเชื้อมาสู่นาเกลือ

จนมีระดับความสูงประมาณ 1 ฝ่ามือ และตากต่อไปอีก 2-3 วัน จนเกลือแห้งปรากฏออกมาบนพื้นผิว จากนั้นปล่อยน้ำจากนาเกลือเข้ามาเรื่อย ๆ ประมาณ 10-25 วัน และได้ปริมาณเกลือมากพอจึงนำมากองรวมกันเพื่อเตรียมเก็บเข้าสู่โรงเกลือ สำหรับเตรียมจำหน่ายต่อไป

จากขั้นตอนที่ 1-2 ใช้เวลาประมาณ 40-50 วัน ในครั้งแรก

ส่วนครั้งต่อไปใช้เวลาประมาณ 25-30 วัน

5.3 การทำน้ำตาล

น้ำตาล เป็นผลผลิตที่เกิดจากต้นตาล และต้นมะพร้าว นิยมทำในแถบจังหวัดเพชรบุรี และสมุทรสงคราม

การทำน้ำตาล ผู้ทำน้ำตาลจะนำเอากระบอไม้ไผ่ไปรองน้ำตาลสดที่ออกมาจากต้นมะพร้าว และวงตาลในทุกเช้า-เย็นวันละ 2 ครั้ง จากนั้นจึงเก็บรวมน้ำตาลสดไปเคี่ยว หรือต้มในกระทะให้งวด โดยสังเกตจากสีของน้ำตาลที่เป็นสีเหลืองอ่อน และมีลักษณะข้น แล้วนำน้ำตาลทรายไปเคี่ยวผสมเพื่อให้เกิดความแข็งตัวของน้ำตาล ต่อมาเติมน้ำยาฟอกสีให้ขาว ที่เรียกว่า "ยาซัด" เพื่อให้น้ำตาลมีสีขาวนวลรับประทาน จากนั้นจึงยกลงมาคั้นด้วยไม้ที่จัดเตรียมไว้ให้แห้งแล้วบรรจุลงปิ๊บ หรือบรรจุลงบนพิมพ์เพื่อรอให้แห้งสนิท พร้อมกับจัดเตรียมจำหน่ายต่อไป

5.4 การทำการเกษตรแบบผสมผสาน หรือการทำการเกษตรแบบเกื้อกูล (Integration Farming)

การทำการเกษตรแบบผสมผสาน หมายถึง ระบบเกษตรกรรมที่ทำหลาย ๆ อย่างในที่เดียวกันแต่ละอย่างสัมพันธ์เชื่อมโยงกันในลักษณะ เกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ โดยไม่เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม ส่วนลักษณะการผสมผสานเป็นการผสมผสานกันระหว่าง พืชกับพืช พืชกับสัตว์ หรือสัตว์กับสัตว์ด้วยกันเอง เช่น การเลี้ยงปลาในนาข้าว การเลี้ยงไก่บนบ่อปลา และการปลูกผลไม้บนคันดินรอบบ่อปลา เป็นต้น การผสมผสานกันระหว่างกิจกรรมเหล่านี้ เพื่อลดต้นทุนการผลิตให้ต่ำที่สุดแต่ได้รับผลผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ

การเกษตรแบบดั้งเดิมเป็นการทำการเกษตรที่มุ่งเน้นการพึ่งพาธรรมชาติ และการเกื้อกูลระหว่างกันเพื่อความอยู่รอดของชีวิต ต่อมาจึงพัฒนารูปแบบการทำการเกษตรจากที่มีการปลูกพืชหลายชนิดมาเป็นพืชชนิดเดียวเพื่อการค้าในแต่ละพื้นที่ เพื่อสนองความต้องการตามระบบเศรษฐกิจแบบสมัยใหม่ทำให้ประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ อันเนื่องมาจากอิทธิพลของการ

ผูกขาดทางเศรษฐกิจของนายทุนจึงเกิดแนวคิดในการฟื้นฟูการทำกรเกษตรแบบผสมผสาน ดังที่แพร่หลายโดยทั่วไป

การทำกรเกษตรแบบผสมผสานในเขตนี้มีแพร่หลายไม่มากนัก เท่าที่ปรากฏ และสามารถรวบรวมไว้ได้จะพบในเขตพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี สืบเนื่องมาจากพื้นที่บริเวณดังกล่าวบางส่วนมีความแห้งแล้งประกอบกับความล้มเหลวในการปลูกพืชเพื่อการค้า และมีบุคคลที่เกิดความคิดริเริ่มในการทำกรเกษตรแบบผสมผสานเกิดขึ้น จนปรากฏเป็นตัวอย่งให้กับกลุ่มบุคคล และบุคคลที่สนใจได้เข้าไปศึกษา เช่น

1. นายถวิล มาลาพรม ได้เริ่มทำการเลี้ยงปลาในนาข้าว จำนวน 10 ไร่ และเลี้ยงไก่ จำนวน 200 ตัว บนบ่อปลาจำนวน 2 ไร่ ที่อยู่ 7 หมู่ 1 ตำบลดอนเจดีย์ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

2. นายบุญสม สิ้นคราพงศ์ ได้ริเริ่มการเลี้ยงปลานิลในร่องสวนผลไม้ในพื้นที่เพาะปลูก จำนวน 27 ไร่ ที่อยู่ 69 หมู่ 9 ตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

สภาพการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่จำเป็นต้องอาศัย และพึ่งพาธรรมชาติ จึงต้องใช้สติปัญญาอันชาญฉลาดในการคิดสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ อาหาร ยารักษาโรค และการประกอบกิจกรรมเพื่อการประกอบอาชีพ โดยอาศัยผลผลิตจากธรรมชาติ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

ภาคผนวก จ
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเบื้องต้น เพื่อการวิจัยเรื่อง
การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5

ท่านสอนอยู่ในโรงเรียน.....จังหวัด.....

ตอนที่ 1 ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษา
ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5

คำชี้แจง โปรดเติมคำลงในช่องว่างให้สมบูรณ์ตามความเป็นจริง

1. ท่านนำภูมิปัญญาท้องถิ่นในหมวดคุณธรรมนิยมประเพณี ความเชื่อ และศาสนา
มาใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษาหรือไม่ ถ้าใช่ ท่านใช้เรื่องอะไรบ้าง
(โปรดตอบโดยละเอียด และยกตัวอย่างประกอบ)

( ) ใช่

( ) ไม่ใช่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านนำภูมิปัญญาท้องถิ่นในหมวดภาษา และวรรณกรรมมาใช้ในการเรียนการสอน
สังคมศึกษาหรือไม่ ถ้าใช่ ท่านใช้เรื่องอะไรบ้าง (โปรดตอบโดยละเอียด และ
ยกตัวอย่างประกอบ)

( ) ใช่

( ) ไม่ใช่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นในหมวดศิลปกรรม และโบราณคดีมาใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษาหรือไม่ ถ้าใช่ ท่านใช้เรื่องอะไรบ้าง (โปรดตอบโดยละเอียด และยกตัวอย่างประกอบ)

( ) ใช่

( ) ไม่ใช่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ท่านนำภูมิปัญญาท้องถิ่นในหมวดการละเล่น ดนตรี และการพักผ่อนหย่อนใจมาใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษาหรือไม่ ถ้าใช่ ท่านใช้เรื่องอะไรบ้าง (โปรดตอบโดยละเอียด และยกตัวอย่างประกอบ)

( ) ใช่

( ) ไม่ใช่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ท่านนำภูมิปัญญาท้องถิ่นในหมวดชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการมาใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษาหรือไม่ ถ้าใช่ ท่านใช้เรื่องอะไรบ้าง (โปรดตอบโดยละเอียด และยกตัวอย่างประกอบ)

( ) ใช่

( ) ไม่ใช่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษา
ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความทางด้านซ้ายมือแล้วเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างทางด้าน
ขวามือตามที่ท่านปฏิบัติจริง

การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน	ระดับการใช้					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ได้ใช้
<p>ด้านการเตรียมการสอน</p> <p>1. นำมาใช้วางแผน และจัดทำแผนการเรียนการสอน</p> <p>2. นำมาจัดทำเอกสารประกอบการเรียนการสอน และสื่อการเรียนการสอน</p> <p>ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน</p> <p>3. นำมาจัดกิจกรรมประกอบการเรียนการสอน เพื่อถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับนักเรียน</p> <p>4. นำมาจัดกิจกรรมประกอบการเรียนการสอน เพื่อฝึกทักษะการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับนักเรียน</p> <p>5. นำมาจัดกิจกรรมประกอบการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาเจตคติการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรักและผูกพันกับท้องถิ่นให้กับนักเรียน</p>						

การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน	ระดับการใช้					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ได้ใช้
<p>ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร</p> <p>6. นำมาจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น การจัดนิทรรศการ นำนักเรียนไปทัศนศึกษา</p> <p>ด้านการวัดและประเมินผล</p> <p>7. นำมาประกอบการวัดและประเมินผล การเรียนการสอน</p> <p>8. อื่น ๆ โปรดระบุ</p>						

เอกสารประกอบการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยเรื่อง
การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5

ตอนที่ 1 ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ของชาวบ้าน หรือทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดขึ้นจากสติปัญญา และความสามารถของชาวบ้านภายในท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาหรือการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์ ซึ่งได้มีกระบวนการสั่งสมถ่ายทอด และกลั่นกรองกันยาวนาน โดยมีความหมายเป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่า "ภูมิปัญญาชาวบ้าน" หรือ "ภูมิปัญญาไทย"

ตอนที่ 2 ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น แบ่งออกเป็นหมวดใหญ่ ๆ ได้ 5 หมวด ดังนี้

2.1 หมวดขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ และศาสนา ได้แก่ ความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ ปรัชญา ศาสนาและลัทธิ ไสยศาสตร์ โหราศาสตร์ กฎหมาย กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ธรรมเนียมการปกครอง การปลูกฝังและการสืบทอด ประเพณีชีวิต เช่น การเกิด การตั้งชื่อ การโกนจุก การบวชพระ การแต่งงาน การตาย ประเพณีชีวิต และประเพณีสังคม เช่น ลอยกระทง ทิ้งกระจาด ฯลฯ

2.2 หมวดภาษา และวรรณกรรม ได้แก่ ข่าวสาร วรรณกรรม วรรณคดี วรรณกรรมท้องถิ่น ภาษาถิ่นและภาษาชนต่างกลุ่ม นิทานและมุขินาม ความเรียงและฉันทลักษณ์ ปริศนาคำทาย วาทการ และภาษิต

2.3 หมวดศิลปกรรม และโบราณคดี ได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม หัตถกรรม การวางผังเมืองและชุมชน โบราณสถานและโบราณวัตถุ วัฒนธรรมสถาน

2.4 หมวดการละเล่น ดนตรี และการพักผ่อนหย่อนใจ ได้แก่ การขับร้องและดนตรีระบำรำฟ้อน มหรสพ เพลงเด็กและเพลงกล่อมเด็ก เพลงพื้นบ้าน (เพลงปฏิพากย์) การละเล่นพื้นบ้าน กีฬานันทนาการ การท่องเที่ยวและธุรกิจเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม เช่น การทำขวัญนาค ยกศาลพระภูมิ ฯลฯ

2.5 หมวดชีวิตความเป็นอยู่ และวิทยาการ ได้แก่ เครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ เครื่องมือเครื่องใช้ในครัวเรือน อาวุธยุทธโปกรณ์ เครื่องมือสื่อสาร เครื่องมือเครื่องใช้สำหรับนักบวช เครื่องใช้ในการประกอบพิธีกรรม เครื่องใช้ประจำตัวคนและสัตว์ อาหารและโภชนาการ งานประดิษฐ์ การอบรมเลี้ยงดูเด็ก การอนามัย ยาสมุนไพร ที่อยู่อาศัย ชีวประวัติ ประวัติสถานที่วิทยาการ อาชีพทางการเกษตร อาชีพอุตสาหกรรม และการบริการ

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยเรื่อง

การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5

ชื่อ.....

โรงเรียน.....

จังหวัด.....

วันที่.....เวลา.....

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5

1) เพศ.....

2) อายุ.....ปี

3) วุฒิการศึกษาสูงสุด.....

4) ระดับชั้นที่สอน.....

5) วิชาสังคมศึกษาที่สอน.....

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษา

ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5

2.1 ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ท่านนำมาใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษา คือ

หมวดที่ 1 หมวดขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ และศาสนา ได้แก่

.....

.....

.....

หมวดที่ 2 หมวดภาษา วรรณกรรม ได้แก่

.....

.....

.....

หมวดที่ 3 หมวดศิลปกรรม และโบราณคดี ได้แก่

.....

.....

.....

หมวดที่ 4 หมวดการละเล่น ดนตรี และการพักผ่อนหย่อนใจ ได้แก่

.....

.....

.....

หมวดที่ 5 หมวดชีวิตความเป็นอยู่ และวิทยาการ ได้แก่

.....

.....

.....

ด้านการเตรียมการสอน

2.2 ท่านมีวิธีการเตรียมการสอนในเรื่องดังกล่าวอย่างไร

การวางแผน และจัดทำแผนการเรียนการสอน

- 1.....
- 2.....
- 3.....

การจัดทำเอกสารประกอบการเรียนการสอน และสื่อการเรียนการสอน

- 1.....
- 2.....
- 3.....

2.3 ท่านมีปัญหาหรือไม่

( ) มี

( ) ไม่มี

ถ้ามี ปัญหาคืออะไร และมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร

ปัญหา	วิธีการแก้ปัญหา
1. ปัญหาที่เนื่องมาจากครูผู้สอน	
1).....	.....
2).....	.....
3).....	.....
2. ปัญหาที่เนื่องมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น	
1).....	.....
2).....	.....
3).....	.....
3. ปัญหาที่เนื่องมาจากอื่น ๆ	
1).....	.....
2).....	.....
3).....	.....

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน

2.4 ท่านมีวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนในเรื่องดังกล่าวอย่างไร

- 1.....
- 2.....
- 3.....

2.5 ท่านมีปัญหาหรือไม่

( ) มี

( ) ไม่มี

ถ้ามี ปัญหาคืออะไร และมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร

ปัญหา	วิธีการแก้ปัญหา
1. ปัญหาที่เนื่องมาจากครูผู้สอน	
1).....	.....
2).....	.....
3).....	.....
2. ปัญหาที่เนื่องมาจากนักเรียน	
1).....	.....
2).....	.....
3).....	.....
3. ปัญหาที่เนื่องมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น	
1).....	.....
2).....	.....
3).....	.....
4. ปัญหาที่เนื่องมาจากอื่น ๆ	
1).....	.....
2).....	.....
3).....	.....

ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

2.6 ท่านมีวิธีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในเรื่องดังกล่าวอย่างไร

1.....

2.....

3.....

4.....

5.....

2.7 ท่านมีปัญหาหรือไม่

( ) มี

( ) ไม่มี

ถ้ามี ปัญหาคืออะไร และมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร

ปัญหา	วิธีการแก้ปัญหา
1. ปัญหาที่เนื่องมาจากครูผู้สอน	
1).....	.....
2).....	.....
3).....	.....
2. ปัญหาที่เนื่องมาจากนักเรียน	
1).....	.....
2).....	.....
3).....	.....
3. ปัญหาที่เนื่องมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น	
1).....	.....
2).....	.....
3).....	.....
4. ปัญหาที่เนื่องมาจากอื่น ๆ	
1).....	.....
2).....	.....
3).....	.....

ด้านการวัดและประเมินผล

2.8 ท่านมีวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนในเรื่องนี้อย่างไร

1.....

2.....

3.....

4.....

5.....

2.9 ท่านมีปัญหาหรือไม่

 มี ไม่มี

ถ้ามี ปัญหาคืออะไร และมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร

ปัญหา	วิธีการแก้ปัญหา
1. ปัญหาที่เนื่องมาจากครูผู้สอน	
1).....	.....
2).....	.....
3).....	.....
2. ปัญหาที่เนื่องมาจากนักเรียน	
1).....	.....
2).....	.....
3).....	.....
3. ปัญหาที่เนื่องมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น	
1).....	.....
2).....	.....
3).....	.....
4. ปัญหาที่เนื่องมาจากอื่น ๆ	
1).....	.....
2).....	.....
3).....	.....

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษา
ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5

1. ด้านการเตรียมการสอน

.....
 .....
 .....

2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

.....
 .....
 .....

3. ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

.....
 .....
 .....

4. ด้านการวัดและประเมินผล

.....
 .....
 .....

ประวัติผู้วิจัย

นางสาวมาลินี สวยศำข้าว เกิดวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ.2513 ที่อำเภออุทุมพร
จังหวัดสุพรรณบุรี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ) สาขาสังคมศึกษา
จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และเข้าศึกษาต่อในภาควิชามัธยมศึกษา
สาขาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2536

